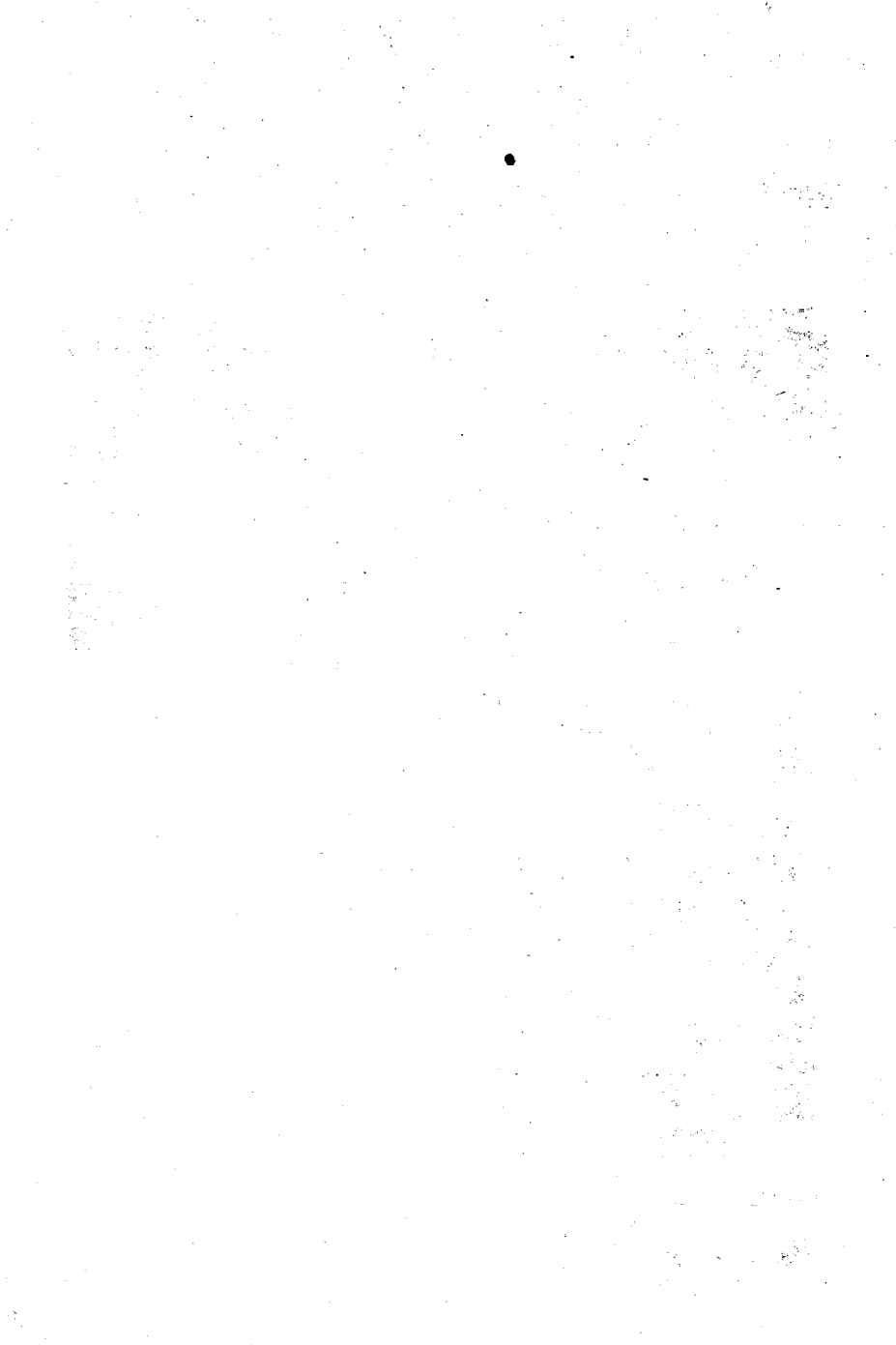

HAZRETİ İBRAHİM
VE
URFA

YAZAN : REŞİT RASTGELDİ

BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Ö N S Ö Z

Urfa'mızın Aziz ve manevî varlığı olan Hazreti İbrahim'in makamını ihmal etmez, her fırsat buldukça ziyaret ederim. Bu münasebetle binlerce senelik tarihi hâdiseler hayalimde canlanır, buranın manevî havası içerisinde tefekküre dalar, sonsuz bir haz içerisinde kendimden geçerim.

Bu arada benim gibi ziyarete gelen zevatla oradan bulunan bazı kimseler tarafından aslı astarı olmayan, akıl ve mantığın kabul edemeyeceği bilginin verildiğine kulak misafiri olur ve üzüldüm.

Halbuki Hazreti İbrahim'in hayatı ve Nemrut'la olan mücadeleleri hakkında Kuran-ı Kerim'de geniş açıklamalar olduğu gibi yine Urfa ve havalisinde babadan evlada, ağızdan ağıza geçmiş çok esaslı rivayetler de yer almaktadır. Buna rağmen Dergâhı ziyarete gelen İslâm, hıristiyan ve ona inanan diğer din mensuplarına bu hususta derli toplu bilgi ihtiva eden bir eserin hazırlanmamış olması bir boşluk teşkil etmekte idi.

Çok cılız ve yetersiz olan bilgime bakmıyarak sırf bu noksanı tamamlamak için bu eseri yazmak cesaretini gösterdim. Bu yolda en büyük ilham kaynağım Kuran-ı Kerim'dir. Bu eseri okumak lütunda bulunacak olan din kardeşlerimin hata ve noksanlarımı müsamaha ile karşılayarak aczimi o büyük Kitab'a bağışmalarını niyaz eylerim.

Tevfik Allahtan'dır.

Reşit RASTGELDİ

4. Baskı 26 Ağustos 1976

İLK ÇAĞDA URFA

Meşhur Arap tarihçisi Ebul Ferec'in kaydettiğine göre Urfa şehri tufandan sonra yeryüzünde inşa edilen ilk şehirlerden birisidir. Ninova, Babil, Harran, Şamsat, Şuayp-şehri, Karkamış gibi tarihçe bilinen şehirlerle muasır olduğu halde bunlardan eser kalmamış, ancak Harran şehrinin toprak yüzündeki kalıntıları bu şehrin azamet ve ehemmiyetini zamanımıza kadar idame ettirmiştir. Birçok istilâ, muhasara ve inkılâplara sahne olan Urfa şehrinin bugüne kadar ayakta durmuş olması manevî bir himayenin eseri olsa gerekir. Bu şehrin en büyük mazhariyeti Ceddül Enbiya Hazreti İbrahim Halil'in doğuş yeri olması olup bu vesile ile Nabi Hazretlerinin yazdığı ve aşığıya derc edilen şiirinde :

**Biladi hayrı halkıllah olan şahrı ruhadır bu
Zülali mucizi carî makamül enbiyadır bu**

**Hicazi küdsiden sonra makamlardan üladır bu
Bu mevludû Halilullah, Ceddülen enbiyadır bu**

**Letafette zerafette müzeyyen dilküşadır bu
Halile ateşi berden selam eden ruhadır bu**

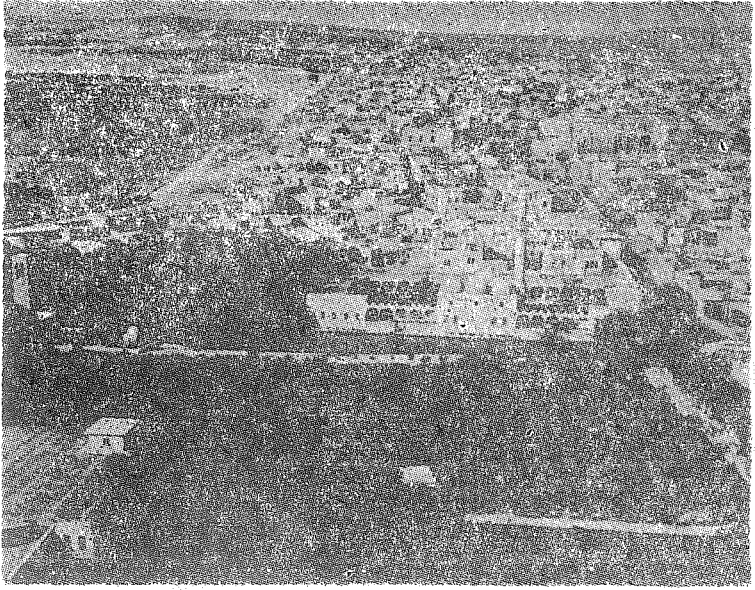
Diyerek Urfa'nın mukaddes bir şehir olduğunu ifade etmiş ve yine Merhum Kırat oğlu Emin Efendi de bir şiirinde :

Tavaf etmeden çıkma ey zevvar ki beytullah sanidir

Demekle Nabi Hazretlerini teyit etmiştir, bu evsafından başka çok uzun bir mazisi olan bu şehir sırasile, Ur, Urilkildanen, Edesa, Kalıruha, Reha ve son olarak da Urfa adını almıştır.

HAZRETİ İBRAHİM'İN DOĞUŞU VE NEMRUD

Biz, Urfa'yı tarihin karanlıkları arasında Kuran-ı Ke-

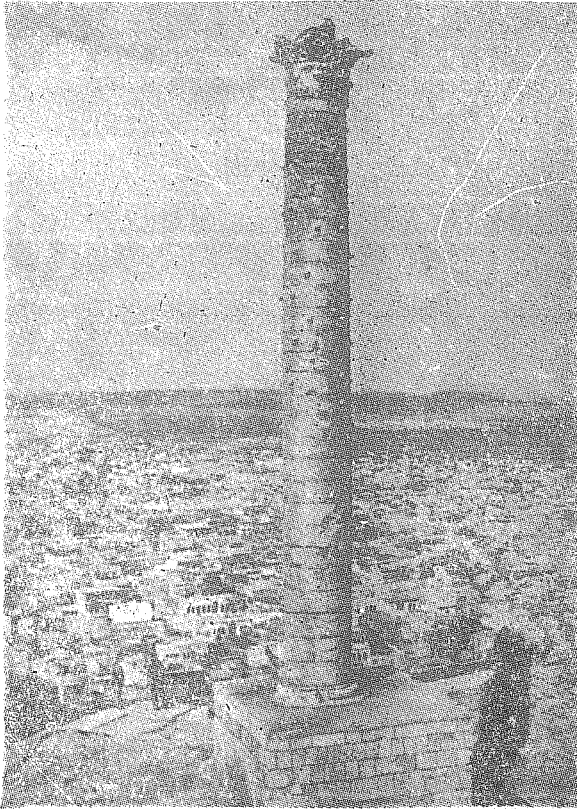

Urfadan bir görünüş

rim'in delâletleriyle Hazreti İbrahim'in Nemrud'la olan münasebetleri ile tanıyabiliyoruz.

Tahminen bundan 4500 - 5000 sene evvel Ur ismini taşıyan bu şehir katı yürekli manasına gelen Nemrud sülâlesinin idare merkezlerinden biri idi. Mısır'da Firavunlar ne iseler, biribiri ardı sıra hüküm süren Nemrud'lar da öyle idiler. Zalim Firavun'lar ile katı yürekli ve gaddar Nemrud'lar arasında bir fark yoktu. İşte bu Nemrud sülâlesinden bir hükümdar bir rüya görerek dehşete düşmüştü. Başı üzerinde doğan parlak bir yıldızın ayı, güneşi gölgede bıraktığını görmüş ve bu rüyasını sarayın kâhin, bilgin ve falcılarına anlatarak onlardan yorumda bulunmalarını istemişti. Bunlar yıldızlara bakarak bir takım hesaplar yapmışlar ve elde ettikleri şu neticeyi Nemrud'a bildirmişlerdi :

Pek yakında ana rahmine düşecek bir erkek çocuğun

Urfadan
başka bir
görünüş

Nemrud sülâlesinin felâketine sebep olacağını ve yeni bir çığır açacağını açıklamışlardı. Bu neticeyi öğrenen Nemrud, derhal bir emir çıkararak anne olmak kabiliyetinde olan bütün kadınları şehrin başka bir tarafına toplatmış ve erkeklerden ayrı tutmuş idi.

Nemrut sarayının ileri gelenlerinden ve büyük bir sanatkâr olan Azer, evleneli 8 sene olduğu halde bir çocuk babası olamamış, bu sebeple karısı Nuna'ya herkes kısır bir kadın nazarı ile baktığı için evinden uzaklaştırılmamıştı. Bu sıralarda Nemrud'a lâzım olan bir eşyayı almak için saraydan ayrılan Azer, evine uğramış ve karısı Nuna'nın

gösterdiği bir iltifat üzerine Nemrud'un korktuğu felâketin başına gelmesine sebep olmuştu.

Rüya hadisesinden sonra kuşkulu günler geçiren Nemrud, tekrar kâhinleri toplamış, onlardan hadisenin ce-reyanı hakkında malûmat istemişti. Bunlar yine bir takım hesaplardan sonra korkulan çocuğun ana rahmine düş-müş olduğunu haber vermişlerdi. Bunun üzerine Nemrud ayırmış olduğu kadınları serbest bıraktı. Bu defa tayin et-tiği bir takım memurlar vasıtasıyla gebe kadınları tesbit ettirmeğe başladı. Kâhinlerin tesbit ettikleri tarihe göre doğan erkek çocukların öldürülmesine karar verilmişti. İşte bu hengâmede Azer'in karısı Nuna gebe olduğunun farkına vardı. Kocası Azer, Nemrud'un yakınlarından ol-duğu için ona da itimat edemiyor, karnında taşıdığı yav-rusunun mevcudiyetini gizli tutuyordu. Zaman ilerledikçe karnını bir takım sargılarla sıkıyor, kimseye sezdirmeden işin neticesini bekliyordu.

En nihayet korktuğu gün gelip çattı. Nuna, doğacak yavrusunu cellâtların eline teslim etmemek için sabahın erken saatlerinde, şehrin kapılarından çıkan kervanların arasına katılarak nöbetçilerin nazarı dikkatini celbetme-den şehirden uzaklaşmaya muvaffak oldu. Epey yol aldık-tan sonra, karşısına ıssız bir mağara çıktı. Artık doğumun son dakikalarını yaşıyordu. Bu mağarada kendine geldi-ği zaman nur topu gibi bir erkek çocuğuna anne olduğunu gördü. Çocuğun göbeğini keskin bir taşla kesti, beline sar-mış olduğu bezlerle onu sardı, sarmaladı. Bağına basarak ona ilk sütünü verdikten sonra, toplumun babası manası-na gelen «İBRAHİM» ismini kulağına seslendi.

Vakit ilerliyor, Nuna'nın evine dönmesi gerekiyordu. Bu düşünce ile mağarayı terkedip yola çıkan anne, daya-namıyarak tekrar mağaraya koşuyordu. Bu gidiş ve dö-nüşler sırasında karşısında çok yaşlı, bembeyaz sakallı bir ihtiyar gördü. Bu ihtiyar Nemrud'dan nefret ettiği için şehri terketmiş, küçük İbrahim'in dünyaya geldiği mağa-ranın yanında bulunan başka bir mağarada yaşıyordu. Bu

genç kadını karşısında görünce ona şefkat dolu bir alâka gösterdi ve güven telkin etti. Bu suretle huzura kavuşan Nuna, Azer'in karısı olduğunu ve o ana kadar başından geçenleri ona birbir anlattı. Zaten Daron ismini taşıyan bu ihtiyar, Azer'in yabancıası değildi. Vaktiyle aynı soydan olan kabileleri Orta Asya'dan göçerek Nemrud'un ülkesine gelmişlerdi. Bu yakınlıktan çok memnun olan Nuna, Daron ile tekrar mağaraya döndükleri zaman bir ceylânın Hazreti İbrahim'i emzirdiğini gördüler. Ceylân bu gelenleri katiyen yadırgamadı.

Vakit çok ilerlemişti. Gün batmak üzere idi. Nerede ise, nöbetçiler şehrin kapılarını kapatacak ve Nuna dışarıda kalacaktı. Daron bunu Nuna'ya hatırlatarak bir an evvel evine dönmesini ve İbrahim'e bakmakta kusur etmeyeceğini bildirdi.

Nuna, sen erkeksin, çocuk bakımını bilemezsin, diye cevap verdi.

Daron, sen merak etme! Benim çocuklar hakkında birçok bildiklerim vardır. İstersen bunlardan birkaçıyı sayayım diyerek anlatmaya başladı. Yeni doğan bir çocuğun göbeği haftaya kalmaz düşer. Yarası 10 günde kapanır. 2 aylık iken bilerek güler, dedi.

Nuna, ah, o günlere bir yetişebilsem.

— Merak etme ey Nuna, yetişirsin. Daron devamla, 10 haftada başını kendiliğinden kaldırır ve yürüyen gözleriyle izler. 4 ayda gördüklerini tanır, 5 aylık iken parlak eşyayı tutmak ister. 6 aylık iken oturur. 1 yaşına girince konuşur ve yürür.

— Yeter!Ey Daron, artık sana inanıyorum. Acaba hangi tanrım seni karşıma çıkardı. Bilsem ona şükranlarımı sunardım, dedikten sonra bir defa daha yavrusunu bağrına basarak süt verdi ve mağaradan ayrılarak evinin yolunu tuttu. Güneş henüz batmış idi ki, evine yetişti. Kocasına belli etmemek için evinin günlük işlerini tamamlamaya çalıştı. Fakat çok bitkin bir halde idi. Başından geçenleri düşünüyor ve hele mağarada bıraktığı yavrusunun hiç-

bir suretle silinmeyen hayali kalbini cayır cayır yakıyor, onu harap ediyordu. Bu sırada omuzuna dokunan bir el, onu daldığı alemden uyandırmaya kâfi geldi. Dönüp bakınca kocası Azer'i karşısında gördü. Şefkatle karısının omuzlarını okşayan Azer, onun kendisinden saklamakta olduğu çocuğunu dünyaya getirdiğini anlamıştı... Çünkü Azer, karısının çok ciddi tedbirlerine rağmen onun gebeliğinin farkına varmış, fakat onun hissiyatına hürmet ederek, bilmezlikten gelmişti. Bu durumu anlayan Nuna, inkârı sapmadı. İki seneye kadar çocuğunun yerinin öğrenilmesi hakkında kocasından teminat aldıktan sonra, hadiseyi başından sonuna kadar anlatmakta bir sakınca görmedi. 2 sene sonra Nemrud'un doğan çocuklar hakkındaki tehlikesi ortadan kalkacak ve beraber gidip İbrahim'in bulunduğu mağaradan alıp evlerine getireceklerdi. Azer, karşısına verdiği söze sadık kaldı. Oğlu İbrahim'in saklı olduğu mağara ile alâkadar olmadı.

HAZRETİ İBRAHİM'İN 10 SENELİK MAĞARA HAYATI

Nuna kocasıyla anlaştıktan sonra, fırsat buldukça gizlice mağaraya gidiyor, bazen İbrahim'in adı geçen ceylân tarafından emzirildiğini ve bazan da çocuğun kendi baş parmağını emerek sıhatli ve sakin bir hayat geçirmekte olduğuna şahit oluyordu. Zaten Hazreti İbrahim diğer çocuklara benzemiyor, süratle büyüyor; bir yaşında iken birkaç yaştaki çocukların inkişaf seviyesini gösteriyordu. Bu hal, Daron'un gözünden kaçmamış, herhalde Nemrud'un saltanatını sona erdirecek çocuk bu olacak diye düşünmüştü.

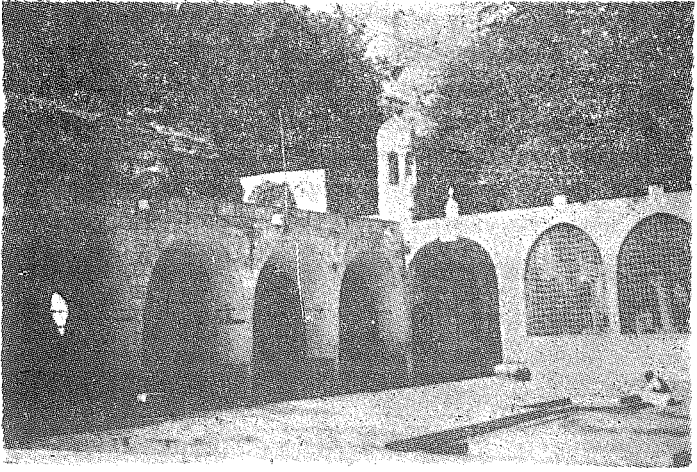
Nihayet, 2 sene sona erdi. Azer ve Nuna hazırlandılar, çocuklarını evlerine getirmek için mağaranın yolunu tuttular. Mağaranın kapısına yaklaştıkları bir sırada her ikisi de büyük bir sarsıntı ile yere kapandılar. Bir müddet sonra, kendilerine geldikleri zaman her tarafın toz dumanla kaplı olduğunu gördüler. Tarihin kaydettiği en büyük zelzelelerden biri olmuş, şehrin belli başlı binala-

rını yerle bir etmişti. Bu meyanda Hazreti İbrahim'in bulunduğu mağara da alt üst olduğundan kapusunu bulmak ve Hazreti İbrahim'i almak mümkün olmamıştı. Birçok aramaya, didinmeye rağmen mağaraya girecek bir kapu bulamayan anne ve baba bu felâketten yavrularının kurtulmayacağına kanaat getirerek göz yaşlarıyla evlerine dönmüşlerdi.

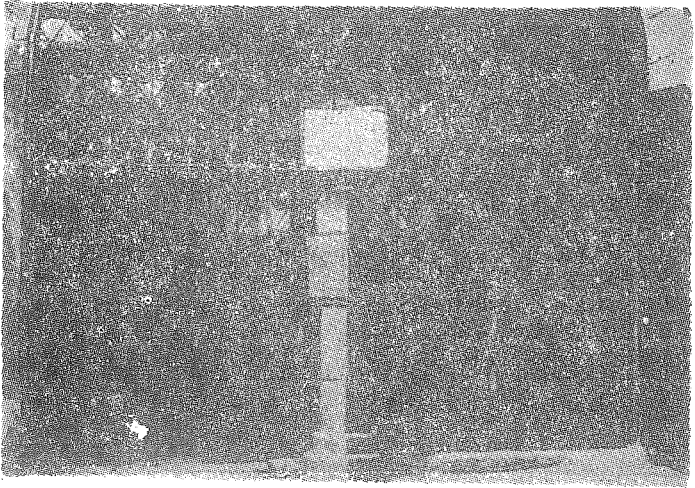
Bu sarsıntıdan sonra, çok usta bir taş kesicisi olan Daron, yanında bulundurduğu külünk vesaire ile kendi mağarasından bir kapı açmaya ve bu şekilde Hazreti İbrahim'i de kurtarmaya muvaffak olmuştu. Nuna'ya gelince o hiçbir zaman İbrahim'ini unutamıyor ve onun ölmüş olacağına inanamıyordu. Bu dert ve elem içerisinde zaman su gibi akıyor, aylar ayları, seneler seneleri takip ediyordu. Bu arada Azer'in 2 oğlu daha dünyaya geldi. Büyüğünün adını Harran, diğerinin adını Nahor koymuşlardı. Hazreti İbrahim'in yakınları arasında 2 Harran vardır. Birisi amcası olan Harran'dır ki, bugün harabesi mevcut olan Harran şehri ismini bu zattan almıştır. Diğer kardeşi Harran olup Hazreti Lut'un babasıdır.

HAZRETİ İBRAHİM'İN MAĞARA HAYATININ SONU

En nihayet Hazreti İbrahim'in doğumunun onuncu senesi gelip çattı. Bir ikinci vakti Nuna evinin penceresinde oturmuş, kocası Azer'in yolunu bekliyordu. Bu sırada yabancı bir adamın komşularından kendi evlerini sormakta olduğunu ve edilen tarif üzerine kapılarının önüne geldiğini gördü. Acele ile kapıya giden Nuna yabancıyı içeri aldı. Gelen bu adam Daron tarafından gönderilen haberci idi. Daron 300 yaşına ayak basmış ve hastalanmıştı. Artık ölüm döşeginde bulunuyordu. Son nefesini vermeden evvel, kendisine teslim edilen emaneti sahiplerine iade etmeyi düşünmüş ve arasına kendisine gelip hizmet eden Mando'yu bu işe memur etmişti. Nuna gelen bu haberciden İbrahim'in sağ olduğunu öğrenince sevincinden diva-

Mevlit Halil Camii

Hazreti İbrahim'in doğduğu mağaranın kapısı

neye döndü. Sabırsızlıkla kocasının gelmesini bekledi. O gün her nedense Azer evine dönmekte geç kalmıştı. Ortalık oldukça kararmış, gökyüzünde tektük yıldızlar belirmeye başlamıştı. Nuna, Daron'dan gelen haberi kocasına anlattı. Vakit kaybetmeden her ikisi birlikte mağaranın yolunu tuttular. Daha evvel Daron'un mağarasına vardıkları zaman onun son nefesini verdiğini gördüler. Daron 300 yıl yaşamış ve 10 yılını Hazreti İbrahim ile beraber geçirmek bahtiyarlığına nail olmuştu.

Hazreti İbrahim'in mağarasına evvelâ annesi, arkasından da babası girdiler. Karşılarında 10 sene karanlık bir mağarada yaşamış, herşeyden bihaber, saf, hatta abdal bir çocuk göreceklerini sanmışlardı. Fakat Hazreti İbrahim 10 yaşında olmasına rağmen 40 yaşındaki kâmil bir insanın olgunluğu ile anne ve babasını karşıladı. Onların ellerini öptü. Annesine, sen benim tahmin ettiğimden de güzelmişsin diyerek boynuna sarıldı. Ve annesine şu soruyu sordu :

— O canavar Nemrud Allah olamaz, değil mi, anneciğim? Çünkü Allah yaratır.

— Bunları sana kim öğretti, ey İbrahim?

— Düşüne düşünene kendim buldum. Şu kayaları, ateşi, böcekleri, suyu ve bizleri yaradan biri olmalı...

— Var İbrahim, hem de çok Allahlar var!

— Çok mu?

— Evet!

— Hayır anneciğim. Allah Bir'dir. Eşi ve naziri yoktur, benim Allah'ımın...

— Sus İbrahim! Unutma ki, Nemrud'un ülkesindeyiz. Duyarsa seni ömrün boyunca zindanlarda çürütür.

— Yapamaz, anneciğim. Allah'ım beni korur.

— Dışarı çıkınca böyle konuşma ey İbrahim. Daron sana taptıklarımız putlardan hiç bahsetmedi mi?

— Etti, ama, her defasında kulaklarım uğuldadı. Kayıplardan gelen bir ses bunlar inanmamamı bana telkin etti.

HZ. İBRAHİM'İN YÜCE TANRISINI BULMAK İÇİN ÇABASI

Bu konuşmalar devam ederken, hava iyiden iyiye kararmış, gök yüzü yıldızlarla dolmuştu. Bunu gören Nuna, oğlunu mağaradan çıkarmaya hazırladı. «Dışarı çıkınca şaşırma ey İbrahim,» diyerek, ona öğüt verdi.

İbrahim :

— Merak etme anneciğim... Dışarıda olan şeylerin çoğunu biliyorum. Onları hep rüyalarımda görürdüm. Yalnız o doğmamış, doğurmamış, kudretli ve ortağı olmayan Allah'ımı görmek istiyorum, diyerek cevap verdi.

Mağaradan çıktıkları zaman İbrahim durmuş, semaya bakıyordu. O anda müşteri yıldızı ufukta parlıyordu. Hazreti İbrahim uzun müddet onunla ilgilendikten sonra : «— Ben Allah'ımı buldum, anneciğim, işte şu en büyük ve parlak yıldızdır.» dedi. (O, benim Allahım mı? — Kur'anı Kerim Enam sûresi 76). Annesi ona cevap vermedi. O an yıldızın batma vakti idi. Müşteri yıldızının kayıp olduğunu gören İbrahim fikir değiştirdi. (Benim Allah'ım sönmez batmaz, kayıp olmaz. Böyle sönüp batanları sevmem. — Kur'anı Kerim Enâm sûresi 76) dedi. Yollarına devam ederken bir müddet sonra ay doğdu. İbrahim bunu görünce sevindi. Annesine sokularak sordu : «— Bu benim Allah'ım mı? Ne kadar büyük ve güzel!...»

Annesi :

— Belki..., demekle yetindi.

Hazreti İbrahim bir daha gözlerini aydan ayırmadı, bir müddet sonra ay da battı. İbrahim çok üzüldü. Allahım sandığım bu ikinci yıldız da battı. Demek o da Allah değilmiş... (Eğer Allah'ım bana yol göstermemiş olsa, ben de sapanlardan olurdum. Kur'anı Kerim, Enam sûresi 77.)

O zamana kadar şehrin kapıları kapanmış olduğundan geceyi surlara yakın bir kulübede geçirdiler. Sabahleyin gün doğarken ilk uyanan İbrahim oldu. Aydınlık onu büyülemişti. Etrafında rengârenk parlayan varlıkların manzarasına doyamıyor ve güneş bütün haşmetiyle yükseliyordu. İbrahim uyanıp yanına gelen annesine : «— Allah'ımı nihayet buldum.» diyerek, güneşi gösterdi (Allah'ım bu mu? Hepsinden büyük o. — Kur'anı Kerim, Enam sûresi 78).

Eve gelinceye kadar İbrahim yolda gördüklerini bir bir annesine soruyor ve cevap alıyordu. Evde akşam olmaya başladı. Güneş hızla ufka doğru yaklaşıyordu. Kızılışan güneşten gözlerini ayıramayan İbrahim, nihayet onun da kaybolduğunu görünce «— Eyvah! O'da değilmiş...» (O halde, Allah'ım kim? Ey milletim ben Allah'a eş koştuğunuz şeylerden uzağım. Ben yüzümü Allah'a dönerek yeri ve gökleri yaradan O'na çevirdim. Allah'a eş koşanlardan değilim. — Kur'anı Kerim, Enam sûresi 78 - 79).

İbrahim baba evine geldiği zaman kardeşi Harran 7, Nahor 4 ve kendisi de 10 yaşlarında idiler. Fakat İbrahim diğer çocuklara benzemiyor, büyük bir olgunluk içerisinde çevresini tetkik ediyor, büyük varlığı, Ulu Tanrı'yı bulmak için her an tefekküre dalıyor, bu suretle hakikate erişmek istiyordu.

HAZRETİ İBRAHİM'İN İLK DEFA İLAHİ TECELLİYE KAVUŞMASI

Bu ilâhî cezbe içerisinde zaman durmadan ilerliyor, Hazreti İbrahim bir an evvel aradığını burmak istiyordu. Bir gün şehrin haricine çıkmış, etrafını hayranlık ile tetkik etmeğe başlamıştı. İşte bu sırada havada en ufak bir bulut parçası olmadığı halde bir şimşek çaktı. Gözlerini yakar gibi olan bu şimşek Hazreti İbrahim'in kalbini aydınlattı. Ve ortalığı sarsan gür bir ses duydu. (Ey İbrahim, kendini Allah'ına teslim et! — Kur'anı Kerim Bakara Sûresi 130). İbrahim korkusundan ne yapacağını bilemedi. Ses tekrarlandı. Ve aynı emri verdi! İbrahim o zaman toparlandı. Muhakkak ki, bu emir aradığı ve sığınmak istediği Tanrı'sından geliyordu. (Kendimi âlemlerin Allah'ına teslim ettim, dedi. Ve bunu üç kere yürekten tekrarladı. Kur'anı Kerim, Bakara Sûresi 130). İbrahim bundan sonra alnını toprağa sürdü ve bayıldı.

HAZRETİ İBRAHİM'İN BABASI TARAFINDAN PUT SATMAYA ZORLANMASI

Bu hadiseden epey zaman geçmiş idi ki(Azer Nemrud'tan izin alarak onun sarayından ayrılmış, serbest çalışmaya başlamıştı. Yaptığı boy boy putları oğulları vasıtası ile pazarlara gönderip sattırıyor, bol para kazanıyordu. Azer oğlu İbrahim'i de bu işe alıştırmak istemişti. Fakat o kardeşleri gibi bu işe hevesli değildi. Putlara çok kızırıyordu. Satması için kendisine verilen putların boyunlarına ip bağlıyor, yerlerde sürüye sürüye pazara götürüyor ve etrafına toplananlara: gülerək: «— Ben bunlara beş para vermezdim. Kimseye faydası dokunmayan bu tahta parçalarına tapmak akılsızdaktır,» demekten çekinmiyordu. Bu suretle hergün satması için kendisine verilen putları çamur ve pisliklere bular, yerde sürüyerek geri getirirdi. Bu hareketinden dolayı halkın düşmanlığını kazanmıştı. Babası Azer'den korkmasalar, kendisini linç edeceklerdi.

HAZRETİ İBRAHİM'İN ÇİFTLİK HAYATI

Bir gün annesi evinin penceresinde oturmuş, etrafına bakınırken, İbrahim'in nefes nefese eve doğru koşup geldiğini gördü. Ve hemen kapıyı açarak onu içeriye aldı. Arkasından koşup gelenler çok kızmışlardı. İbrahim'in kendilerine teslim edilmesini istediler.

İbrahimi'n bir dükkâna girerek orada bulunan putlara çamur sürdüğünü annesi gelenlerden öğrendi ve onları yatıştırmağa çalıştı. «— O bir delidir. Bilerek yapmaz.» dedi.

Gelenlerden biri :

— O deli olsaydı, başka suçlar da işlerdi. Halbuki onun bütün kını putlara karşı, diyerek dayatmak istediler. Nuna bunları bin müşkülât ile başlarından savabildi. Onlar gittikten sonra İbrahim'i samanlıkta buldu. İbrahim annesi pişman olmuş gibi göründü. Annesi bu hal karşı-

sında yumuşadı. Ona sokularak yüzünü okşadı. Ve sordu:

— Niçin, hâlâ putlara saldırıyorsun, ey İbrahim? Bana verdiğin sözün böyle mi tutacaktın?

— Haklısın anneciğim. Fakat elimde değil! Bir put görünce aklım başımdan gidiyor, ne yapacağımı bilemiyorum.

— Artık büyüdün. Bu hal böyle devam edemez. Babanın yanında çalışmıyorsun. Seni hiçbir kimse işe almıyor.

— Bunları biliyorum.

— O halde ne yapacağız?

— Beni putsuz bir yere gönderiniz.

— Orası neresi?

— Geçenlerde evimize bir akrabamız gelmişti. Adı Zab idi. O beni sevmiştir. Ben de onu sevdim. Yakınlarda bir çiftliği varmış. Beni oraya gönderin.

Annesi çok düşünmedi. «Olur, oğlum,» dedi... Akşam eve gelen Azer'de bu fikre iştirak etti. İki gün sonra, İbrahim Zab'ın çiftliğinde idi.

İbrahim bu çiftlikte umduğu huzura kavuştu. Toprak, ekin ve hayvanlarla uğraşmak onun hoşuna gidiyordu. Çiftlikte çalışan köleler onu çok seviyorlardı. Merhameti hakseverliği ve onlara karşı gösterdiği ilgi, şefkat onları kendisine bağlamıştı. Bu sakin hayat epey uzun sürdü. Hazreti İbrahim 35 yaşını buldu. Babası 100'ü aşkın, annesi ise 55 yaşına girmiş, kardeşi Harran 33, Nahor ise 30 yaşını bulmuştu. Her iki kardeşi de evlenmişler, Harran'ın 15 yaşında Lut isminde bir de oğlu olmuştu. Her defa olduğu gibi, annesi çiftliğe oğlu Hazreti İbrahim'i görmeğe gitmişti. Ertesi günü İbrahim'i bir tarafa çekerek, çiftlik hayatından usanıp usanmadığını sordu. İbrahim, hayatından çok memnun olduğunu, baba ve kardeşlerinin sağlık haberlerini aldıkça daha da sevindiğini ilâve etti.

Annesi :

— Fakat bu defa rengini çok solmuş buldum. Yoksa hasta mısın? diye sordu.

— Değilim, anne...

— Şu halde birisini seviyorsun. Aşıkların yüzü solar, gözleri buğulanır.

— Bu muhakkak!

— Öyle ise, itiraf ettiğin bu sevgili kim?

Hazreti İbrahim biraz düşündükten sonra.

— Söylesem huzurun kaçır, anneciğim, diye cevap verdi.

— Hayır, söyle!

— Ben Allah'ımı seviyorum.

Annesi şaşırды. O'nu 15 senedir ağzına almamıştın. Hâlâ unutmadın mı?

— Ağzıma almamıştım ama, O daima kalbimde ve hareketlerimde yaşıyordu.

— Pekî, sonra?

— Bir hafta var ki, O'na daha çok yaklaşmış bulunuyorum. Altı gün evvel bir kaya gölgesine sığınarak etrafımı seyrederken ansızın önümden iki nur geçti. Biraz ilerimde şekillendiler. Güzel yüzlü, tatlı sözlü melekler oldular. Ve bana bakmadan konuşmaya başladılar. Böylelikle Allah'ımın, benim hakkımdaki sözlerini, bana, duyurdular. Birinci Melek (Şüphesiz İbrahim öyle bir ümmetten idi ki, Allah'a itaatlı, kendini vermiş kimse idi. Müşriklerden değildi. Kur'anı Kerim Nahl Sûresi 120) dedi. İkinci melek onu tastik etti. (Kendini Allah'a tesli meden, iyilik yapan ve gerçek yolda olup Allah'ı BİR tanıyan İbrahim'in dinine giren kimselerden dini daha güzel kim vardır? Allah, İbrahim'i kendine dost edindi. Kur'anı Kerim Nisa Sûresi 125). İkinci melek tekrar söze başladı: (Şüphesiz İbrahim'de O'nun topluluğundandı. Çünkü O Rab'bına tertemiz bir kalble gelmişti. Kur'anı Kerim, Saffat Sûresi 83 - 84).

Birkaç gün sonra, bir su başında aynı melekler tekrar bana göründüler. Sağdaki melek soldaki ile şöyle konuştu: (Hani Allah'ı İbrahim'e bazı emirler vererek imtihan etmişti. O'da bunları derhal yerine getirdi. Kur'anı Kerim, Bakara Sûresi 124).

10 yaşına kadar Hazreti İbrahim'in mağarada kalması, bu müddet zarfında nimetlerle dolu bir yeryüzü olduğunu bildiği halde mağaradan çıkmaması ve mağaradan çıktıktan sonra ilk rastladığı Müşteri Yıldızına, Ay ve Güneş'e mabut dediği halde, derhal bu düşüncelerden sıyrılarak kalbini hakiki Allah'ına yöneltmesi, meleklerin işareti ettikleri bu imtihanlar, serisinden idiler.

Annesi bu hakikatler karşısında oğlu ile münakaşa etmek cesaretini gösteremedi ve sustu.

HAZRETİ İBRAHİM'İN AMCASI HARRAN ve KIZI SARA İLE TANIŞMASI

Hazreti İbrahim, Zab'ın çiftliğinde yukarıda işaret ettiğimiz ilâhî tecellilere mazhar olurken bir bahar mevsiminde çiftliğe, oldukça kalabalık bir misafir kafilesi geldi. Bunlar Harran şehrinden gelen Hazreti İbrahim'in amcası Harran ve ailesi efradı idiler. Hazreti İbrahim Amcasını ilk defa görüyordu. O'nu hürmetle karşıladı. Ellerini öptü. Aralarında derhal büyük bir sevgi hasil oldu. Bu meydana, Hazreti İbrahim Amcasının kızı Sara ile de tanıştı. O'nu çok beğendi. Birkaç gün sonra Ur'daki akrabaları da çiftliğe geldiler. Hazreti İbrahim'in annesi, babası ve kardeşleri ile güzel günler geçiriyorlardı. Kardeşi Harran'ın oğlu Lut 15 yaşına girmişti. Amcasını çok seviyor, o'nun izinden bir an bile ayrılmıyordu. Nihayet yaz ortalarına doğru, misafirler memleketlerine, diğer akrabalar da Ur şehrine döndüler. Bu ayrılık dolayısıyla, Hazreti İbrahim ruhunda bir boşluk hissetmeğe başladı. Tesellisini Allah'ına sığınmakta arıyordu.

HAZRETİ İBRAHİM'İN NÜBÜVVETİ

Bir akşam üzeri, Hazreti İbrahim, çiftliğe yakın bir tepeye çıkmış, orada Allah'ına yalvarıyordu. Bir aralık, secdeye vararak, yere kapandı. Başını kaldırdığında yıldızlar

doğmuş, her taraf kararmıştı. Birdenbire Cebrail'i karşısında gördü. Yıllardanberi beklemekte olduğu emri kendisine telkin ediyor ve bu suretle Cenabı Hak, Hazreti İbrahim'den insanları hak yola davet etmesini istiyordu. İlk anda Hazreti İbrahim büyük bir şaşkınlık geçirdi. Fakat derhal kendine geldi. Olduğu yerde gece yarısına kadar kaldı. İbadet ediyor, bu mazhariyetten dolayı Cenabı Hak'ka şükranlarını sunuyordu. Aldığı emir kat'i olduğundan hemen işe başlaması lâzımdı. Derhal Ur'a dönmeğe karar verdi. İlk tebliği anne, baba ve kardeşlerine yapacaktı. Hazreti İbrahim sabahı beklemedi ve çiftlikten ayrıldı. Sabahleyin evlerinin önüne geldiği zaman babası Azer, gece yaptığı bir putu dükkânına götürmek için evden çıkarıyordu. Hazreti İbrahim'i karşısında görünce, elindeki putu saklamaya çalıştı. Hazreti İbrahim babasına :

— Ey sevgili babam, bir ömür boyu put yapmaktan hâlâ usanmadın mı?

Azer, oğlunun bu sualine çok sert bir cevap verdi :

— Usanmadım, usanmıyacağım!

— Bırak bu işi, ey babam! O zaman senin için Allah'ımdan mağfiret dileyebilirim.

Azer münakaşayı uzatmak istemedi. Çiftliğin yolunu göstererek :

— Eski yerine dön, diye bağırdı ve yoluna devam etmeğe başladı :

Hazreti İbrahim, babasının yolunu kesti ve ona tekrar yalvarmağa başladı (Ey babam, nelere tapıyorsunuz. Yalan mı, Allah'ı bırakıp düzme mabutlara tapıyorsunuz? Alemlerin Rab'bını ne sanıyorsunuz. Kur'anı Kerim, Saffat Sûresi 85 - 86).

Hazreti İbrahim konuşmasına devam etti. (Sen putları Allah mı sanıyorsun, ben seni de, kavmini de sapıklık içinde görüyorum. Kur'anı Kerim Enam Sûresi 74). Hazreti İbrahim sözüne devamla : (Ben sizin taptığınız tanrılardan uzağım. Ancak beni Yar'adan müstesnadır. Elbet o beni doğru yola sevkeder. Kur'anı Kerim Saffat Sûresi 76-77).

Azer bu sözlerden çok kızdı. Oğlunu döğmek üzere iken Nuna'nın müdahalesi üzerine vaz geçip, yoluna devam etti. Hazreti İbrahim babasını takip etmek istedi, fakat annesi mani oldu. Onu içeri aldı. Şefkatle karşıladı ve niçin şehre indin diye sorunca «— Allah'ım beni insanları hak yoluna davet etmek için vazifelendirdi. Onun için şehire geldim.» deyince, annesi şaşırıldı. Oğlunun eski hastalığının geri teptiğine kanaat getirdi. Buna çok üzüldü. Yalvararak ona nasihat etmeğe başladı. Hazreti İbrahim kulaklarını kapatarak oradan ayrıldı. Babasının dükkânına gittiği zaman orada kimseleri görmedi. Azer ve oğulları put satmak için pazara gitmişlerdi. Dükkânda 2 put vardı. Onları aldı ve yakındaki bir su kenarına götürdü. Putların başlarını suya batırırken: «Haydi, ne duruyorsunuz, neden su içmiyorsunuz!» diye bağırdı. Maksadı sesini etraftan geçenerlere duyurmak idi. Yakında çalışan köleler koşup geldiler. İçlerinden biri : «— Sen budalasınsın? Putlar hiç su içer mi?» diye çıkıştı. Hazreti İbrahim zaten böyle bir karşılık bekliyordu. Ve hemen cevap verdi :

«— Su içmezler, yemek yemezler ve kimseye faydaları dokunmuyorsa bunlara para verip almak, insan yapısı olan bu tahta parçalarına tapmak asıl budalalık değil midir?»

Gelenler, Hazreti İbrahim'i için için tastik ettiler. (Hatta içlerinden biri putlara tapıyoruz, onlara kulluk ediyoruz. Kur'anı Kerim, Şuara Sûresi 71). Hazreti İbrahim sordu: (Onları çağırduğunuz zaman sizi duyarlar mı? Size bir fayda ve zararları olur mu? Kur'anı Kerim, Şuara Sûresi 73). (Hayır, biz babalarımızı böyle bulduk. Kur'anı Kerim, Şuara Sûresi 74). (Görüyorsunuz, sizin ve atalarınızın ne yaptığını. Kur'anı Kerim, Şuara Sûresi 75 - 78). Bu konuşmalardan sonra, köleler başlarını eğdiler. Verecek cevap bulamadılar. Hazreti İbrahim, ektiği bu ilk tohumun yeşereceğine inandı. Ve onlara Allah'ını tanıtmaya başladı. Nerede ise, Hazreti İbrahim'in Allah'ına topluca teslim olacaklardı. O anda birisi geldi. Hepsini önüne kattı: «— Bu adamı

tanımıyor musunuz? Sapiğın biridir. Büyüdüdür. Sözlerine kapılmayın. Siz de sihirle bağlanır, bir daha çözülemezsiniz.» dedi. Hazreti İbrahim bu adamın müdahalesine çok üzüldü. Hiç olmazsa içlerinden bir kişi inansa idi, vazifesini başarmış olacaktı. Bu meyus anında karşısında yeğeni Lut'u gördü. Lut, hemen amcası Hazreti İbrahim'in elerine sarılarak öptü ve söze başladı :

— Ben senin Allah'ına teslim oluyorum. Ve O'nun elçisi olduğuna inanıyorum, dedi.

Hazreti İbrahim'in üzüntüleri dağıldı. Lut'u öptü ve ondan sonra

— Nereden geldin, ey sevgili yeğenim?

— Çoktan beri burada idim. Bütün olanları gördüm ve işittim. Demek Allah'ımızdan insanları Hak yola davet emrini aldınız.

— Evet, ey Lut! İlk iman eden de sen'sin!

— Bu benim gurur ve şerefimin en büyük vesilesidir, dedi.

Hazreti İbrahim, dininin esaslarını Lut'a talim eyledi. Babasının dükkânından getirdiği putları dereye attı. Ve nihayet Allah'ına iman eden bir arkadaş bulduğu için çok sevinmişti. Aradan 4 sene daha geçti. Hazreti İbrahim durmuyor, dinlenmiyor, köylere kadar gidiyordu. Fakat elde ettiği netice sıfırdı. Lut'tan başka kimseyi dinine sokamamıştı. Köleler belki inanıyorlardı. Onlar da korkularından inançlarını açığa vuramıyorlardı. Hazreti İbrahim yeise düşüp güvenini kaybettiğe, Cebrail gelip O'na sabır ve metanet tavsiyesinde bulunuyordu.

HAZRETİ İBRAHİM'İN PUTHANEDEKİ PUTLARI PARÇALAMASI

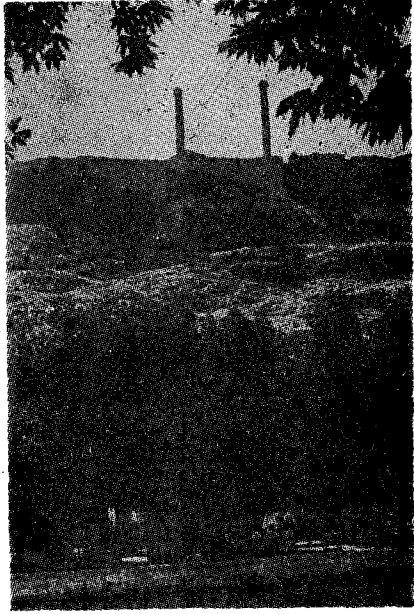
Son bahar gelmek üzere idi. Bir ay sonra Ur şehrinde her 7 senede bir yapılması mutad olan büyük panayır şenlikleri başlayacaktı. Bu vesile ile Amcası Hükümdar Harran ve Kızı Sara da Ur'a gelmişlerdi. Aradan birkaç gün geç-

tiği halde Hazreti İbrahim, Sara'yı ve Amcası Harran'ı görememişti. Çünkü bütün yakınları O'nunla görüşmüyorlardı. Annesi olmasa idi, babası Azer O'nu samanlıkta yatmasına bile izin vermiyecekti. Bu halden ençok üzülen annesi Nuna idi. Oğlunu tuttuğu yoldan ayırmak için baş vurmadığı büyücü, sihirbaz ve falcı kalmamıştı. O'na herkes deli nazarıyla bakıyor, yaptıklarına kızmıyorlardı. Putlara saldırışına ses çıkarmıyorlar, bazen kovalıyorlar, bazen de gülmek ile yetiniyorlardı. Kardeşleri O'nu evden kovmuşlar, samanlıkta yatmasına bile mani olmuşlardı. Ama; o yine hepsini seviyor, kendilerini kalbinden çıkarmıyordu. Hatta, Hazreti İbrahim, 2 kere yeğeni Lut'un iman derecesini ve pişman olup olmadığını öğrenmek için O'na açılmış, putlara dönme fırsatını vermişti. Lut her defasında bu teklifleri şiddetle reddetmişti. Çünkü, O'na içten inanmıştı. (İbrahim'e dedi ki, ben Rab'bıma göçeyeğim. Zira O kudret ve hikmet sahibidir. Kur'anı Kerim, Ankebut Sûresi 76). Lut'un bu son cevabı Hazreti İbrahim'i çok sevindirmiş, inanan yeğenine karşı bağlılığı bir kat daha artmıştı.

Hazreti İbrahim 5 sene evvel Zab'ın çiftliğinde gördüğü Amcası Harran'ın kızı Sara'yı görmek, O'nu da dine davet etmek istiyordu. Bir gece Lut'un aracılığı ile buluştular. Genç kızlık çağına girmiş olan Sara, dünya yüzünde eşine rastlanmıyacak bir güzellikte idi. Hazreti İbrahim bu anda 45 yaşına girmiş, güçlü kuvvetli, çok güzel yüzlü bir erkek olarak Sara'nın karşısında bulunuyordu. Aralarında 30 senelik bir yaş farkı olmasına rağmen, daha Zab'ın çiftliğinde ilk görüştükleri vakit, her ikisinin kalbinde de birbirlerine karşı büyük bir sevgi yer etmişti. Aralarında inanç farkı olmasaydı, şimdiye kadar çoktan evlenmiş bulunacaklardı. Bu düşünce iledir ki Sara, yarın başlayacak olan büyük panayır şenliklerine Hazreti İbrahim'in de katılmasını rica etti. Maksudı, Hazreti İbrahim'i puthaneye götürmek, onların güzelliklerini yakından göstermek, onlar hakkında izahat vererek baba dinine dönmesini sağ-

Kalenin görünüşü / URFA

Ayn-ı Zeliha parkından

lamaktı. Sara'nın ısrarlarına dayanamayan Hazreti İbrahim kendilerine katılacağını vadedmek zorunda kaldı.

Ertesi günü, puthanedeki merasime iştirak etmek için insan yığınları bir sel gibi akmağa başladılar. Hazreti İbrahim Sara'ya verdiği sözü tuttu. O da ana, baba ve akrabalarının arasına karıştı. Hazreti İbrahim'i aralarında görenlerden en çok babası Azer seviniyordu. Çünkü puthanedeki putları hep o yapmıştı. Kendi eseri olan bu putların Hazreti İbrahim üzerinde iyi bir tesir bırakacağını ve onları yakından görünce seveceğini ümit ediyordu. Kısa bir yolculuktan sonra, puthaneye girdiler. Hazreti İbrahim, babası ile Sara'nın arasında bulunuyordu. Putlar hakikaten çok sanatkârane yapılmışlardı. En büyük put ortada, diğerleri boylarına göre iki tarafına dizilmişlerdi. Puthanenin rahipleri ortada dolaşiyor, intizamı temine çalışıyorlardı. Bu arada, Sara fırsatı kaçırmadı. Hazreti İbrahim'in kulağına eğilerek onlar hakkında izahat vermeğe ve her putu ayrı ayrı

**Halül-ür Rahman
Havuzundaki
Balıklar**

methetmeğe başladı. Hazreti İbrahim bu sözleri çok büyük bir üzüntü ile dinliyor, cevap vermiyordu. Bu sırada bir gong sesi duyuldu. Baş rahip; «— Büyük Tanrımız Nemrud geliyor!» diye bağırdı. Halk derhal secdeye kapandı. Hazreti İbrahim de Azer ve Sara'nın tazyiki ile onlara uydu. Fakat Nemrud'a değil, Ulu Tanrı'sına niyaz ediyordu. Baş rahip duaya başlıyarak Nemrud'u öğüyordu. Hazreti İbrahim bu sözleri işitmek için sağır olmasını istedi, hatta bir defasında çok heyecanlandı. Nerede ise, ayağa kalkıp; baş rahip ve Nemrud'a hücum ederek dövecekti. Nemrud orada çok kalmadı. Baş rahibin duasından sonra ayrıldı. Başrahibin verdiği işaret üzerine herkes başını yerdenden kaldırdı. Artık merasim bitmiş sayılırdı. Bu defa halkın beraberlerinde getirdikleri yemeklerin putlara ikram edilmesi merasimi başlamıştı. Gelenler arka arkaya dizildiler. Ellerindeki yemek kablarını arzu ettikleri putun önüne koyuyorlardı. Akşama doğru gelecekler, putlar tarafından takdis edilmiş olan yemekleri alıp, evlerine götürecekerdi. Onların inancına göre, bu yemeklerden yiyenler ömürlerinin sonuna kadar kıtlık yüzü görmeyeceklerdi. Bu merasim bittikten sonra puthaneden çıkış başlamış ve intizam bozulmuştu. Bu kargaşalık arasında yakınlarından uzağa

düşmüş olan Hazreti İbrahim, bu insan seli içinde sürüklenir gibi olmuştu. Büyük bir vicdan azabı içinde Nemrud'a neden secde ettin ve karşı koymadın diyerek kendi kendini yiyip bitiriyordu. Nihayet, daha fazla dayanamadı. Kendisini yere attı. Etraftan gelip kendisini kaldırmak isteyenlere hasta olduğunu söyleyince, yanına sokulmak istemediler ve kendisinden uzaklaştılar. Puthanenin etrafı boşalmış, rahipler de panayıra katılmak için oradan ayrılmışlardı. Hazreti İbrahim kafasında tasarladığı işe başlamak için geri dönmek üzere iken, babası Azer'i karşısında gördü. Oğlunun putları gördükten sonra, şimdiye kadar geçirmekte olduğu sapıklıktan vaz geçip geçmediğini anlamak istiyordu.

Ümit dolu gözlerle ona bakıp :

— O putları beğendin mi, ey oğlum? Artık onlara tapacağını ümit ediyorum, diye sordu. (O zaman, O babasına ve kavmine dedi ki, Bu tapmakta olduğunuz temsiller nedir? Onlar dediler, biz babalarımızı bunlara tapar bulduk. Gerçekten siz de, babalarınız da apaçık sapıklıkta bulundunuz. Onlar, bize, sen gerçek mi söylüyorsun? Yoksa şakacılardan biri misin dediler. Hayır, sizin Allah'ınız, göklerin ve yerlerin Allah'ıdır. Onları O'dur yaradan. Ben de bunların şahitlerindenim. Kur'anı Kerim, Enbiya Sûresi 53 - 56).

Azer, oğlunun etrafında birikenlerin yanında kendisi ile münakaşaya girişmiş olmasına çok sinirlendi. O'nun üzerine hücum etmekten kendisini alamadı. Hazreti İbrahim geri çekildi. Azer ve etrafındakiler orada fazla kalmadılar. Hazreti İbrahimi kendi haline bırakarak panayıra gittiler. Hazreti İbrahim Allah'a and olsun. Siz arkanızı dönmüş gittikten sonra sizin putlarınıza karşı koyacağım. Kur'anı Kerim, Enbiya Sûresi 57.) Sonra gizlice, mabede gitti ve putlara dedi ki : (Yemek yemiyorsunuz. Ne oldu size? Hiç konuşmuyorsunuz. Kur'anı Kerim, Enam Sûresi 91 - 92). Putlar susuyorlardı. Hazreti İbrahim, irad ettiği sualleri yeter buldu. (Sağ eli ile onlara vurmağa başladı.

Kur'anı Kerim, Enam Sûresi 93). Puthaneyi ararken gözüne bir balta ilişti. Bu baltayı alarak onları parçalamaya başladı. Böylece onları parça parça etti. (Yalnız en büyüklerini bıraktı. Ona baş vursunlar diye. Kur'anı Kerim, Enbiya Sûresi 58). Hazreti İbrahim bu işi bitirdikten sonra, baltayı sağlam bıraktığı büyük putun boynuna takarak puthaneyi terketti. Panayıra giderek yaptıklarını Lut'a ve o güne kadar kendisine iman etmiş olan birkaç köleye anlattı. Lut :

— Burada durma, ey amcam! Seni yakalayıp, işkence etmelerinden korkuyorum. Hazreti İbrahim razı olmadı. Cevaben :

— Allah'ım eğer benim yaşamamı diliyorsa, beni, muhafaza eder. Aksi halde sizler varsınız. Dinimizi yaymada devam edersiniz. Kaçarsam Nemrud'tan korktuğum, putları ngazabından çekindiğim sanılır. Halk büsbütün delâlete düşer, diyerek onları teskin etti.

Halk akşama doğru, büyük bir neşe içersinde puthaneye dönmeğe başladılar. Sabahleyin putların önüne bıraktıkları yemekleri alıp, evlerine götürecekler ve böylece ölünceye kadar kıtlık yüzü görmeyeceklerdi.

Puthaneye girenler, putların başlarına gelenleri görünce şaşırıldılar. Bir kısmı korkusundan bağırarak dışarıya koşarken, bir kısmı da yerlere kapandılar. Dışarıya fırlayanlar ağlayarak birbirlerinden soruyorlardı : (Bunu bizim tanrılarımıza kim yaptı. Bu bir zalim olmalıdır. Kur'anı Kerim, Enbiya Sûresi 59) dediler. Hadise kısa zamanda Ur'un her tarafında duyuldu. Halk ağlayarak, döğünerek bu işi yapanı aramaya başladılar. Bazı ip uçları elde etmek güç olmadı. İbrahim isminde 45 yaşlarında bir kimse aramızda dolaşüyor. Putlarımıza söğüp sayıyor. Onlara birçok kusur buluyordu. Puthaneyi harap eden, muhakkak bu sapıktır, diyerek birbirlerine haber veriyorlardı. Bazıları da şöyle diyordu : (Birkaç kişinin ondan bahsettiğini duyduk. Adı İbrahim'dir. Kur'anı Kerim, Enbiya Sûresi 60). Halk bu malûmata dayanarak Hazreti İbrahim'i bulmakta

gecikmediler. (O halde O'nu insanların gözleri önüne getirin. Şehadet etsinler. Kur'anı Kerim, Enbiya Sûresi 61) dediler, ve puthaneye sürüklediler. O'nu oraya götürülenler ondan soruyorlardı : «—Ey İbrahim, tanrılarımıza bunu yapan sen misin»

— Hayır! Ben nasıl yapabilirim, diye karşılık verdi. Sanırım bunu yapan sağlam duran büyük puttur. Sorun, elbette konuşacak ve size cevap verecektir, dedi.

Halk, Hazreti İbrahim'e hak verdi. Ve onu serbest bıraktılar.

Henüz hükûmetin bu işlerden haberi yoktu. Nihayet şehrin valisi putların parçalandığını haber aldı. Hazreti İbrahim'i yakalatarak puthaneye getirtti. Hemen orada halktan bir heyet teşkil ettirdi. Bunlar Hazreti İbrahim'i sorguya çektiler: (Dediler, bunu tanrılarımıza yapan sen misin, ey İbrahim? Dedi ki, Belki bunu büyükleri yapmıştır. Sorun bakalmı, söyleyecek mi? Sonra utanç içinde başları eğildi. Bunların konuşmayacaklarını sen de bilirsin ya... O dedi ki, kendi yaptığınız şeylere mi tapıyorsunuz? Halbuki sizi ve bütün yaptıklarınızı da Allah yarattı. Kur'anı Kerim, Enam Sûresi 95 - 96). Hazreti İbrahim, karşısındakilerin cevap vermediğini görünce devam etti. (Allah'ı bırakıp da size bir faydası ve zararı olmayanlara mı tapacaksınız? Yazıklar olsun! Size ve Allah yerine taptıklarınıza, sizin hiç aklınız yok mu? Dediler, eğer bir şey yapacaksanız onu yapınız. Kur'anı Kerim, Enbiya Sûresi 62 - 68). (O'nun için bir yapı yapın ve ateşe atın. Kur'anı Kerim, Enbiya Sûresi 97). Hazreti İbrahim'in ateşe atılmasında ısrar eden, İran'dan gelmiş, bir fars muhaciri idi. Fakat vali, verilen bu karara uymadı. Nemrud'a danışmayı ileri sürdü. Hazreti İbrahim'i zindana attırdı. Ve Nemrud'a gidip, olup bitenleri haber verdiler. Nemrud bu haber karşısında ümit edilen kızgınlığı göstermedi. Hatta, içinden sevindi bile... Çünkü ülkesinde tapılacak tek tanrı kendisi kalmıştı. Nemrud bunları hatırladıkça geçirdiği birdenbire aklına 45 sene evvelki hadiseler geldi. Kâhinler, sihirbazlar ona bir oğlan

doğacak, putları parçalayacak ve kendisine karşı gelecek dememişler miydi? Demek ki, oğlan doğmuş, büyümüş ve yapacağını yapmıştı. Nemrud bunları hatırlayınca gazaba geldi. Kâhin ve sihirbazlarını derhal toplattı. Onlara putlarımızın başına gelenleri duydunuz, elbet diyerek çıktı. Korka korka cevap verdiler :

— Duyduk, ey büyük allahımızı!

— Kadınları ve çocukları öldürttüğüm zaman artık oğlanın yaşamadığını, söyleyen siz değil miydiniz? Bir kısmınız da, tanrılar böyle bir oğlan göndermekten vazgeçti, diyerek beni aldatmadınız mı?

— Bunlar doğru, ey tanrımızı!

— O halde, hepini zyalancısınız. Defolun karşımdan gidin ve vereceğim cezayı bekleyin.

Nemrud, yalnız bunları değil, ülkesinde bulunan kâhin, sihirbaz ve falcıları toplatıp başlarını kestirdi. Nemrud'un bu davranışı derhal her tarafta duyuldu. Hatta Hazreti İbrahim de zindanda işitti. Bu haber üzerine Hz. İbrahim Cenabı Hak'ka şükranlarını sundu :

— Ey Ulu Tanrım, ülkemizin insanlarını putlardan, kâhin ve falcılardan kurtardın. Yalnız Nemrud kaldı. O da cezasını bulursa, halk kurtulacak ve hidayete erişeceklerdir. Ey Ulu Allah'ım, bana kısa zamanda Nemrud'u da yenmemi nasip et.

Hazreti İbrahim, zindanda Ulu Tanrısına bu şekilde yalvarırken, Nemrud'ta boş durmuyordu. Evvelâ Hazreti İbrahim'in babasının kim olduğunu öğrenmek istemişti. Karşısında Azer'i görünce şaşırды. İnanmak istemedi.

— Demek, en sadık kulum, baş düşmanım imiş, diyerek Azer'i tekdir etti. Azer, hile ve yalana saparak kendisini savunmaya çalıştı :

— Ey Allahım, ey yer yüzünün tek hükümdarı, yaptıklarım çok pişmanım. Ben hiçbir zaman emirlerinize karşı gelmedim. Karım Nuna'nın kısır olduğunu herhalde unutmamışsınızdır. Bir seyahatten dönerken yolda bulduğum bu İbrahim adlı oğlanı kendime evlât edinmiştim. Bilâhare,

Harran ile Nahor'u da bu şekilde buldum. Bu suretle evlât edindiğim bu 3 oğlan da soyuma karıştılar. Bunların hiçbirisi öz evlâdım değildirler.

Nemrud, Azer'in bu sızlaşmaları karşısında yumuşadı. Ondan hadiseyi daha geniş açıklamasını istedi.

Azer :

— Ey Allah'ım, sen bana yer yüzünün en iyi putlarını yapmak kudretini verdin. Nasıl olur da, benim kanımdan putları parçalayan bir sapık çıkar.

Nemrud, biraz rahatladı : «Ekmeğinle yetişen o nan-kör gence neler yapacağımı göreceksin, ey Azer! Benden ziyade senin intikamını alacağım.»

Bir gün sonra, Nemrud bütün kumandan ve vezirlerini toplayarak, sarayında büyük bir meclis kurdurdu. Hazreti İbrahim'i zindandan alıp Nemrud'un huzuruna çıkardılar. Orada bulunanlar, Hazreti İbrahim'in gelir gelmez yere kapanıp Nemrud'a secde edeceğini zannetmişlerdi. Fakat O, secde etmek şöyle dursun, selâm bile vermeden, büyük bir vakarla Nemrud'a baktı. Vezir ve kumandanlar Hazreti İbrahim'i Nemrud'a secde etmeğe zorladılar. Etmediğini görünce, üzerine yürüyüp öldürmek istediler. Nemrud razı olmadı. Oradakilerin dışarı çıkmalarını emretti. Hazreti İbrahim ile yalnız kaldılar. Hazreti İbrahim bu halden istifade ederek Nemrud'a çıkışmağa başladı :

— Halkın sana tapmasından ne kazanıyorsun. Kuru bir gururdan başka eline ne geçiyor? Secde, ancak, benim Allah'ıma hastır! Benim Allah'ım bütün alemlerin yaratıcısıdır. Şeriki ve neziri yoktur. Doğmamış ve doğurmamıştır. Kuvvet ve kudret sahibidir. Halbuki sen nefsinin esiri bir kölesin. Sana tâbî olanları karanlığa götürüyorsun...

Nemrud, bu muhteşem ihtar karşısında taş kesilmiş ve söyleyecek söz bulamamıştı. Neden sonra :

— Dinliyorum, diyerek mırıldandı.

Hazreti İbrahim devam etti:

— Benim Allah'ım Rahman'dır! Ben de O'nun Halil'i-

yim. Yaratıklarını, nimetinin yağmuru ile yeşertir.

Nemrud, aynı şaşkınlıkla:

— Sonra?... diyebildi.

Hazreti İbrahim :

— Allah'ımın daha nice nice vasıfları vardır. Etrafına dikkatle bakınacak olursan, bu hikmetleri görür ve derhal O'na inanırsın.

Nemrud, yavaş yavaş kendine geldi :

— Bu kadar methü sena ettiğin Allah'ın nasıl şeydir? Sen O'nu hiç gördün mü? diye, Hazreti İbrahim'den sordu.

Hazreti İbrahim, O'nu görmeğe insanın gözü ve gönül tahammül edemez. Eserleri karşımızdadır, diye cevap verdi ve bunlara benzer daha birçok telkinlerde bulundu ise de, onun katı yüreğine tesir edemedi. Bir kulağından girip diğerinden çıktı. Nemrud, Hazreti İbrahim'i tekrar zindana attırdı. O'na ceza tayin edecek heyetin acele toplanmasını emretti. Süratle toplanan jüri, bir gün evvel ce-reyan eden hadiseleri tesbit edip Nemrud'a sundular. Hazreti İbrahim'in putları kırdığını inkâr etmediğini de ilâve ettiler.

Nemrud :

— İbrahim bunu benden de gizlemedi, dedi. Ve onlardan Hazreti İbrahim'e verilecek en ağır cezanın neler olabileceğini açıklamasını istedi.

O anda, her kafadan bir ses çıkmaya başlamıştı :

— Aç ve susuz bırakılmalıdır!

— Derisi yüzülmelidir!

— Gözleri oyulmalıdır!

— Kemikleri kırılmalıdır, diyenler oldu.

İran'dan gelmiş olan Merzen ismindeki aza sona kalmıştı. Nihayet o da fikrini açıkladı. Daha evvel, puthanede verdiği kararı tekrarlıyarak:

— İbrahim'i ateşe atalım, dedi.

Nemrud, bunun sebebini sordukta :

— Ateşe atmada, arkadaşlarımdan teklif ettikleri cezaların hepsinden acısı vardır, dedi. Ve anlatmaya başladı.

— Yakılacak insan korkar. Günlerce uyuyamaz. Atılacağı ateşe yaklaşınca gözleri kamaşır ve kör olur. Dumanı boğulur. Etindeki su kurur. Susuzluktan çıldırır. Saçları ve yağları yanmağa başlayınca, kendi kendini yakar. Böylece çok acı duyar.

Daha devam edecekti ki, duyduklarından ürperen Nemrud O'nun sözünü kesti ve :

— İbrahim ateşe atılacaktır! diye emir verdi.

Nemrud, Hazreti İbrahim'in ateşe atılma merasiminin çok parlak ve muhteşem bir şekilde tertiplenmesini, kıyamete kadar insanların unutamıyacağı bir dehşet arzedecek nitelikte olmasını istemişti. Nemrud'un bu kararını halk büyük bir sevinçle karşıladı. Genç, ihtiyar, kadın, erkek herkes putlarını parçalayan Hazreti İbrahim'den öc almak için civardaki ormanlara koşular. Odunların en kuru ve en büyüğünü sırtlayarak taşımaya başladılar. Rivayet edildiğine göre, yük hayvanları içersinde katırdan başka diğerleri odun taşımadılar. Yüklerini atıp kaçıyor, sahiplerine bir türlü itaat etmiyorlardı.

Bugün, hâlâ büyük bir kısmı ayakta duran kale ve etrafı o zaman kupkuru bir vadiden ibaretti. Ur halkı, 4 gün 4 gece taşıdıkları odunları bu dereye yığdılar. Beşinci günü odunlar ateşlendi. Kısa bir zaman sonra, alevler gök yüzünü yalamağa başladı. Ateş o kadar büyüdü ki, şiddetinden gökte uçan kuşlar kebab oluyor, etrafındaki insanların başlarına düşüyorlardı.

Ateş o kadar şiddetlenmişti ki, yüzlerce metre uzaktaki çevresine yaklaşmak mümkün olamıyordu. Nihayet Nemrud'un adamları bir çare buldular. Ordunun muharebelerde kullandığı seyyar mancınıklardan birisini getirip elan kalenin bulunduğu tepeye kurdular. Hazreti İbrahim'i bu aletle ateşe atmak kolay olacaktı.

Hazreti İbrahim, günün en sıcak bir saatinde zindandan çıkarıldı. Elleri bağlı olduğu halde, halkın arasından mancınığa doğru getirildi. Hazreti İbrahim, yol boyunca Allah'ı zikrediyor, yüzünde en ufak bir korku ve endişe be-

lirtisi görülmüyordu. Bu halinde bile, halka hitap ediyor, onları Yüce Tanrı'ya iman etmeğe çağırıyordu.

Hazreti İbrahim, Nemrud ile kendisine bu hükmü veren heyetin önünden geçirildi. Bir bayram havası içerisinde sevinç ve neşe ile bu merasimi temaşaya gelen binlerce insan arasında Hazreti İbrahim'in annesinden, Sara ve Lut'tan ve iman etmiş olan birkaç köleden başka acıyan ve gizli gizli ağlıyan kimse yoktu.

Hazreti İbrahim, kendisini ateşe fırlatacak olan mancınığın yanına getirilmişti. Bu anda bile, etrafındaki insanları doğru yola çağırmaktan fariğ olmuyordu. (Kavmine dedi ki, Allah'a tapın. Ve O'ndan sakının. Bu sizin için daha hayırlı olacaktır. Eğer bilseniz. Siz Allah'ı bırakıp putlara tapıyorsunuz ve yalan uyduruyorsunuz. Sizin Allah'tan başka taptıklarınızın size rızık vermeğe güçleri yoktur. O halde rızık Allah katında arayınız. O'na kulluk ediniz. O'na şükrediniz. O'na döneceksiniz. Eğer, yalan sanıyorsanız sizden evvelki nesiller de yalan sanmışlardı. Resulların vazifesi sadece açık telkindir. Kavminin cevabı bundan başka olmadı. O'nu öldürün veya yakın. Kur'anı Kerim, Ankebut Sûresi 16 - 24).

Hazreti İbrahim, küfür içinde yüzen kavminin cevabını işitti. Ve devam etti. O dedi ki, siz bu dünya hayatında birbirinize dostluğunuz yüzünden Allah'ı bırakıp putları alıyorsunuz. Fakat kıyamet gününde birbirinize lanet edeceksiniz. Dereceniz ateştir. Hiçbir yardımcı bulamayacaksınız. Kur'anı Kerim Ankebut Sûresi 25.)

İş uzadıkça halk sabırsızlanıyor, çağırıp bağıyorlardı. Memurlar Hazreti İbrahim'i mancınığın kemerlerine yerleştirmek üzere iken, Cebrail Aleyhisselâm kendisine göründü :

— Ya İbrahim! Sana yardıma geldim, dedi.

Hazreti İbrahim kabul etmedi :

— Ben Tanrı'ma teslim oldum. O beni korur, dedi. Nihayet, aleti çalıştırdılar. Hazreti İbrahim havalandı. Bu anda (Ey ateş, İbrahim'e karşı soğuk ve salim ol! Kur'anı

Kerim, Enbiya Sûresi 69). Hitab-ı izzeti vaki oldu. Bu emri alan ateş, derhal bir gül bahçesine inkılâp etti. Ancak Hazreti İbrahim'in el ve ayaklarını bağlayan ipler yanmıştı. Çağlayan su sesleri, ötüşen kuşların sevinç nağmeleri başta Nemrud olduğu halde, bu zalim, sapık ve yürekleri katılaştırmış kavmi hidayete getiremedi. Bu ulu mucizeyi Hazreti İbrahim'in büyü ve sihirle tertip ettiği bir oyun sandılar.

NEMRUT'UN AKİBETİ VE SİNEK EFSANESİ

Ancak Nemrud Hazreti İbrahim'in tanrısına iman etmemekle beraber onun kuvvet ve kudretini de inkâr edemiyordu halka karşı kırılan gururunu yükseltmek için Hazreti İbrahim'in Tanrısile harp etmeye karar verdi ordusunu ovaya çıkartarak gökyüzüne ok yağdırtmaya başladı.

Rivayet ederler ki, bu sırada gök yüzünde siyah bulutlar gibi hasil olan sinek sürülerinin hücumuna uğrayan Nemrud askerlerinin kemiklerinden başka ortada bir şey kalmamış bu hal karşısında dehşete kapılan Nemrud güçlkle kendisini sarayına atabilmişti.

Mağrur ve o nisbette zalim ve gaddar olan Nemrud'un hakikatta ne kadar aciz ve zavallı olduğunu kıymetli şairlerimizden Sayın Ükkaş Ülgen yazdığı bir destanla çok iyi dile getirmiş olup bu güzel destanın ibretle okunmasında faide gördüğüm için buraya derc ediyorum :

**Bu ilâhi savaştan mahrum kalan bir sinek
Günlerce Allah'ına yalvardı inleyerek.**

**Ne olurdu bana da bir vazife düşseydi
Tanrı beni bu işte bir parça düşünseydi.**

**Gerçi benim ayağım topal imiş ne çıkar
Bilinmez benim gibi varlıkta ne cevher var.**

**Tanrım ne olur bana da nusret ver bu zaferde
Göstereyim kendimi şu Nemrud denen ferde.**

**Tanrı bu sinekçiğin duasını dinledi
Gel o Nemrud denen zalimi öldür dedi.**

**Sevincinden sinekcik uçuverip göklerden
Bir iniş indi yere sabahleyin çok erken.**

**Aradı Nemrud denen zalimi delik delik
Nihayet sarayında buldu onu üstelik.**

**Kapılar pencereler sımsıkı kilitlemiş
Açık bir yer kalmasın diyerek emir vermiş**

**Sarayın çevresinde günlerde gezip durdu
Nihayet içeriye girecek yolu buldu.**

**Anahtar deliğinden giriverdi saraya
Nemrud yaptığı işte yine kalmıştı yaya.**

**Dolaşıp durdu sinek çevresinde Nemrud'un
Tanrılık iddiası güden O melûn kurdun.**

**Vızıltıyı duyunca Nemrud döndü çılgına
Vurun tutun öldürün yaklaştırmayın bana.**

**Diyerek etrafına emirler veriyordu
Hırsından kendi kendini yiyip köpürüyordu.**

**Fakat ne çare Tanrı emir vermişti artık
Bu emre karşı gelmez ne akıl ne de mantık.**

**Dolaşan o hayvancık dayanamadı buna
Bir yolunu bulup girdi o melûnun burnuna.**

**Daracık yerden geçip yetiştii beyne kadar
Başladı kemirmeğe Nemrud'u azar azar.**

**Bu dayanılmaz acı günden güne Nemrud'u
Bağırıp çağırmaktan dudağını kuruttu.**

**Herkes bir çare arar fakat bulunması zor
Sanki beynine düşmüş Nemrud'un bir parça kor.**

Günlerce düşünöldü nihayet buldu çare
Bu ilahi azab bir zavallı biçare.

Keçeden tokmak olsun vuralım kafasına
Belki sinek de düşer kurtulma çabasına.

Uçar gider Nemrud da bu azabtan kurtulur
Efendimiz rahatlar halkımız huzur bulur.

Yaptılar koskocaman bir tokmak sade keçe
Nemrud da emir verdi vur ha vur gündüz gece.

Günlerce devam etti bu tokmak hiç durmadan
Zavallı kullar ise bıkmadan usanmadan.

Vurdular da vurdular önü boş arkası boş
Bu işkence Nemrud'u günlerce etti sarhoş.

Nihayet bir tokmakçı dayanamadı buna
Demirden bir balyozu saklayarak koynuna.

Vur diyince o mel'un vurdu ta birden bire
Eti kanı kemiği hep karıştı beynine.

Ölünce zalim Nemrud Urfa oldu aşikâr
Vurha Ruha Reha dan Urfa da kıldı karar.

Hazreti İbrahim'den ötedenberi dinine girmesi için bir mucize bekleyen Sara, bu hariküîade durum karşısında dinini kabul etmeğe mecbur oldu. Ve O'nunla evlendiler. Bu mucizeden sonra, Hazreti İbrahim, yine Nemrud'la uğraşmaktan çekinmedi. Onunla mücadelesi esnasında, Nemrud'un ordusunu bir sinek sürüsü itlaf ettiği gibi, Nemrud'un genzine kaçan bir sinek de onun helâk olmasına sebep oldu. Aradan epey zaman geçtiği halde, Hazreti İbrahim'e iman edenlerin sayısı Sara ve Lut ile beraber 15 kişiyi geçmiyordu. Hazreti İbrahim, aldığı bir ilham üzerine kendisine iman edenlerle beraber, küçük bir kafile halinde baba yurdunu terkederek, şimdiki Halep şehrinin bulunduğu yere göç ettiler. Bu şehrin temelleri atılı, ve

ismine Haleb-i Şehba denildi. Burada kavmi arttı. Hayvanları çoğaldı. Daha geniş bir yurda ihtiyaçları vardı. Cenab-ı Hak kendilerine Arz-ı mevud'u ihsan buyurdu... Gelip buraya yerleştiler. Bu yeni vatanlarında süratle üreme ve türeme başladı. Bereket o kadar arttı ki, Hazreti İbrahim ve kavminin koyun ve deve sürüleri ova ve vadilere sığmaz oldu. Hazreti İbrahim Tanrı'sı için bir verse, Cenab-ı hak O'na bin veriyordu. O'nun içindir ki, Hazreti İbrahim'in ismi, bolluk ve bereket ifade etmektedir.

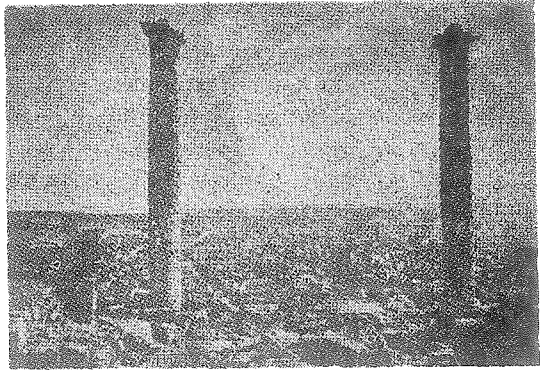
HAZRETİ İBRAHİM'İN NİL VADİSİNE İNİŞİ

Hazreti İbrahim'in derecesi İndallah'ta henüz kemala ermemiş, O'nun Halilüllah olabilmesi için, daha bazı imtihanlardan geçmesi lâzım geliyordu. Bu sebeptendir ki, bir müddet sonra, Kenan ilinin semalarının rahmet kapıları kapandı. Kurak bir devre başlamıştı. O yemyeşil ova ve vadilerde bir tek ot bitmemeye başladı. Hazreti İbrahim, kavminin ve hayvanlarının helâk olmaması için cenuba yöneldi ve Nil vadisine gelip sürülerini barındırmağa muvafak oldu. Hazreti İbrahim'in bu civardaki ikametinin ne kadar devam ettiğini bilmiyoruz. Ancak, Firavunla araların da geçen bazı hadiselerle muttali olmaktadır.

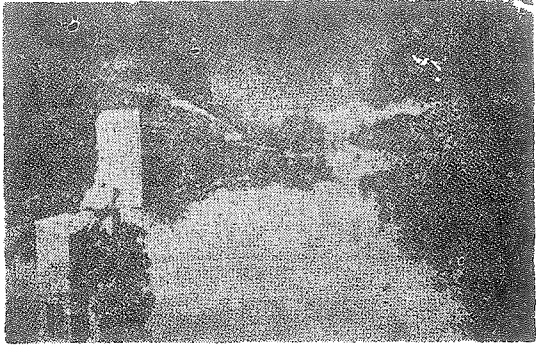
O zamanlar Hükümdar olan Firavunun bir adeti vardı. Sarayına mensup kadın casuslar vasıtasile ülkesinde bulunan güzel kadınların mevcudiyetinden haberdar olur ve bunları Sarayına aldırırdı. Ancak gelen güzellerin kız olması şart idi. Aksi halde nefret eder çok defa Nil'e attırırdı.

Hazreti Sara yaşının ilerlemiş olmasına rağmen fevkalâde olan güzelliğini hâlâ devam ettiriyordu, casuslar onu da Firavuna haber vermekte gecikmediler. Firavun onu da sarayına celb ettirdi. Hazreti İbrahim de beraber gitmiş idi. Sevgili karısının Firavun tarafından hışma uğramaması için eşi değil kız kardeşi olduğunu söyledi. Bundan çok memnun olan Firavun ertesi gece sarayının

Hazreti
İbrahim'in
ateşe atılışının
sembolizeden
mancılık

Halül-ül rahman
gölü

en muhteşem salonlarından birisinde Sara'nın visaline nail olmak istemişti. Bir çok iltifatlardan sonra Sara'ya yaklaşmak üzere iken olduğu yerde kaldı. Vücudu kaskatı taş kesildi. Dilinden başka hiç bir uzvu çalışmıyordu. Bunun Sara'dan geldiğini anlayan Firavun ona yalvardı ve af edilerek eski haline döndü. Fakat Firavun bu ulu mucizeden ders almamıştı. Bu fena hareketini iki defa daha tekrarladı. Yine bir netice alamayınca arzusunu yerine getiremeyeceğini anladı ve Sara'yı Hazreti İbrahim'e geri vermeye mecbur oldu. Firon şahidi bulunduğu olağan üstü hadisenin tesirinden kurtulamamıştı. Hazreti İbrahim'e karşı kalbinde yakın bir alâka hasıl oldu onun hümete lâ-yık Ulu bir kişi olduğunu kabul etti, yaptığı hatayı tamir

etmek, gönlünü almak için ona sarayının en güzel kızlarından olan Haceri hediye eyledi.

Çok asil bir soya mensup olan Hacer'le erkek kardeşini küçük yaşlarda iken esirciler çalmışlar ve Mısır'a götürüp satmışlardı. Bu suretle Hacer Firavunun cariyeleri arasına karışmıştı.

Kenan ilinde bet bereket tekrar geri gelmiş olduğundan Hazreti İbrahim eski yurduna döndü.

HAZRETİ İSMAIL'İN DÜNYAYA GELİŞİ

Eski yurtlarına geldikleri zaman Hazreti İbrahim 105 Sara ise 70 yaşına girmiş bulunuyorlardı. Buna rağmen henüz bir çocukları dünyaya gelmemişti. Bir çocuğa kavuşmak için Hazreti İbrahim Sara'nın muvafakatını aldıktan sonra Hacer'le evlendi ve ilk doğacak erkek çocuklarını Cenabı Hakka nezretti ve nihayet Cenabı Hak İbrahim'i meyyus bırakmadı. Belli süreden sonra bir erkek çocukları dünyaya geldi. Adını İsmail koydular. Yeğeni Lut'a henüz Peygamberlik gelmemişti. Amcasının yanında kalıyordu. Fakat karısı çok ahlâksız ve şirret bir yaratıktı. Hacer'i kıskanıyor ve ona rahat yüzü göstermiyordu. Hazreti Sara'yı da bu yolda kendisine uydurduğundan Hazreti İbrahim'in huzuru kalmamıştı, nihayet aldığı ilâhi bir emir üzerine Hacer'i ve oğlu İsmail'i Hicaz'a götürdü ve ileride inşa edeceği Beytullah'ın ihata ettiği yere bırakarak geri döndü bu ayrılıştta derin bir takım hikmetler saklı bulunuyordu.

Burada tek başına kalan Hacer'in her şeyden evvel suya ihtiyacı vardı yavrusunu emin bir yerde bırakarak su aramaya koyuldu halen Sefa ve Merve denilen tepelerin her birine ayrı ayrı koşuyor buralarda suya ait bir iz göremeyince oğlunun yanına dönüyordu bu gidiş dönüşlerin yedincisinde İsmail'in başı ucuna geldiği zaman onu topuklarının yere değdiği mahalden hava kadar berrak ve saf bir suyun fışkırmakta olduğunu müşahade etti bu kıy-

metli suyun akıp eksilmemesi için hemen başına çömele rek etrafına kumdan bir set yapmayı ve Zemzem diye seslenmeye başladı. Bu hitap üzerine su akmayıp olduğu yer de birikti bu suretle suların en mübarek ve şifalısı olan Zemzem kuyusu meydana geldi.

O zamanlar bu havalide göçebe olarak Amalka ve Cürhüm kabileleri yaşamakta idiler. Cühümlilerden bir oy mak o civardan geçerken uzaklarında olan bir yere kuşların konup kalktığını gördüler bu hal o civarda suyun bulunmasına işaret idi. Hemen yollarını değiştirip oraya geldikleri zaman ümit ettikleri suya kavuşmuş bulunuyorlardı. Şimdiye kadar böyle tatlı bir su görmemişlerdi. Bu sebeple burayı kendilerine yurt edinip yerleştiler. Mekkei Mükerreremenin ilk sakinlerini teşkil edecek olan bu insanlar Hacer'e ve oğlu İsmail'e büyük bir sevgi ve saygı ile bağlanıp onları himayelerine aldılar. Ulu Tanrının lütuf ve Keremi Hacer'i ve oğlunu hem susuzluktan ve hem de yalnızlıktan kurtararak onları siyanet buyurmuştu.

Bu mübarek su sayesinde oralar günden güne şenlenmeye başladı, bir çok kabileler oraya uğruyor, pazarlar kuruyorlardı. Burası ilerde Yemen'den Şam'a giden ticaret yolunun düğüm noktasını meydana getirecek ve Ulu Peygamberimizin mensubu bulunduğu Kureyş Kabilesine Vatan olacaktı.

Hazreti İsmail esasen İbrani iken aralarında büyüdüğü Cürhüm Araplarının dilini konuşarak araplaşmış bulunuyordu. Bundan dolayı onun neslinden gelen araplara sonradan araplaşmış manasında olan Arabı Mustarebe denilmektedir.

HAZRETİ İSMAIL'İN KURBAN EDİLMESİ

İsmail'in dünyaya gelişinin yedinci senesi dolmak üzere iken Hazreti İbrahim bir gece sabaha karşı büyük bir telâş ve heyecan içerisinde uykusundan fırlamış, gördüğü rüyanın dehşeti karşısında titremeye başlamıştı, iradesine

hakim olabilmek için evvelâ yıkandı, sonra da kendisini ibadete terk etti. Aynı yatakta uyumakta olan Hazreti Sara Hazreti İbrahim'in geçirmekte olduğu bu şiddetli buharanın tesirinden kurtulamamış, uyanıp İbrahim'in bu haliyle alâkadar olmaya başlamıştı. Hayatında ilk defa kocasını böyle perişan bir halde gören Hazreti Sara kocasının gün ağarıncaya kadar devam eden ibadetinin sona ermesini sabırla bekledi, bu arada Hazreti İbrahim mütemadiyen Ulu Tanrı'dan af ve mağfiret talep etmekte idi. Hazreti İbrahim biraz sükûnet bulunca Sara cesaretlendi ve:

— Sana ne oldu ey İbrahim. Şimdiye kadar böyle bir halini asla görmemiştin, diyebildi.

— Evet, ey Sara, çok haklısın. Görmüş olduğum rüyanın hâlâ tesiri altındayım, çünkü Cenabı Hak bu rüya ile vaktile yapmış olduğum bir vaadi bana hatırlattı.

— Hangi vaad?

— İlk oğlumu Allahıma nezir etmemiş mi idim ey Sara? Bunu nasıl unutturuz.

Bu açıklama Hazreti Sara'yı çok müteessir etmişti. Yanında olmamasına rağmen o İsmail'i çok seviyordu. Nezin yerine getirilmesi kendisini harap edecekti. Bu sebeple Hazreti İbrahim'i fikrinden vazgeçirmeye çalıştı, onu ikna edemeyince yerine diyet ödemesini tavsiye etti.

— Bir çok hâdiseler bana vaadimi unutturdu, taahhüdümü ödemedede yedi sene geç kaldım. Nihayet Cenabı Hak bana gafletimi hatırlattı, bundan sonra diyet ödemek isyana yol açar. Eğer Allahım dilerse diyetini kendisi halk eder veya bana başka salih bir evlât vermek lütfunda bulunur, diye cevap verdi.

Hazreti Sara hâlâ ümidini kesmemişti. Kocasını bu niyetinden vazgeçirmek için başka bir çareye başvurdu :

— Senin nezin benden doğacak bir erkek evlât içindi. Halbuki İsmail Hacer'den gelmiştir, onu kurban etmek haksızlık olmaz mı? diyerek tevîl yollarını göstermek istedi.

Bu gibi tevellere asla iltifat etmeyen Hazreti İbrahim hemen yol hazırlıklarına başladı.

Ve kısa bir süre sonra yola çıktı. Hacer'in menziline vardığında buluşmaları çok muhteşem oldu. Hacer onu sonsuz bir şefkat, teslimiyet ve alâka ile karşıladı. Yorgunluğunu gidermek, istirahatini temin etmek için her çareye baş vuruyordu.

Fakat Hazreti İbrahim'in yüzündeki hüznü gideremiyordu, çünkü Hazreti İbrahim yüklendiği büyük taahhüdün yerine getirileceğini Hacer'e açamamanın elem ve ıstırapı içerisinde idi. Bu hal fazla devam etmedi. Bir sabah Hacer evde odunlarının kalmadığını haber verdi. Hazreti İbrahim bu fırsatı kaçırmak istemedi. İsmail ile gidip odun getirebileceklerini açıkladı. Babasının bu teklifini duyan İsmail ip vesaire tedarik ederek hazırlandı. Hacer bunları uğurlarken :

— Oğlum, baban biraz yorgun görülüyor, onu hoş tut, her emrini yerine getir. Çünkü o bizi hayra yönelten Ulu Peygamberimizdir, diyerek tavsiyelerde bulundu ve dalgınlıkla Hazreti İbrahim'in unuttuğu baltayı oğlunun eline vererek hayırlı dualar etti.

Zaten Hacer oğlunu imanla yoğurmuş olduğundan babasına yaşından umulmayacak bir bağlılık göstermiş ve ona dört elle sarılmıştı. İşte bu imanla babasını takip etmeye başladı. Hazreti İbrahim çok bitkin bir haldeydi. Kendisini takip eden oğlunun ateşi kalbini yakıp kül ediyordu. Bu elem ve ıstırap içerisinde ilk tepeleri arkalarında bırakmışlardı. Bu sırada Hazreti İbrahim'in kalbine vehim dolmaya başladı. Şeytan onu dürtüp duruyordu. Kulağına :

— Ey İbrahim, rüyana giren, sana adağını hatırlatan Allah değil, şeytandır. Sakın ona uyup oğlunun kanına girme, diye sesler gelmeye başladı. Fakat Ulu Tanrı İbra-

him'ini şeytana mağlup ettirmede, bir anda kalbine dolan vesveselerden kendini kurtardı, kendisini kararından caydırmak isteyen şeytana :

— İçimden, kalbimden uzaklaş ey Tanrı düşmanı, ben Allah'ıma teslim olarak oğlumu ona adadım. Elbette bunu yerine getireceğim, dedi ve bu imanla şeytanın şer-rinden kurtulmaya muvaffak oldu.

Şeytan, Hazreti İbrahim'e nüfuz edemeyeceğini anla-yınca bu defa da İsmail'e musallat olmaya başladı :

— Ey oğul, baban seni nereye götürüyor biliyor mu-sun? Yemin ederim ki baban seni kurban edecektir, dal-gınlığı, rahatsızlığı ve sıkıntısı bundan ileri geliyor gibi sesler işitmeye başladı.

Hazreti İsmail de derhal kendine gelebildi.

— Kurban edilmemi mutlaka Cenabı Hak emretmiş-tir, şu halde babam bu emri yerine getirmelidir, ben ba-bamın işlerini kolaylaştırmalıyım, diye düşündü. O da nef-sini şeytanın igvasından kurtardı.

Hazreti İbrahim'e ve oğluna mağlup olan şeytan bu defa da Hacer'e musallat olmaya başladı. Sara'nın kıs-kançlık ve teşvikile İsmail'e suikast yapmak için Hazreti İbrahim'in geldiğini ve odun getirme bahanesile onu alıp götürdüğünü, onların yolunu beklemekte olan Hacer'in kalbine ilka etmede gecikmedi.

Şeytan bu kapıdan da boş dönecekti, Hacer çar ça-buk kendine geldi. Sara gibi iyilikte dünyada eşi bulun-mayan, inci gibi tertemiz olan bir kadından böyle bir şe-yin sadır olamayacağına ve bir Peygamber olan kocasın-dan Allah'ın emirlerinden başka bir halin meydana gele-meyeceğine, kalbinin bütün samimiyetile inandı ve bu suretle şeytana mağlûp olmaktan kurtuldu.

Hazreti İbrahim, İsmail ve Hacer bu üç yürekten iman etmiş temiz insan şeytanla savaştan salim olarak çıkmış-lar, kendilerine telkin edilen vahimden, vesveseden kurtul-maya muvaffak olmuşlardı.

Hazreti İbrahim ve oğlu emir edilen yere geldiler ve biraz dinlendiler. Bundan sonra Hazreti İbrahim hakikati olduğu gibi oğluna anlatmaya başladı. Bunu sükunetle dinleyen İsmail babasına karşı en ufak bir direnişte bulunmadı, onun işini kolaylaştırmak için mutlak bir teslimiyet gösterdi.

İbrahim ona dedi ki :

— Sevgili oğlum. Seni rüyamda boğazlar gördüm. Bak artık ne düşünüyorsun?

— Sana verilen emri yap. İnşallah beni sabır edenlerden bulacaksın. Kuran-ı Kerim Saffat Sûresi 102.

Hazreti İbrahim artık fazla beklemedi oğlunu yere yatırdı.

Fakat İsmail babasından şu istekte bulundu :

— Ey sevgili babam şu ipe el ve ayaklarımı sıkı bağla, olur ki çırpınır seni rahatsız ederim, kanım üzerine sıçrar sevabım eksilir.

Hazreti İbrahim oğlunun isteğini yerine getirerek onu iyice bağladı. Fakat İsmail bu halin Allah'a karşı olan teslimiyetine gölge düşürür endişesini duyarak babasından iplerin çözülmesini istedi ve isteği yerine getirildi bu defa başka bir ricada bulundu.

— Ey babam gömleğimi sırtımdan çıkar, onu anneme götür. Güzel annem gömleğimi koklar, belki biraz avunur.

Hazreti İbrahim oğlunun sırtından gömleğini çıkarttı ve annesine götüreceğine söz verdi.

İsmail'in bir ricası daha kalmıştı.

— Ey babam bu iş çok zordur. Belki bıçağın kesmez, canım acır. Çırpınmama ve ıstırabıma dayanamazsın, işin güçleşir, onun için bıçağını iyi bile.

Hazreti İbrahim bıçağının çok keskin olduğunu bildiği halde İsmail'in arzusunu yerine getirdi. Bıçağını yanı başlarında bulunan bir kara taşla sürterek bir kere daha biletti.

İsmail babasından son bir ricada daha bulundu :

— Ey benim Peygamber babam, beni diğer kurbanlar gibi yanak üzerine değil, yüzü koyun yatır, öyle ki alnım

yere gelsin, böylelikle yüzümü görmez, Allah'ın emrini yerine getirmede zorluk çekmezsin.

Oğlunun gösterdiği bu teslimiyet karşısında Hazreti İbrahim'in gözlerinden yaşlar boşalmaya başlamıştı ki (Vaktaki emre uydular. İbrahim oğlunun alnını yere getirdi. Kuran-ı Kerim Saffat Sûresi 103) bu ihtar karşısında Hazreti İbrahim derhal toplandı ve elindeki bıçağı kolunun bütün kuvvetele oğlunun boynuna sürmeye başladı Bıçak bir türlü kesmiyordu Hazreti İbrahim bu işi bir kaç defa tekrarlardı .O keskin bıçağın kesmesi şöyle dursun ağız geriye dönük bir şekil almış idi. Hazreti İbrahim şaşırmıştı, ne yapacağını bilemiyordu. Fakat bu hal uzun sürmedi. Allah'ın emri kendisine ulaştı.

(O zaman biz ona nida ettik ey İbrahim rüyana sadakat gösterdin. Böylece, biz iyilik işleyenleri mükâfatlandırırız. Bu gerçekten bir imtihandı Kuran'ı Kerim Saffat Sûresi 104).

Evet işte bu defa da Hazreti İbrahim dünyada hiç kimseye nasip olmayan imtihanlardan birisini daha vermiş bulunuyordu. Bu mazhariyetin sevinci içerisinde secdeye kapanan Hazreti İbrahim, secdeden fariğ olunca az ilerisinde kocaman bir koçun varlığını müşahede etti, bakıldıkça renkten renge giren bu koçun gözleri iri ve sürmeli boynuzları geyik boynuzu gibi dik ve uzundu. Hazreti İbrahim «Acaba bu koç kime aittir?» diye düşünürken Yüce Tanrının Lütuf ve Keremini ihtiva eden emir ve iradeleri kendisine Nazil olmada gecikmedi.

(Biz onun yerine ona bir kurbanlık verdik sonra gelen nesiller arasında ona iyi bir nam bıraktık İbrahim'e. Selâm olsun biz iyilik işleyenleri böyle mükâfatlandırırız. O bizim mümin kullarımızdan Kur'anı Kerim Saffat Sûresi 107 - 111). Bu hitabı ilâhiden sonra kendine gelen Hazreti İbrahim, İsmail'i unutarak bir fundaya bağlı olan koça doğru ilerlemeye başladı. Hazreti İbrahim koça yaklaşmak üzere iken koç ipini kırıp kaçtı. Hazreti İbrahim koçun peşini bırakmıyor, onu takip ediyordu. Koçun önüne taşlar at-

mak sûretile durdurup yakalamaya muvaffak oldu. Tekbirler getirerek İsmail'in diyeti olan bu koçu orada kesti.

Bu işler bittikten sonra Hazreti İbrahim oğlunu hatırladı, hemen yanına giderek ayağa kaldırdı. Geçen hâdiseyi ona anlattı. Baba-oğul sevinç göz yaşları arasında birbirlerine sarıldılar. İsmail'e diyet ihsan eden Ulu Tanrı'ya hamdû şenada bulundular.

Vakit epeyi ilerlemişti, kendilerini beklemekte olan Hacer hatırlarına geldi Hemen yeteri kadar odun tedarik ederek eve döndüler. Vakit çok ilerlemişti. Hacer onları merak içerisinde beklemekte idi. Onu teskin ettikten sonra geçirdikleri macerayı en ufak noktasına kadar anlattılar. Hacer bu büyük müjde karşısında kendisini ibadete verdi. Hazreti İbrahim ve İsmail de Hacer'e iştirak ettiler.

Ulu Tanrı bu teslimiyetlerinin mükâfatı olarak İsmail'in neslinden bir peygamberin geleceğini kendilerine müjdeledi. Bu sevinç içinde Hazreti İbrahim bir müddet daha Hacer'in yanında kaldı. Daha sonra Filistin'e kavminin yanına avdet eyledi.

Yukarda zikri geçen Peygamber iki cihanın serveri, ahır zaman Peygamberi Hazreti Muhammet'ten başkası değildi. Yalnız bir zümrenin değil, bütün insanların kurtarıcısı olacak Şeriatının hükmü kıyamete kadar devam edecekti. Ceddî Hazreti İsmail gibi onun babasını da kurban etmeye kalkışacaklardı. Bu sebeple Ulu Peygamberimizin bir lâkabı da iki kurbanlığın oğlu manâsında olan Zülzebihen idi. Bunun sebibini bazen mübarek dudaklarında hasıl olan tebessümle etrafındakilere anlatırdı. Bu tarihî hâdiseyi Aziz okuyucularıma sunmayı faydalı bulduğumdan bu araya sıkıştırmayı münasip buldum.

Araplar arasında erkek evlât çok makbul bir varlık idi. Ailelerin kuvvet ve kudreti malik oldukları erkek evlât sayısıyla ölçülürdü. Bu kabilden olarak Peygamberimizin dedesi Abdülmuttalip 12 erkek evlâda sahip olduğu takdirde

içlerinden birisini kurban edeceğine niyet etmişti. Dilediği yerine geldi. 12 erkek evlâdı yetiştirdi. Nezrini yerine getirmek zamanı gelip çatmıştı. Abdülmuttalip tereddüt etmeden oğulları arasında kura çekti, kura en çok sevdiği ve siret ve suratça en güzel oğlu olan Abdullah'a isabet eyledi. Nuri Muhammediyi nasiyesinde taşımakta olan Abdullah'a herkes acıyordu. Medine'de bulunan dayıları bu hâdiseyi işitince Mekke'ye geldiler, yeğenlerinin kurban edilmesine razı olmayacaklarını ısrarla öne sürdüler. Abdülmuttalip çok müşkül bir mevkide kaldı. Bir çare aramak için Kureyş büyükleri toplandılar. Nihayet o zamanlar Medine'de bulunan bir kadın kâhinin reyine baş vurmayı uygun buldular. Ondan şu haber geldi :

— Bir tarafa 10 deve, diğer tarafa da Abdullah konularak kura çekilsin, develere tesadüf edinceye kadar deve tarafı onar, onar atırılsın. Bu çareye baş vuruldu, her çekilişte kura Abdullah'a isabet ediyor ve deve tarafı arttırılıyordu. Nihayet deve tarafı yüze yükselince kura develere rastladı. Bu neticeden başta Abdülmuttalip olmak üzere herkes memnun oldu, develer peyderpey kesilerek etleri dağıtıldı. Bu ikinci kurban hadisesi de bu şekilde sona erdi.

HAZRETİ HACER'İN VEFATI

Hazreti İbrahim'in Hicaz'dan ayrılıp Filistin'e gelmesinden 17 sene kadar bir zaman geçmişti, günün birinde Hazreti İbrahim, oğlu Hazreti İsmail'den kara bir haber aldı. Gelen mektupta; «Ey babam sen sağol. Annem Hacer Hakkın Rahmetine kavuştu» deniliyordu. Bu acı habere Hazreti İbrahim çok üzüldü, günlerce göz yaşları döktü. Mevsim kış olduğu için yola çıkmak imkânsızdı. Onun tarafına gitmek için münasip bir zaman beklerken oğlundan ikinci bir haber geldi. «Ey babam yalnız kaldım, sana dönmek istiyorum, fakat Cürhümlüler bırakmıyorlar, beni evlendirmek istiyorlar. Emrin nedir?»

Hazreti İbrahim orada inşa edeceği Mescidi düşündü. Onu kendi soyundan birisine emanet etmesi gerekiyordu. O da İsmail idi, aynı zamanda İsmail oradan ayrılırsa Zemzem kuyusu bakımsız kalacak belki de kuruyacaktı, bu sebeple oğluna cevap vermekte gecikmedi. «Orada kal ve evlen».

Bir müddet sonra İsmail'den şöyle bir cevap geldi :

— Ey babam, emrine uydum ve evlendim.

Bu haberi alıp memnun olan Hazreti İbrahim, oğlu İsmail'e saadetler diledi, ve yakında kendilerini görmeye geleceğini bildirdi.

Hazreti İbrahim çok gecikmedi, yaz mevsiminin başlarına doğru yola çıktı ve bir sabah vakti İsmail'in yurduna ayak bastı. Evvelâ Kabei Muazzama'yı yapacağı yere gitti, zira bu mükaddes binanın yer ve çevresi daha evvel kendisine bildirilmişti. Orada kendisini ibadete verdi. Mescidi Haramın inşası hakkında beklemekte olduğu emrin geleceğini ümit ederek oradan hayli zaman ayrılmadı, fakat ümidi tahakkuk etmedi. Bu sırada bir adam yanına sokuldu. Hazreti İbrahim'in tanımadığı bu adam Cürhümlü idi. Vakitle Hazreti İbrahim'le Şam'a sefer yaptığı için onu çok iyi tanıyordu.

— Hoş geldin ey İbrahim, diyerek iltifatlarda bulundu. Sanırım oğlun İsmail'i görmeye geldin?

Hazreti İbrahim :

— Evet, diye cevap verdi.

— Ne yazık ki İsmail dünden beri avdadır, bu yakınlar da avlanmak yasaklandığından uzaklara gitti, ancak dört beş gün sonra döner.

Bu haberi alan Hazreti İbrahim hiç bir zaman kalbinden çıkartamadığı Hacer'in kabrinin yerini şual etti. Adam çok uzakta olmayan bir yeri göstererek orada defnedildiğini ve üzerine işaret koyduklarını söyledi. Hazreti İbrahim Hacer'in kabrine vardığı zaman hayretler içerisinde kalmıştı. Mezar çiçeklerle süslenmiş ve sulanmıştı. Baş ve ayak taraflarına

dikilen ağaçların dallarında kuş sesleri yükseliyordu. Hazreti İbrahim bunları yapanların Zemzem kuyusu etrafına sığınan insanlar olduğunu anladı. Bu insanlara karşı güveni artmıştı, ileride yapacağı Allah'ın Evine de aynı alâkayı göstereceklerine inandı ve memnun oldu.

Hazreti İbrahim Hacer'in Mezarı başına çömeldi' ona en derinden gelen sesile dua etti, Ona Allah'tan pek çok mağfiret diledi.

Hazreti İbrahim Hacer'in baş ucundan biraz uzaklaşmıştı ki yanından geçen birisinden oğlu İsmail'in evini sual etti.

Hazreti İbrahim tarif edilen evi bulmada güçlük çekmedi. İsmail'in evi çitlerle çevrilmişti, avlusunda ağaçlar vardı. Hazreti İbrahim evin yerini ve şeklini beğenmişti, fakat içinde sebebini izah edemediği bir kırıklık hissetmekteydi. O sırada kapıdan bir kadın başı uzanmış Hazreti İbrahim'e bakıyordu. Hazreti İbrahim bu kadının bakışlarını da beğenmemişti. Buna rağmen Hazreti İbrahim selâm verip hal, hatır sormada gecikmedi, fakat kadın kaba ve terbiyesiz bir tavır takındı, icabeden karşılıkta bulunmadı.

Hazreti İbrahim bu hali görmemezlikten gelerek konuşmasına devam etti:

- Sen kimsin ey hanım?
- İsmail adlı avcının eşiyim.
- İsmail nerede?
- Ava gitti, ne zaman geleceği bilinmez.
- Amma ben yorgunum ve acım böyle bir Tanrı misafirini hoş tutacağınızı ümit ediyorum.
- Boşuna bekleme ey ihtiyar ben seni ne doyura, ne de istirahat ettirebilirim.
- Kuru bir dilim ekmek eski bir hasırın vardır elbette?
- Her şeyim var amma canım böyle istiyor.

Hazreti İbrahim çok üzüldü ve meyus oldu, bu hislerini belli etmemeye çalıştı. Kadına:

— İsmail gelince ona söyle evini güzel yapmış ancak eşiğini beğenmedim. Tez elden değiştirsin, dedi ve oradan ayrıldı.

Hazreti İbrahim çok üzgündü, oğlu İsmail'i görmeden dönmek kendisine çok ağır geliyordu fakat yapılacak başka bir şey yoktu bu terbiyesiz kadının evinde kalmaktansa geri dönmesi daha hayırlı olacaktı, kararını verdi ve hemen yola çıktı.

İsmail iki gün sonra avdan döndü, karısı hâlâ Hazreti İbrahim'e yapmış olduğu fena muamelenin gururunu taşımakta idi. Karısının bu hali Hazreti İsmail'in gözünden kaçmadı ve sebebini anlamak istedi. İki gün evvel gelen bir ihtiyar seni tanıdığını bahane ederek aç olduğunu söyledi, evimizde kalmak istedi, tabii kendisine yüz vermedim, savuşup gitti.

— Adı ne idi?

— Sormadım.

— Ayrılırken bana bir haber bırakmadı mı?

— Bıraktı evimizi beğendiğini ancak eşiği iyi değilmiş, onu derhal değiştirmek icap ettiğini söyledi.

Mübarek babasının kokusunu almış olan Hazreti İsmail zaten alacağını almıştı kaşlarını çatarak karşılık verdi :

— Senin hürmette kusur ettiğin, eve almak istemediğin O muhterem ihtiyar benim Babam Hazreti İbrahim'dir. Değiştirilmesini istediği eşik ise sensin, bir ev ne kadar güzel olursa olsun o evin sahibesi senin gibi birisi olursa o evde meymenet bulunmaz, dedi ve babasının tavsiyesini çok yerinde bularak o anda karısını boşadı ve evinden uzaklaştırdı.

Bir müddet sonra Cürhüm kabilesinin en iyi kızlarından birisile evlendi ve hadiseyi babasının yurduna giden bir kervan vasıtasıyla Hazreti İbrahim'e bildirdi. Hazreti İsmail'in bu yeni hanımını Seyyide diye adlandıracağız.

KÂBEİ MUZZAMANIN BİNA EDİLMESİ VE HACEREL ESVED

Hazreti İbrahim Hicaz'dan döneli üç sene oluyordu, bu sırada yaşı oldukça ilerlemişti. Beytullah'ın yapımı bir an bile aklından çıkmıyordu, durum müsait olunca Hazreti İsmail'le birleşmek için hemen yola çıktı, nihayet yolculuk sona ermişti. Hazreti İbrahim önce Allah'ın Evi'ni üzerinde yapacağı yeri ziyaret etti. Bir hayli ibadetten sonra Hazreti Hacer'in kabrine uğradı. Mezarın başında oturarak Tefekküre daldı, buradan ayrıldıktan sonra oğlunun evine gidecekti, fakat ilk gördüğü soğuk muamele onu çekimsiz yapmıştı. Amma Hazreti İsmaili de bir an evvel görmek istiyordu, bu tesir altında hayvanına binerek eve doğru yöneldi.

Kapıya yaklaşınca atının dizginlerini kasan Hazreti İbrahim orta pencerede bir kadın başı gördü, çok sevimli ve nurlu bir yüzü vardı, eskisine benzer hiç bir tarafı yoktu.

Hazreti İbrahim'in kendisine selâm verip hal hatır sormasına fırsat vermeden kendisi onu selâmladı. Koşup atın dizginlerine sarıldı ve Hazreti İbrahim'in ellerini öperek kendisini tanıtmaya başladı :

— Ben avcı İsmail'in karısıyım, evimize hoş geldiniz, içeriye buyur, kocam İsmail her ne kadar bu sabah avlanmaya gitti ise de çok kalmaz inşallah akşama kadar döner.

Hazreti İbrahim atından inmek istemedi :

— Ben İsmail'i şöyle bir kapıdan görüp gidecektim, madem ki evde yok başka bir zaman uğrarım, dedi.

Seyyide çok üzüldü ve direndi :

— Ey benim Atam yerinde olan mübarek ihtiyar, her halinle çok uzaklardan geldiğini anlıyorum, toz toprak içerisinde, izin ver de sana ev sahibelik vazifemi yapabileyim.

Hazreti İbrahim ıstığna gösterdi ise de çok ısrar eden Seyyide'yi kırmak istemedi. Atını kapının biraz ilerisinde

olan büyükçe bir taşın yanına sürdü, bu taşın yüksekliği iki metre, genişliği de bir buçuk metre kadar vardı. Hazreti İbrahim bu taşın üzerine inmekte olsun Seyyide sevinçle içeriye koştu. Biraz sonra getirdiği su ile Hazreti İbrahim'in ayaklarını içten gelen bir arzu ile yıkadı. Seyyide'nin bu yakınlığı Hazreti İbrahim'i çok memnun etmişti. Ona minnet duygularıyla dua ediyordu. Fakat Seyyide bununla yetinmedi. Hazreti İbrahim'in başını da yıkamak istiyordu. Onun ısrarına dayanamıyan Hazreti İbrahim başını eğdi. Seyyide Hazreti İbrahim'in oturduğu taşın üzerine çıktı ve başını da bir güzel yıkadı, bu işleri yaparken Hazreti İbrahim'den mütemadiyen dua alıyordu. Seyyide'nin hizmet ve ikramları sona ermemiştir.

— Uzak yerden geliyorsun, muhakkak açsın, arzu ettiklerini söyle de getireyim dedi.

Hazreti İbrahim :

— Ne arzu edersen onu getir, diye cevap verdi.

Seyyide acele eve döndü getirdiği tablayı Hazreti İbrahim'in önüne bıraktı. Tablada et ve süt vardı.

— Sana ekmek te getirecektim fakat kalmamıştı diyerek özür diledi. Hazreti İbrahim yemeğini bitirince ellerini semaya kaldırdı :

— Ey Allahım, bu haneyi uğurlu kıl, et ve sütünü bereketli eyle, diye dua eyledi.

Bu sırada sofrayı götürüp geri gelen Seyyide'ye :

— Cenabı Hak senden razı olsun, Şafaat ve Rahmetini senden eksik etmesin ey temiz kalbli ve güzel yüzlü kızım. İsmail gelince ona şu sözlerimi anlat. Evi güzel, yeni eşliğini de çok iyi seçmiş. Sakın değiştirmeye kalkmasın, ben yurduma dönmeden evvel yine geleceğim, şimdilik Cürhümlülerle görüşmeye gidiyorum.

O günün akşamına doğru Hazreti İsmail evine döndü, kendisini karşılayan karısının hareketlerinde bir başkalık vardı, aynı zamanda babasının kokusunu da almaya başlamıştı.

Karısına :

— Bir gelen oldu mu? diye soruda bulundu.

— İhtiyarın en güzel yüzlüsü, en tatlı sözlüsü ve en hoş kokulusu bize geldi, diye cevap aldı.

Karısının bu haberinden çok memnun olan Hazreti İsmail ona sevgi ve şefkatle bakarak :

— O ihtiyar benim babam Hazreti İbrahimdir. Onu çok iyi karşılamış olduğunu umuyorum. Nereye gideceğini söylemedi mi?

— Seni görmeden yurduna dönmiyeceğini, Cürhümlülere uğrayacağını bildirdi.

Hazreti İsmail elde ettiği bu haber üzerine hemen babasını aramaya koyuldu. Bir müddet sonra onunla karşılaştı. Baba-oğul birbirlerine sarıldılar, bu birleşme onları son derece mesut etmişti, beraber eve döndüler.

Baba-oğul ve gelin bir araya geldiler, günleri bir birinden güzel geçiyordu. Hazreti İbrahim her sabah uykudan kalkınca kendisini daha dinç, daha kuvvetli ve daha genç buluyordu

Aradan beş gün geçti. Hazreti İsmail ava gidecekti. Baba-oğul sabahın erken saatlerinde kalktılar beraberce Kâbei Muazzamanın yapılacağı yere gittiler. (Hani biz İbrahim'e Beytin yerini göstermiştik, Kur'anı Kerim Hac Sûresi 26). Bu yeri ihtiva eden vadinin uzunluğu altıyüz, eni ise yetmişbeş metre kadar idi. Etrafı tepelerle çevrili bulunuyordu.

Hazreti İbrahim oğluna bu vadide ilerde büyük bir şehrin kurulacağını söylemekte idi ki birden bire sükuta vardı, derhal diz çökerek arkasını bir kayaya dayadı, tir tir titriyor ve ter döküyordu. Hazreti İsmail babasının yanbaşında bu fevkalâde halin geçmesini beklerken Hazreti İbrahim'in kendi dünyasına dönmesi uzun sürmedi. İlk sözü :

— Sana şükürler olsun Ey Ulu Tanrım, demek oldu ve yeniden secdeye kapandı bir müddet daha ibadete devam etti, yüzündeki nur bir kat daha artmış idi. Bu hali

hayretle izleyen Hazreti İsmail babasını bu kadar mesut görmemişti.

Hazreti İbrahim oğluna taraf dönerek :

— Nihayet yıllardan beri beklemekte olduğum müj-deyi aldım. Allah'ımız derhal Beytin inşasını emir buyurdular, dedi.

Sahih rivayetlere göre Hazreti Adem aynı yerde bir Mescit inşa etmiş idi. Bu mescidin yeri o zamanlar gösterilmediği gibi yapılması hakkında da ilâhî bir emir varit olmamıştı. Bu sebeptendir ki bu bina zamanla harap olmuş, temellerinden bile eser kalmamıştı. Halbuki Hazreti İbrahim'in yapacağı bu Beytin hem yeri, Cenab-ı Hak tarafından işaret edilmiş, hem de yapılması emir buyurulmuş olduğundan kıyamete kadar baki kalacak, yalnız İslâmların değil, gün gelecek bütün beşeriyetin ziyaretgâh ilticagâhı olacaktır.

Hazreti İbrahim çok yaşlı olduğundan, oğlu İsmail ile Kâbe'nin yapılması emir buyurulmuş idi. Bu haberden Hazreti İsmail çok sevinmiş, kendisine tevcih buyurulan bu şereften dolayı Cenab-ı Hak'ka Hamdü Senalarda bulunmuştu.

Bu ulu mazhariyetten sonra Hazreti İbrahim oğluna vaktile işaretlemiş olduğu Kâbe'nin zeminini gösterdi, bu işaretlere göre bina dört köşeli olacak ve uzunluğu 22 metre, genişliği 15 metreyi bulacaktı. Yüksekliğini sual eden İsmail'e, «Bunun da on adam boyu olmasını düşünüyorum» diye cevap verdi.

Hazreti İbrahim, köşeleri birer birer İsmail'e tarif ediyor, birinci köşe şarka, ikinci köşe Irak'a, üçüncü köşe Şam'a dördüncü köşenin de Yemen'e karşı olacağını bildiriyordu.

Bu işe başlarken Hazreti İbrahim'in zihnini işgal eden bazı pürüzler vardı. Bu yerin yanı başındaki Zemzem kuyu meydana geldikten sonra onun civarına Cürhüm ve Amalka kabileleri gelip yerleşmişlerdi. Her iki Taifede küfür içinde idiler. Yapılacak Allah Evi'nin bunlar tarafından

benimsenmesi icabediyordu? Bunun için Hazreti İbrahim daha evvel bu kabileler arasında gezip dolaşmayı uygun buldu, bu karardan sonra Hazreti İsmail ava gitmekten avz geçti. Hazreti İbrahim kabilelere doğru yönelirken o da evine dönerek yapı için gereken şeyleri hazırlamaya koyuldu.

Hazreti İbrahim'in kabileler arasındaki gezisi çok verimli oldu. Hangi obaya inse orada hemen bet, bereket hasil oluyor, hayvanlar ikiz, üçüz doğuruyor, kadınlar süt sağmaya yetişemiyorlardı. Bu hal Hazreti İbrahim'in açık bir mucizesinden başka birşey değildi. Yurdumuza Halil İbrahim bereketi yağdı diyen halk, Hazreti İbrahim'in dinini kabul etmede gecikmediler, putlarını kırıp parçaladıklarından Tevhide ermişlerdi.

Hazreti İbrahim bu seferden memnun olarak avdet etti. Geçen zamandan faydalanan Hazreti İsmail ve eşi de boş durmamışlar, alana bir çok taş ve malzeme yığmışlardı. Bu arada Hazreti İbrahim bir kaç gün evvel üzerinde yemek yediği büyük taşın da oraya getirilmiş olduğunu gördü. Bu taş için babasının hayret ettiğini anlayan Hazreti İsmail :

— Ey babam, duvarlar yükselince zorluk çekmiyesin, mübarek ayaklarının altına alasin diye bu büyük taşı odunlar üzerinde kaydırarak buraya getirdik, dedi.

Beytullah'ın yapımı sırasında iskele vazifesi görmüş olan bu mutlu taşın halen bulunduğu yere Makamı İbrahim tesmiye edilmektedir.

Baba-oğul derhal işe koyuldular, az zamanda temeller bitti, duvarlar yükselmeye başladı. Her ikisi de sık sık şöyle dua ediyorlardı :

(Allahımız, yaptığımızı kabul buyur, sen her şeyi bilen, her şeyi işitensin. Ey Allahımız ikimizi de kulluğa kabul et, soyumuzdan sana teslim olan bir ümmet yetiştir, bize ibadet edeceğimiz yeri göster, tövbelerimizi kabul buyur, çünkü sen tövbelerimizi kabul edensin, ve rahimsin. Ey Allahımız, onların içinden öyle birisini gönder ki, onlara senin

âyetlerini okusun, Kitabı ve hikmeti öğretsin, onları temiz yapsın, muhakkak ki Sen Azizsin, hikmet sahibisin, Kur'an-ı Kerim Bakara Sûresi 127 - 129).

Günler ilerledikçe Kâbe'nin duvarları da yükseliyor, Hazreti İbrahim yukarılara yetişmekte güçlük çekiyordu. Hazreti İsmail daha evvel hazırlamış olduğu büyük taşı babasının ayakları altına sürdü. Hazreti İbrahim bu taşın üzerinde rahatça çalışmaya başladı ve oğluna hayırlı dualar etti.

(Hani İbrahim ve İsmail Beytullah'ın temellerini yükseltmişler ve birlikte şöyle dua etmişlerdi: Ey Rabbimiz yaptığımız binayı kabul buyur ki duamızı işiten, niyazımızı zı bilensin. Kuranı Kerim Hac Sûresi).

Kâbe duvarları oldukça yükselmişti ki Hazreti İbrahim İsmail'e seslendi. Ona duvarda daire şeklindeki bir boşluk gösterdi :

— Burayı Rükne yapmak istiyorum, burası için öyle bir taş bul ki, iman edenlere işaret olsun.

Hazreti İsmail arayıp bulacağı taşın rengini babasından sual etti. Duvarlar siyah olduğuna göre oraya konulacak taşın beyaz olmasının gerektiğini öğrenince hemen taşı aramaya koyuldu.

İsmail'in ayrılışından biraz sonra Hazreti İbrahim yanı başında tatlı bir hisrti duydu. Sesin kaynağını anlamak için arkasına bakınca yakınında tam istediği beyazlık ve biçimde bir taş gördü. Dünyada eşine rastlanmayacak kadar beyaz olan bu taş etrafına tarifi kabil olmayan renkler sarıyor ve gözleri kamaştırıyordu.

Aynı zamanda bu taş duvardaki boşluğu tıpa tıp uyacak biçimdeydi. Hazreti İbrahim bu mübarek taşın kimin tarafından bırakıldığını ve nereden geldiğini anlamakta gecikmedi. Derhal secdeye başını koyarak Ulu Tanrı'sına Hamdü Senada bulundu ve taşı yerine koydu. Taş ölçü ile sipariş verilmiş gibi yerine oturdu. Bir müddet sonra Haz-

reti İsmail geri geldi. Dünyada emsali bulunmayan ve gözleri kamaştırıcı bir taşın arzu edilen yere yerleştirilmiş olduğunu hayretler içerisinde gördü ve getirdiği taşı yere attı.

— Ey babam bu taşı kim getirdi? diye soran İsmail'e :

— Oraya başka bir taşın konulmasını istemeyen.

— Kim o?

— Cebrail.

— O halde onu Allah'ımız gönderdi.

— Evet ey oğlum Rabbimize binlerce şükürler olsun, bizleri yalnız bırakmadı, dilediklerimizin en iyilerini verdi. Evvelce Hacerül Esat tesmiye edilen bu taş sonraları şirk manevî kırı ile siyahlaşmış olduğundan Hacerül Esvet adını almıştır. Yüce Peygamberimizin bu taş hakkındaki Hâdislerinden iki tanesini buraya derc etmeyi faydalı buldum.

(Hacerül Esvet Cennet taşlarından, yer yüzünde ondan başka cennet taşı yoktur. Süt gibi bembeyaz idi. Cahiliyet, Şirk, küfür pisliği onu karartmamış olsaydı, Ona dokunan her hasta derdinden kurtulurdu. Teberani İbni Abbas R.A.)

(Hacerül Esvet Cennet taşlarından beyaz bir yakut idi. Onu cahiliyet devri müşriklerinin günahları kararttı. İbni Hüzeyme İbni Abbas R.A.)

Günler geçti ve nihayet Kâbei Muazzamanın inşası sona erdi.

Hazreti İbrahim kendilerine bu Mazhariyeti ihsan eden Cenabı Hak'ka şöyle dua ediyordu: (— Yarabbi burasını emin bir şehir kıl, halkından sana ve son gününe inananları meyvelerine rızıklandır. Kur'anı Kerim Bakara Sûresi 126).

Hazreti İbrahim'in duaları sona ermemişti: (— Rabbim şu şehri emniyet içinde yaşat, beni ve neslimi putlara tapmaktan uzak tut. Tanrım onlar gerçekten insanların bir çocuklarını yoldan saptırdı. Artık kim bana uyarırsa o benden-

dir, kim bana karşı gelirse sen mağfiret edici ve rahmet sahibisin. Ey Rabbim, bana ve evlâtlarıma namaz kıldır. Rabbim duamı kabul et. Rabbimiz, beni, Baba ve Annem ve Müminleri hesap görüldüğü gün mağfiret kıl. Kur'anı Kerim İbrahim Sûresi 35 - 36 - 40 - 41).

Hazreti İbrahim'in bu duaları boşa gitmemiştir. Ulu Tanrı :

— Onlara Rahmetimizden İhsan ettik. Hitabı izzetile mukabelede bulundu.

Hazreti İbrahim Kâbe'nin inşasını sona erdirdi. Noksanlarını tamamladı. Zemzem kuyusunu onardı ve 15 gün kadar istirahat etti.

Bir sabah Kâbe'de namazını kılmış, tefekküre dalmış idi ki Cebrail Aleyhisselâm na insanları Hacca çağırmasını tebliğ etti ve şu emri kendisine getirdi :

(Bana hiç bir eş koşma, evimi tavaf edenleri, kıyas edenleri, rukua ve secdeye varanları temiz tut. Kur'anı Kerim Hac Sûresi 26).

Hazreti İbrahim bu emir karşısında bocalamaya başladı. Cenabı Hak'ka yalvardı :

— Ey Allahım insanları nasıl Hacca çağıracağımı bilmiyorum. Beni aydınlat.

Hazreti İbrahim'e : «Hulus ve imanla bu işi yapmaya girişirsen işinin asan olacağı» ilham edildi.

Hazreti İbrahim hemen secdeye kapanarak kalbinin bütün samimiyetile bağırdı :

— Ey Rabbim hulus ve imanla davetini kabul ediyorum.

Bu teslimiyetle Hazreti İbrahim'in kalbinden kopan bu sözler yer yüzünde yükselen ilk Lebbek avazesi idi.

Bu arada Cebrail Aleyhisselâm kendisine görünmüş, Menasıkı Haccı en ufak teferruatına kadar ona talim eylemişti. Cebrail Aleyhisselâmın kısa süren bu talimatı Hazreti İbrahim'in kalbinde büyük bir cesaret husule getirmişti. Kâbe'den yer yüzündeki insanlara seslenmek için arada bir mani kalmamıştı.

Hazreti İbrahim evvelâ yüzünü Yemen tarafına çevirdi :

— Ey Allah'ın kulları, Allah'ın emrile, Allah'ın gösterdiği yerde Kâbe yapıldı. Hepiniz burayı tavafa çağırıldınız. Geliniz ondaki menfaatlerinizi görünüz. Bu sesi işiten o taraftaki bütün insanlar ve diğer bütün mahlûkat kendilerine has dillerile, «Lebbek Allahümme Lebbek» yani Allahımız hulus ve imanla davetinizi kabul ediyoruz, diye cevap verdiler.

Hazreti İbrahim daha sonra yüzünü sırasile Şark'a, Şam'a ve Irak taraflarına çevirerek aynı daveti tekrarladi. Bu taraflardan da aynı sesler yükselmeye başladı. «Lebbek Allahümme Lebbek.»

Hazreti İbrahim'in Hacca davet çağrısının akisleri dünya yüzünde dalga dalga yükseliyor her işiten işitmeyene haber veriyordu. Aradan çok geçmeden Hazreti İbrahim'in etrafında on binlerce iman ehli toplandı, gelenler çadırlarında, kaya gölgelerinde beklemeye başladılar.

Nihayet Zilhicce ayının sekizinci günü Hazreti İbrahim gelenleri peşine taktı. Yola koyuldu. Cebrail Aleyhisselâm'ın kendisine öğrettiği adab ve erkâna uyarak Hac farizesini eda ettirdi.

Kabilelerin dine davet edilmeleri Kâbei Muazzamanın inşası Hac farizesinin insanlara talimi Hazreti İbrahim'in çok zamanını almış ve Filistin'e Sara'nın yanına dönmek zamanı gelmişti.

Hazreti İbrahim yurduna avdet etmeden evvel oğlu Hazreti İsmail'e şu nasihatlerde bulundu :

— Ey benim her işimi kolaylaştırmış olan oğlum. Ben artık gidiyorum. Cenabı Hak kısmet etmiş ise yine gelirim. Ne mutlu sana ki Allahımız bu evin yapılmasında ve temiz tutulmasında benimle beraber seni de memur kıldı. Bu emri sakın ihmal etme, bundan böyle iman edenler her sene aynı ayın aynı gününde Hac farizelerini ifa için buraya koşacaklardır, onlara benim öğrettiğim gibi toplu olarak Hac emellerini yaptırırsın. Allah'a şükürler olsun ki civar-

daki bütün kabileler hak dini kabul ettiler. Putlarını kırarak şirkten içlerini temizlediler.

Hazreti İsmail :

— Ey babam zamanla bunlar sapıtır, yine ana ve babaları gibi yoldan çıkar, putlara tapmaya başarlarsa ne olacak?

Büyük bir hüzün içerisinde oğlunun sözlerini dinleyen Hazreti İbrahim ona şu cevabı verdi :

— İnsanlar için mukadder olan delâlet ve cehâlet zaman zaman yer yüzünü fesada verecek zulüm ve sefalet, insanların kalplerini karartacaktır. Fakat ey oğlum bu hal seni asla üzmesin. Neslimizden bir ahırzaman Peygamberi gelecek, bütün Cihan'ı zulûmetten Nura, zulûmden Adalete, Sefahet ve sefaletten İffet ve İsmet'e kavuşturacaktır. Daha sonraları yer yüzü Allah'ın emrile amel edenlerle dolacak, bu insanlar daha dünyada iken Cennet hayatı yaşayacaklardır.

Hazreti İsmail'i çok sevindiren bu müjdelere Hazreti İbrahim insanlığın geleceğini haber verdiği gibi O vaadi Gayrı Zizere iskân ettiği neslinin duası berekâtile bugün nasıl bir huzur ve bolluk içerisinde yaşamakta olduklarını da görmekteyiz. Ne mutlu gören gözlere.

Bu bahse burada son verirken Hazreti İbrahim'in indalahta mazhar olduğu yüce mertebesini bir kere daha izah etmeyi faydalı buldum.

(Hani İbrahim ve İsmail Beytullah'ın temellerini yükseltmişler ve birlikte şöyle dua etmişlerdi : «Ey Rabbimiz, yaptığımız binayı kabul buyur ki, duamızı işiten ve niyazımızı bilesin»).

Bu niyazdan sonra Cenabı Hak Hazreti İbrahim'e şu hitapta bulundu : «Bu günden sonra senin yaptığın bu mes-cidi uzaktan ve yakından gelip ziyaret edecek kullarımın kıyamete kadar alacakları ecir ve sevap kadar sana sevap verdim.»

Hazreti İbrahim'in izinden giderek riyadan, gösterişten halkın teveccüh ve itibarından kaçınarak cami ve mescit yaptıranlar için yukardaki ilâhî vaitten daha büyük bir mükâfat olabilir mi? Cenabı Hak bu yolda gidenlerden ve bu millete faydeli âlim yetiştirmek için para sarfedenlerden razı olsun.

HAZRETİ İBRAHİM İLE LUT'UN AYRILMASI VE LUT KAVMİNİN HELAKİ

Hazreti İbrahim Mısır'dan eski yurduna dönerken Sebi denilen yerde kendi çobanlarile sürüleri bir hayli artmış olan Lut'un çobanları kavga ettiler çünkü artık mevcut otlaklar her iki tarafın hayvanlarına kafi gelmiyordu.

Hazreti İbrahim durumdan üzüldü ve bu yüzden Lut'a çobanlarımız arasında çekişmeler olmasın. Bir birimizden ayrılalım sen neresini istersen orasını seç dedi. Bunun üzerine Lut Ürdün nehri boyunca uzanan bereketli ve verimli toprakları seçti daha evvel bu havalide yaşayan insanlar taştan yapılmış binalar da yaşarlardı evlerinin etrafında asmalı incir ve zeytin ağaçları vardı. Tunçtan silah yapmasını bilirler ve taştan yaptıkları putlara taparlardı.

Lut ile birlikte ayrılıp gelenler, zamanla yerli halkla birleşerek çoğaldılar. Sodom, Gamure, Saba, Duma ve Sura diye anılan şehirler kurdular ve refaha kavuştular bir idare altında bulunan bu şehirler çok mamur ve süslü idi halk ziraat ve hayvancılık ile çok zenginleşmişti. Bu hal onları kısa zamanda azıttı isyan ve şakavete sevk etti. Putlara tapıyorlar ve Cenabı Hakkın kendilerine lûtf ve ihsan ettiği eşlerini bir tarafa iterek çok kötü ve sapık münasebetlerde bulunuyorlardı. Sefahat ve rezalet son had-dini bulmuştu.

Ailesi ile beraber Sodom'da ikamet eden Hazreti Lut'a Cenabı Hak Peygamberlik ihsan ederek bu azgın kavmi islah etmeye memur buyurdu.

Bundan sonra Sodomlular daha da azıttılar. Hazreti Lut'un nasihatlarına aldırmaz etmiyor. Kötülüklerini her gün bir kat daha arttırıyorlardı.

Hazreti Lut onlara Allah'a karşı gelmekten sakının. Ben size Allah tarafından gönderilmiş bir Peygamberim, bana itaat edin sizler için yaratılmış eşlerinizi bırakıp birbirlerinizle nasıl münasebette bulunursunuz siz hakikaten çok azgın bir millet oldunuz diyerek onları uyarmak ve doğru yola sevk etmek istedikçe kendisine şöyle cevap veriyorlardı.

Ey Lut böyle sözlerden vaz geçmez isen seni şehrimizden kovarız eğer iddianda haklı isen bahsettiğin Allah'tan ibze bir azap gönderilmesini iste.

Hazreti Lut bu azgın insanlara söz geçiremiyor. Ve son derecede meyus oluyordu onları cenabı hakka havale etmekten başka bir çaresi kalmamıştı.

AZAP MELEKLERİNİN GELİŞİ

Hazreti İbrahim çok zengin ve o nisbette de sahi ve misafir perver idi. Hayatında hiç bir zaman sofrası misafirsiz kalmamıştı bir ara evine onbeş gün kimseler gelmez olmuştu.

Hazreti İbrahim bu halin üzüntüsü içinde iken çok güzel yüklü üç genç çıka geldiler. Bunlar insan kılığında girmiş Meleklerdi. Hazreti İbrahim bunları görünce çok sevindi. İltifatlarla karşıladı buyurun ayıklarınızı yıkayayım istirahat edin diyerek çadırının yanındaki çardağa götürdü kendilerine semiz bir buzağı keserek kebab etti ve önlerine getirdi. Lakin konuklar yemeğe el uzatmıyorlardı. Hazreti İbrahim bu hali hoş görmedi çünkü dost olarak gelenlere ikram edilen yemeklerin yenmesi adet idi.

Nihayet melekler Hazreti İbrahim'in bu müşkil durumuna son verdiler.

Ey İbrahim endişe etme biz Allahın melekleriyiz. Sana ve eşin Sara'ya müjdelerimiz var. İshak adlı bir oğlunuz ve Yakup adlı bir torununuz olacak nesliniz üreyip türeyecek ve gökyüzündeki yıldızlar kadar çoğalacak.

Onlara hizmet eden Sara bu sözleri duyunca utancından kızardı ben-artık yaşlandım kocam ise ihtiyardır, ben ona her ikimiz genç iken bir evlât verememiştim şimdi mi vereceğim. Melekler her şeye kadir olan Cenabı Hakkın kudret ve nimetlerinden şüphe etmeyin onun rahmeti ve bereketi sizin üzerinizdedir dediler. Hazreti İbrahim Cenabı Hakka hamt ve senada bulundu ve memnun oldu.

Melekler bundan sonra başka bir mevzua geçtiler. Biz Allaha' isyan edip en kötü hareketlerde bulunan ve kendilerine gönderilmiş Peygamberin nasihatlarını kabul etmeyen Lut kavmini helâk etmeye de memuruz dediler.

Hazreti İbrahim çok yufka kalbli idi bu kara habere çok üzüldü ve müteessir oldu.

Bunu gören melekler Ey İbrahim Lut onları Allah'a itaata çağırıyor yol kesip şekavetten fuhuşdan ve cinsi sapıklıktan men etti üstelik kendilerini Allahın gazabı ile korkuttu tövbe etmedikleri takdirde ağır cezalara maruz kalacaklarını haber verdi fakat bütün bu nasihatlar tesir etmedi çirkin azgınlıklarını ve isyanlarını bir kat daha arttırdılar bunun üzerine Lut Allah'a sığınarak ondan yardım diledi. Cenabı Hak bizler onları helak etmeye memur kıldı.

Hazreti İbrahim, Lut da aralarında. Onun hali ne olacaktır diye sordu.

Melekler biz onun orada olduğunu biliyoruz ve kendisini kurtaracağız yalnız iman etmemiş olan karısı helak olacaktır diye cevap verdiler. Bundan sonra Hazreti İbrahim'in evini terk eden Allahın bu üç ulu meleği Sodom'a doğru yöneldiler, oraya vardıklarında şehrin dışında ve bir su kenarında Hazreti Lut'un küçük kızı Üzeyya'ya rastladılar ve ey küçük kız misafir olacağımız bir yer var mı diye sordular.

Üzeyya var ama ben geri dönmeden şehre girmeyin dedi çünkü ahlaksız halkın bu güzel gençlere saldırmalarından korkuyordu onları orada bekletti, babasının yanına varınca babacığım şehrin dışında şimdiye kadar eşine rastlamadığım güzellikte üç delikanlı gördüm halk bunları ele geçirirse çirkin şeyler yaparlar diye düşündüm ve sana haber vermeye geldim.

Lut'un kavmi daha evvel ondan evine misafir kabul etmemesini istemişlerdi buna rağmen Hazreti Lut onları gizlice evine getirip misafir etmeye karar verdi ve onların yanına gitti.

Melekler, ey Lut senin evinde barınabilir miyiz diye sordular. Hazreti Lut, kalabilirsiniz, dedi. Hep ibrikte yola çıktılar. Yolda Hazreti Lut bu şehir halkının size neler yapabileceklerini biliyor musunuz, çünkü bunlar son derece azgın kimselerdir.

Melekler, bize yer yüzünde bunlardan daha kötü ve ahlaksız kimselerin bulunmadığını biliyoruz. Hazreti Lut yolda bu suali üç defa daha tekrarladı ve meleklerden aynı cevabı aldı.

Şehre geldiler ve gizlice evlerine girmeye muvaffak oldular.

Hazreti Lut'un iman etmemiş olan karısı bunları görünce koşup gördüklerine haber verdi evimize öyle güzel gençler geldi ki ömrümde bu kadar güzel insanlar görmemişim diyerek ilave etti. Ahali koşup Lut'un kapısına dayandılar.

Hazreti Lut onlara Ey ahali Allahtan korkunuz misafirlerime tecavüz ederek beni rezil etmeyiniz. Aranızda hiç akli başında kimse yok mu işte kızlarım Erya ve Üzeyya isterseniz onları sizlerle evlendirebilirim bu sizin istediğiniz o bir işten daha temiz ve meşru olur dedi.

Onlar biz sana evine misafir kabul etmeni yasaklamamış mı idik hem pek ala bilirsiniz ki kızlarınızda gözümüz yoktur karşılığını verdiler ve aynı zamanda kapuyu zorlamaya ve kırmaya başladılar. Hazreti Lut, karşı koyabile-

cek bir kudretim ve sığınacak aşiretim olsaydı sizin bu te-
cavüzlerinize karşı koyabilirdim diye bağırdı. O zaman me-
lekler :

Ey Lut biz Cenabı Hakkın elçileriyiz senin sığınağın
ise pek kuvvetlidir onlar bize dokunamazlar. Gece biraz
ilerleyince ailen halkı ile yola çık içinizden hiç biriniz dön-
nüp arkasına bakmasın Ancak zevcen bunun dışındadır
çünkü milletin başına nasıl bir felâket gelecekse o da aynı
şeye katlanacaktır ve azap yarın sabah gelecektir ..

Bu sırada kapıyı kıranlar içeriye dolmuşlardı .Melek-
lerden biri olan Cebrail Allah'ın iznile kolunu onlara doğru
uzattı. O anda hepsi birden kör oldular kapuyu bulmak için
duvarları yoklamaya başladılar bir taraftan da Ey Lut şeh-
rimize getirdiğin sihirbazlar bizi büyülediler zaten sen de
bir sihirbazsın sabah olunca büyüleriniz bozulacak o za-
man sana neler yapacağımızı bilirsin diye bağırdılar.

Hazreti Lut Melekler vasıtasile Allah'tan aldığı emre
uyarak evvela evini bilahere Sodom'u terk etti biraz ay-
rıldıktan sonra Allah'ın gazabı bütün şiddetile başlamış kı-
sa bir zamanda Sodom, Gamura, Saba, Duma, Sura gibi
mamur şehirleri ihtiva eden bu ülkenin altı üstüne gelmiş.
Semadan yağın taşlar bütün canlıları mahvetti daha son-
ra şiddetli yağmurlar yağdı ve yeri çökertti ve her tarafı
su kapladı ve bugün mevcut olan Lut gölü bu suretle mey-
dana geldi. Arapların Bahri Meyit dedikleri bu gölde hala
canlı bir varlığa rastlanmadığı gibi Gor vadisi denilen ve
bu gölün etrafını çevreleyen arazi de deniz seviyesinden
250 metre kadar derinde bulunmaktadır.

Hazreti Lut ile ailesi efradı kaçarlarken müthiş gü-
rültüler duymakta idiler. Lut'un karısı dayanamadı arkası-
na dönüp baktı ve o anda mahvolup gitti. Mamur şehirle-
ri ve yarım milyon insanile Lut kavmi daha sonra gele-
cek insanlara ibret olmak üzere yok olup gitti.

Cenabı Hak Kuran'ı Kerim'inin Hud sûresinde bu müt-
hiş hâdiseyi şu şekilde haber vermektedir.

Elçimiz müjde ile İbrahim'e geldiler.

— Selâm sana, dediler.

İbrahim :

— Size de selâm dedi hemen.

Kızartılmış bir buzağı getirdi, lâkin onların ellerini buna uzatmadıklarını görünce durumu beğenmedi ve içine korku düştü. Onlar :

— Korkma. Biz Lut milletine gönderildik, dediler.

Bu sırada İbrahim'in ayakta duran eşini görünce Ona, İshak ve arkasından Yakub'u müjdelediler. İbrahim'in eşi:

— Vay başıma gelenler, yaşlı bir kadın ve kocam ihtiyar bir adam iken nasıl doğurabilirim. Doğrusu şaşılacak bir şey, dedi.

Melekler :

— Ey bu evin hanımı, Allah'ın Rahmeti ve bereketleri üzerinize olmuşken Allah'ın işine nasıl şaşarsın? O yücelerin yücesidir, dediler.

HAZRETİ İSHAK'IN DOĞUŞU

Hazreti Sara'nın yaşı çok ilerlemiş ve anne olmak çağını çoktan geride bırakmıştı. Buna rağmen Ulu Tanrı onu da meyus etmemiş, kendisine bir oğlan çocuğu ihsan buyurmuştu. Adını İshak koydular. O da Peygamberlik şerefine nail oldu ve bilâhare gelen bütün peygamberler bunun neslinden zuhur eyledi.

Hazreti İsmail'den yalnız ahir zaman peygamberi Hazreti Muhammet S.V. Hatemülenbiya olarak dünyayı şeref lendirmiştir ki bu suretle Hazreti İbrahim ceddül embiya olmak şerefine de nail olmuştur.

HAZRETİ İBRAHİM'İN SON GÜNLERİ VE VEFATI

Bir çok ahkâm ihtiva eden Hazreti İbrahim'in dinine Hanif tesmiye edilirdi. Bu dinde olan hükümlerin bir çoğu kendisinden sonra gelen dinlere de geçmiş bulunmaktadır. Hac etmek, Kurban kesmek, Sünnet olmak, misvak

kullanmak gibi ibadetlere Hanif dininde de vardı.

Bir akşam üstü Hazreti İbrahim'e bir misafir geldi. Çok yaşlı olduğu için bindiği merkebden inemiyordu. Hazreti İbrahim onu kucaklayarak yerine götürdü. Akşam olunca önüne yemek koydu. Fakat elleri titrediği için lokmaları ağzına götüremiyordu. Hazreti İbrahim kendi elile misafirine yemek yedirdi ve bir müddet sonra yaşını sual etti, İhtiyar 177 yaşında olduğunu söyledi. O zaman Hazreti İbrahim 175 yaşında idi. Gece olup yatağına çekilince Tanrı'dan niyaz etmeye başladı. Yarab ellerim titremeden, belim bükülmeden ve dizlerimde takat varken, emanetini iade etmeye hazırım, diyerek yalvardı ve duası kabul oldu. Kısa bir zaman sonra hastalandı. Günden güne ağırlaşmaya başladı. Evlâtları, yakınları ve kavminin ileri gelenleri başı ucunda toplandılar. Onlara bir çok dua ve nasihatlar da bulundu ve son nefesini verdi. Vasiyeti üzerine kendisini, bir tarlaya gömülmüş olan Hazreti Sara'nın yanına defnettiler. Bilâhare burada bir şehir meydana geldi. Halil Rahman adını alan bu şehir elan Kudüs yakınlarında ziyaretgâh olan bir mahaldir.

Bu suretle Urfa'da bir mağarada dünyaya gelen Hazreti İbrahim 175 sene sonra ve Hakka bağlılığı yüzünden Cenabı Hakkın en sevgili bir kulu olarak Ahirete intikal etmiş oldu. Mevlâ cümlemizi şefaatten mahrum bırakmasın. Amin.

MEKKEİ MÜKERREME'NİN TARİHÇESİ

Zemzem kuyusunun meydana gelmesi ve Beytullah'ın inşasından sonra Yemen'le Şam arasında çok mühim bir kervan yolu üzerinde bulunan bu yer az zamanda büyük bir ehemmiyet kazanmaya başladı. Etrafında binlerce insan birikti fakat bunlar hayma ve çadırlarda otururlar, Kâbe'nin etrafında ev yapamazlardı.

Hazreti İsmail'in 12 oğlu vardı bunlardan birisinin adı Kureyş olduğu için bunun evlâtlarından meydana gelen kabileye Kureyş Kabilesi tesmiye edilmiş ve buradaki toplu-

luğun riyaseti bu kabile arasından yetişenlere ait olmuştu. Hazreti İsa'dan 4 yüz sene sonra Mekkei Mükerrerme'nin riyasetine Kureyş isminde bir zat geçti, çok kudretli bir cengaver olan bu kişi, aynı zamanda teşkilatçı idi. Hac mevsiminde gelen ziyaretçilerin bir usul ve nizama bağlanmasının zaruretine inanmış bulunuyordu. Abdüldar ve Abdümenaf isminde iki oğlu vardı. Kâbe'nin anahtarlarını oğlu Abdüldar'a verdi. Gelenlerin su ve sair ihtiyaçlarının temini vazifesini de diğer oğlu Abdülmenaf'a havale eyledi. Aynı zamanda Kâbe'nin etrafında ev yapılmasına izin verdiğinden Mekke şehri bu suretle meydana gelmeye başladı. Halk en çok Abdülmenaf'ı seviyor ve sayıyordu.

Milattan 460 sene sonra Abdülmenaf soyundan Haşim isminde birisi riyasete geçti. Haşim hem çok zengin hem de sevilen bir zat idi. Roma imparatoru ve Gassan meliki ile tüccari anlaşmalar yaptığı için Yemen ile Şam arasında ticaret yapan Mekkeliler çok zengin oldular. Bir seferinde Şam'dan dönen kervanda Haşim de vardı. Yol üzerinde bulunan Medine'de uzun bir mola verildi. Bu esnada Haşim Amir kızı Selma ile tanıştı çok güzel olan bu dul kadınla evlendi ve beraber Mekke'ye geldiler. Haşim'den bir oğlu oldu adını Şeybe koydular. Selma birkaç sene sonra Medine'ye döndü. Oğlu Şeybe'yi de beraberinde getirmişti. Şeybe birkaç sene sonra yetim kaldı. Haşim kervanla Şam'dan dönerken Gazze'de vefat eylemişti, yerine kardeşi Muttalip reis oldu. Muttalip cömert idi. Doğru idi, asıl idi. Bu sebeple kavmi ona feyiz lâkabını vermişlerdi. Mekke onun zamanındaki kadar dirlik ve düzenlik görmemişti. Muttalip bir gün Medine'de bulunan yeğeni Şeybe'yi özledi ve Medine'ye gitti. Şeybe büyümüş delikanlılık çağına gelmişti, amcası ile Mekke'ye döndüler. Mekkeliler onu çoktan unutmuşlardı. Amcasının terkisinde Mekke'ye giren Şeybe'yi gören Mekkeliler Muttalib'in yeni bir köle aldığını zannederek, ona Abdülmuttalip yani Muttalib'in kölesi tesmiye etmişler, Şeybe'nin adı bu suretle tarihlere Abdülmuttalip olarak geçmiştir.

FİL VAKASI

Abdülmuttalib'in riyaseti zamanına tesadüf eden ve Kâbei Muazzamayı hedef tutan bu hadise hakkında da biraz izahatta bulunmayı faydalı bulmaktayım. Habeshistan'ın Yemen valisi Ebrehe her sene binlerce kişinin Beytullah'ı ziyaret maksadiyle Mekke'ye geldiklerini ve oraya büyük kazançlar sağlamakta olduklarını çekemiyordu. Kâbe'yi yıkmak maksadiyle büyük bir ordu toplayarak Mekke üzerine yürümeye başladı. Ordusunda diğer fillerden başka çok büyük ve beyaz bir fil bulunduğu için bu olay Fil vakası olarak tarihlere geçmiş bulunmaktadır. Ebrehe Yemen'de büyük bir mabet yaptırmış Mekke'ye giden ziyaretçileri oraya çevirmek istemişti amma halk Hazreti İbrahim'le oğlu Hazreti İsmail tarafından ve Cenabı Hak'ın emir ve işaretlerine uyularak yapılan Beytullahı tavaf etmekten geri kalmıyor, Ebrehe'nin yaptırmış olduğu binaya hakaret ediyorlardı buna çok kızan Ebrehe Mekkei Mükkereme'yi yakıp yıkmak ve Kâbe'yi ortadan kaldırmak için ordusile Mekke'nin üzerine geliyordu daha evvel öncülere Mekke civarına gelmişler ve o havalide otlamakta olan hayvanları sürüp götürmüşlerdi, bu hayvanlar arasında Abdülmuttalib'in bir sürü devesi vardı. Abdülmuttalip hayvanlarını geri almak için Ebrehe'nin ordugâhına gitti. Onu Kureyş'in ulusu diye Ebrehe'nin huzuruna çıkarttılar. Ebrehe ona saygı gösterdi ve benden ne istersin diye sordu. Abdülmuttalip develerini istediğini söyleyince Ebrehe ben sandım ki Kâbeyi yıkmamak için bana ricaya geldin dedi. Abdülmuttalip ona şu cevabı verdi ben develerin sahibiyim, onları istiyorum. Beytullah'ın sahibi vardır. O kendi evini korur, dedi. Ebrehe Abdülmuttalib'in develerini iade etmekle beraber ordusunun kuvvetini göstermek için fillerini getirtti. Bunlar arasında beyaz fil de vardı. Bu fil Abdülmuttalib'i görünce hemen ön ayakları üzerine yere çöktü. Yüzünü gözünü yerlere sürmeye başladı.

Abdülmuttalip, develerini alarak, Mekke'ye döndü.

Halk korku ve heyecan içinde onu bekliyorlardı. Abdülmuttalip onlara güven verdi bu Beytin sahibi vardır, ona kimse dokunamaz, dedi.

Ebrehe ertesi gün hücumla başladı, fakat bindiği beyaz fil yere çöktü, ne yaptılarsa yerinden kaldıramadılar. Filin başını Yemen'e doğru çevirdiler, hemen kalkıp yürümeye başladı. Bu sırada Yüce Tanrı Ebrehe ordusunun üzerine Ebabil kuşlarını gönderdi, kuşların gagalarından düşen ufacık taşlar az zaman içinde bu koca orduyu Kur'an'ı Kerim'in ifadesine göre çiyenmiş saman gibi mahvü helak ettiler.

Ebrehe'de bu belâdan kurtulamadı, vücudu yara ve bere içerisinde kaldı, parmakları koptu, vücudundan kan ve irin akmaya başladı en sonunda yüreği patlayarak öldü. Mekkeliler mahvolan Ebrehe ordusunun bıraktığı mal ve ganimetleri şehre taşıdılar. Her birisi dünya kadar mala kavuştu. Kureyş kabilesi bu vakadan elli gün sonra doğacak olan Ahirzaman Peygamberi Hazreti Muhammed'in hürmetin bu bolluk ve berekete kavuşmuş oldular .

HAZRETİ MUHAMMED'İN ANA VE BABASI

Hazreti Muhammet Kureyş kabilesinin reisi Abdülmuttalib'in oğlu Abdullah ile yine Kureyş kabilesinden Vahap kızı Amine hatunun sülbünden gelerek dünyamızı nura gark etmiştir. Amine Hatun iki aylık hamile iken kocası Abdullah Medine yolunda vefat etmiş ve Hazreti Muhammet henüz ana karnında iken yetim kalmıştı. Amine hatun hamileliği esnasında harikulâde bir çok hadiselerle vakif olmuş ve dünyaya getireceği çocuğun büyük inkılâplara sebep olacağına inanmıştı.

Nihayet milâdi 571 senesinin nisan ayının 21 inde ve rebül evvel ayının 12 sinde pazar ertesi gecesi dünya yüzünde bir çok hadise meydana geldi. Doğum esnasında Şarktan Garba kadar gök yüzünde vakitsiz bir ışıkla her tarafın aydınlandığı görüldü, ülkeler boyunca vukua gelen

bir deprem iztahrabat şehrinde ateşe tapanların bin yıldan beri yanmakta olan ateşini söndürdü samava vadisindeki sular taşıtı. Sava gölü yere battı. Medain sarayının 14 balkonu yıkıldı. Mekke şehrindeki Arap kabilelerinin Kabeye bırakmış oldukları putlar yerlere kapandı.

Seksen yaşındaki Abdülmuttalip bu kutlu gecede Beytullah'ın avlusunda gözleri yaşlı dua ederken Amine Hatun etrafını alan meleklere tazim gösterileri arasında nurdan meydana getirilmiş bir oğula anne olmak saadetine ermiş bulunuyordu. Abdülmuttalip eve döndüğü zaman Amine Hatunu nur yüzlü bir oğlan çocuk dünyaya getirmenin sevinci içerisinde buldu. Muhammet Mustafa adı verilen bu çocuk göbeği kesik ve sünnetli olarak dünyaya gelmişti.

Seneler ilerliyor Hazreti Muhammed altı yaşına girmiş bulunuyordu ve o zamana kadar süt annesi Halime'nin yanında kalmakta idi. Bu sırada Amine Hatun Medineye giderken yol üzerindeki bir köyde hastalandı ve gündün güne ağırlaşmaya başladı. Son zamanlarında etrafını çevreleyen kadınlara şu hitabede bulundu. Dünyaya gelen her canlı mutlaka ölecektir, şimdi de sıra bana gelmiş bulunuyor. Fakat ben insanlığa o kadar pak ve temiz bir evlât hediye eyledim ki, kıyamete kadar hayır ile yad olmama sebep olacaktır dedi ve son nefesini Hakka teslim eyledi. Bu suretle henüz ana rahminde iken yetim kalan Hazreti Muhammed altı yaşında iken de anasını kaybetmiş oldu.

Bu iki bahtiyar insanın İslâmiyetten evvel ahirete intikal etmiş olmaları bazı din kardeşlerimizi tereddüde düşürmekte olduğuna şahit olmaktayız. Onun için bu bahsi kitabıma derc ederek Cenabı Peygamberin valideyninin İndallahta makbul kimseler olduklarını ifade etmek istedim bu ciheti merhum hemşehrimiz Nabi Efendi de dörtlük bir şiir ile çok veciz izah etmiş bulunmaktadır. Şöyle ki:

**İki Cihan güneşi burci saadette iken
Mevla nice vermeye Valideynine rifati**

**Çeşmi hakikatla nazar kıl gavvasa
Alıcak dürrünü atar mı hiç sedefi**

Açıklaması, iki cihan güneşi yani Hazreti Muhammed saadet burcuna yükselmiş iken mevlâ onun ana ve baba-sına nice vermeye yükselmeyi hakikat gözile inci avcısına bak inciye aldıktan sonra sedefini de atmadığını görürsün.

Nabi efendinin bu teşbihi gönüllerdeki bütün şüpheleri izaleye kafi gelir ümidindeyim.

Nabi efendinin Hazreti Muhammed'e karşı duyduğu sevgi ve saygıyı dile getiren ve Urfa'mızın baisi iftiharî edip ve şairi sayın M. Hulusi Kılıçarslan tarafından tahmis edilen bir şiirini rahmet ve hayırla anılarıma vesile olur düşüncesile aşağıya derc ediyorum.

NABİ'NİN GAZELİNİ TAHMİS

Çırağ-ı meclis-i vahdet, gül-i bağ-ı hüdadır bu
Tulûu âleme rahmet olan mihr-i vefadır bu
Saray-i şahid-ı levlâkdir Tahtı ülâdır bu
Sakin terki edepten kûy-ı Mahbub-ı Hudadır bu
Nazar gâh-i ilâhidir makam-ı Mustafadır bu

Zuzur-ı ilm-ü adli cehlele zulmün helâkidir
Temevvüç gâh-ı esrar-ı ilâhî kalb-i pâkidir
Cihan mecruh-ı şimşiri firak-ı zehr i nakidir
Felekte mah-i nev Babüselâmin sine çakidir
Anın kandili cavza matlai nur-u ziyadır bu

Resul-ı müctebanın hâk-ı pâkidir hakikatte
Teferrüd eyliyen balay-ı evc-i sermediyette
Bulunmaz bukaî ahar bunun tek kadr-ü kiymette
Habibi Kibriyanın hab-ı gâhidir fazilette
Tefavvuk kerde-i Arşi Cenab-ı Kibriyadır bu

Bu hakin bab-ı feyzinde Melâik saf be saf saii
Bu hakin cevherinde mündemiçtir sırrı Cebrail
Bu hakin aşkına olmaz gönülde masiva hâil
Bu hakin pertevinden oldı deycur-ı adem zail
Amadan açtı mevcudat çeşmin tutiyadır bu

Erem dersen HULUSİ Alem içre rifat-ı caha
Hulus ile kadem bas şah-ı kevneyne giden raha
Bu topraklarda mümkün mazhar olmak Rüyettullâha
Muraatı edep şartile gir NABİ bu dergâha
Mutafı kudsiyandır busegâhı Enbiyadır bu

M. Hulusi Kılıçarslan

HAZRETİ İBRAHİM'İN URFA'DA DÜNYAYA GELMEDİĞİNE DAİR YAPILAN İDDİALARA CEVAP

Filvaki bazı hristiyan asıllı yazarların eserlerinde Hazreti İbrahim'in Nineva veya Basra'da dünyaya geldiğine işaret edilmekte ise de bunlar hiçbir ciddi delile istinat ettirilmemektedirler. Halbuki Urfa'da doğduğuna birçok delil ve emare mevcuttur ki bunları sırasile izah edeceğim.

1. Hazreti İbrahim ateşe atıldığı zaman elan mühim bir kısmı ayakta duran Urfa Kalesi henüz yapılmamıştı. Ço zaman sonra kaleyi yapanlar Hazreti İbrahim'in ateşe atıldığı yere taştan ve çok sağlam iki sütun dikerek mancınık hâdisesini sembolize etmişlerdir ki, bu sütunlar halen mevcut bulunmaktadır.
2. Berden ve Selamen Ayeti Kerimesinin esrarını ihtiva eden balıkları ve diğer belirtileri nefislerinde muhafaza den göllere dünyanın hiç bir yerinde rastlanmamaktadır ve yine Urfa'dan başka her hangi bir yerde Hazreti İbrahim burada doğmuştur diye bir makam gösterilmemektedir ki bu da iddialarımızı teyit etmektedir.
3. Tarihin en büyük dayanağından birisi de babadan evlâda, ağızdan ağıza geçen söylentiler olup bu bakımdan da bütün iddialara Urfa'nın üzerinde toplanmaktadır.
4. Büyük Türk ve İslâm âlimi Şemseddin Sami'nin Kamus Alam isimli Ansiklopedisinde Hazreti İbrahim'in Keldanistan hükümdarı Guşoğlú Nemrud'un ülkesinde doğduğu ve buranın da Fırat ve Dicle'nin arasında olduğu beyan edilmektedir ki bu iki nehir arasında Urfa'dan başka bir mahallin bulunmadığı herkesçe kabul edilen bir hakikattir.
5. Rumi 1301 tarihinde Urfa'da yapılan bir kazıda Hazreti İbrahim'in babası Azer'e ait bir heykelin bulunduğu

nu ve bu heykelin İstanbul'a sevk edildiğini babalarımızdan duymuştuk.

6. Urfa'nın batı tarafında oldukça yüksek bir dağın tepesinde Nemrud'un tahtı diye tesmiye edilen bir harap sarayın kalıntıları hâlâ mevcuttur.
7. Çok yakın zamana kadar senenin bir gününde bilhas- sa kadınlar evlerinde kalmazlar, mutlaka kırlara çı- karlardı ve bu adetin Hazreti İbrahim'in putları kırdığı günün sene-i devriyesi olarak tekrarlandığını kabul ederek çocuklara da bu suretle telkinde bulunurlardı.
8. Hemşehrimiz merhum Nabi Efendi büyük bir ilmi se- lâhiyetle yazdığı altı mısralık bir şiiri ile yine bu iddia- mıza ışık tutmaktadır.

**Vatanım Şehri Dilarayi Reha
Vakti Tahrir Makarrim Şehba
Ne Reha Revzei Gülzarı Cinan
Maskatı Resi Halil Rahman
Ne Reha Gibtekehi Hittei Şam
Mazhari Mucizei Berdü Selam**

Nabi Efendi, bu şiirle şunları anlatmak istemektedir.

**Vatanın gönül açıcı Urfa şehridir,
Yazı yazmak yerim de Halep şehri olmuştü.
O ne Urfa'dır ki Cennet bahçesinden gülzar gibidir.
Çünkü Hazreti İbrahim'in doğum yeridir.
O ne Urfa'dır ki Şam şehri ona gıpta eder,
Çünkü Berden Selam Mucizesine Mazhar olmuştur.**

Buraya kadar sıraladığım delil ve vesikalar olmasa dahi Urfa şehri Gölleri, Balıkları, mancınık ve mağarasile ve halkının misafirperverliğile Hazreti İbrahim'in doğum yeri olmasında asla şüphe bırakmamaktadır.

Bir an için bunun aksi varid olsa dahi bu inanışımızın bize temsil eden bir mağaraya huşu ile girip orada Allah için iki rekât namaz kılmak ruhumuzun erişeceği en büyük huzur vasıtalarından biridir. Bu iddiama bir misal eklemeyi faydalı buluyorum.

Hiristiyan âleminin manevî merkezi olan Papalık müessesesini idare eden Papalardan pek azı müstesna diğerleri her ilme vakıf çok âlim insanlar olarak O yeri işgal etmektedirler. Böyle olduğu halde Efes'teki mağarada Hazreti Meryem'in yaşadığı inancını tasdik etmekte tereddüt edilmedi. Tarihî hiç bir dayanağı olmayan bu olayı kabul eden Papalık Hiristiyan dinindeki en büyük boşluklardan birisini doldurmuş olmakla beraber Egemizin en güzel ve en şirin köşelerinden bir kısmını da Hiristiyanlığın manevî hudutları içine almakla kendi çapında vazifesini yapmış oldu. Bu hal karşısında Yurdumuzun gelecekteki emniyeti bakımından çok uyanık olmamız icabetmektedir.

Bahsi burada kapatırken Urfa'mızın yetiştirmiş olduğu kıymetli şairlerinden merhum Kırat oğlu Emin Efendi'nin Urfa'da gelmiş geçmiş Enbiya ve Evliyaları dile getiren bir şiirini de teberrüken esere ilâve etmeyi vazife bildim. Cenabı Hak ilhamını esirgemezse ileride yazacağım Urfa tarihini de bu esere ilâve etmek suretile hemşehrilerime hizmet etmeğe çalışacağım. Cenabı Hak yardımını esirgemez inşallah.

U R F A

Aşk ile ey dil kurulmuştur binası Urfa'nın
Feyz-i hak eltafi Rahmandır esası Urfa'nın
Harici Fevk-i beşerdir evliyası Urfa'nın
Cün Halilirahmandır sahip livası Urfa'nın.

Mecme-i pir-i tarikattır biladın şahıdır
Hazreti hakkın Halili pâkinin dergahıdır
Abdurrahman ibn-i Avfın ta tefevvüç gahıdır
Hazreti Eyyup dür rüsenziyası Urfa'nın.

Zahir olmuş bu nur Cabiri Ensar ile
Batını nur ALA nur oldu ibriktar ile
İbn-i Cerraha varanlar gark olur envar ile
Saye salmış şehre Ceddil enbiyası Urfa'nın.

Cah-ı Eyyup içre Halet vardır ki mest eyler seni
Hazreti İsa Nebinin cevheri piraheni
Kıl ziyaret bundadır Yakup Nebi'nin meskeni
Metmehi peygamberandır iptidası Urfa'nın.

Garbini kılmış münevver Nur-u Bediizaman
Canibi şarkında zahir Şeyh-i Tuffahi heman
Kiblesinde Şeyh-i Mesut Hazreti olmuş nihan
Haddu hasra gelmez asla etkiyası Urfa'nın.

İşte himmet Şeyh-i Salih İbn-i Muhiddine var
Eylemiştir beldenin şark-ı cenubunda kerar
Hacı Kilep ocağına yüzsür edip feryadızar
Şeyh-i Müslümdür bugün Necmi Hüdası Urfa'nın.

Şeyh Bekir Hazretlerinden himmet al bul dâdını
Gafil olma iste Yakup Halfenin imdadını
Şeyh-i Zavinin bilen var mı mübarek adını
Çünkü böyle çoktur meğfi evliyası Urfa'nın.

Ol İmam Bakır Veli Harra'nı kılmış berhayat
Şeyh-Nebi Hazretlerinden himmet ister kâinat
Kadıoğlundan şefaata intizar eyler usat
Şeyh-i Yahya gibi vardır Evliyası Urfa'nın.

Hazret-i Osman Dede kabrinde nur olmuş yatar
Feyz-i Hakla meskeni nur-u sürur olmuş yatar
Cennet içre vasılı gılman-ı hur olmuş yatar
Baltacı Baba gibi vardır babası Urfa'nın.

Baş eğip eyle ziyaret Hacı Kermozadeyi
Himmetiyle sağ eder red eylemez üftadeyi
Şeyh Muhammet Dergahında arif ol iç badeyi
Nur'u Ceddil Enbiyadır aşinası Urfa'nın.

Kâmili şehr-i Reha mümkün müdür tadat ola
Cümlesi kabil midir ismile bir bir yad ola
Vasılının cümleten ruh-u revanı şad ola
Defolur himmetlerle her belâsı Urfa'nın.

Gülşen oldu nar iken çuş edip aynihalil
Emri Hakka inkiyaden yüz sürüp tutmuş sebil
Şahıdır İzzette ayni züleyha akar selsebil
Bin letafet üzredir abu-havası Urfa'nın.

Hadden efsun cem olur burda sadatı kiram
Hem bu hâke nazil oldu Ayet-i «Berden Selam»
Çekilip ağnam ile erzakı ta Bağdad-ı Şam
Her tarafta şay-ı olmuştur ziyası Urfa'nın.

Gülşen içre her seher bülbülleri nalan olur
Naz edip servileri gülleri handan olur
Dağların ab-ı havası murde cismi can olur
Her diyarın geçsede geçmez sefası Urfa'nın.

**Bahusus ehli tasavuf dört durur ehli hüner
İkisine anların şehri reha olmuş maker
Biri yahyadır ki haydir aleme imdat eder
Şeyh-i Übeydullahtır akrabası Urfa'nın.**

**Gül'izar etti huda bu haki pâkin narını
Sarfeder bunda Kıratoğlu Emin çün varını
Yani izhar eyleyip hubbu vatan esrarını
Evveli nar ise nurdur intihası Urfa'nın.**

HAZRETİ İBRAHİM KISMININ SONU

Bu kitabın Hazreti İbrahim'e ait olan kısmı hitama ermiş bulunuyor sayın okurlarımın her türlü hata ve nisyanlarımı aczime atfederek müsamaha ile karşılamarını niyaz etmekteyim. Bu bölümü yazarken muhtelif kaynaklardan faydalanmış idim bunları sırası ile arz edeceğim.

1 — Kuranı Kerim. Bu mukaddes kitabda her Peygamberden ziyade Hazreti İbrahim ve onun Cenabı Hakka olan teslimiyetinden söz edilmektedir. Onun hayatı yazılırken bu açıklamalardan çok istifade edilmiştir.

2 — Tarihi Teberi, Kısasi Enbiya, kamusu alam, Ahmet Cemil Akıncı'nın Hazreti İbrahim adlı eserinden yararlanılmıştır.

3 — Bilhassa Urfa'mızda ağızdan ağıza babadan evlâda Hazreti İbrahim hakkında söylenen hikâye, masal ve saire gibi folklor mahiyetindeki sözlerin sakıncalı olmalarının bir araya getirilmesinden vücuda getirilmiştir.

URFA'NIN TARİHİ

Kitabımızın başında da arz ve beyan edildiği veçhile Urfa şehri tufandan sonra yer yüzünde kurulan en eski şehirlerden biridir. Güneydoğu Anadolu'nun en verimli topraklarını ihtiva eden bu havali zaman zaman dünyanın en büyük medeniyetlerine sahne olmuştur. Tarihlerin beyanına göre bu civarda yaşamış olan en eski insanlara Huriler denilmekte idi. Hurilerden sonra Milaâttan evvel 3. asrın ortalarında Mitanilerin eline geçmiş olup bu devletin nüfus sahası, Şimalde Toroslara kadar genişlemiş cenup ve doğuda Habur nehri, batıda Fırat nehrinin içine almıştı. Ülkede ehemmiyetli medeniyet ve kültür merkezleri meydana gelmiş daha sonra bu kavmin yerini İranlılar almıştı. Bu hakimiyet Makedonya Kralı Büyük İskender'in Dara'ya karşı kazandığı İsus muharebesine kadar devam etti.

BÜYÜK İSKENDER VE EDESSE

Makedonya Kralı 2 ci Hilip'in oğlu 3 cü İskender ki, tarihlerde buna Büyük İskender denilmektedir. Asya'yı fetih ettikten sonra çok genç yaşta vefat etti, geriye bıraktığı çok geniş ülke kumandanları arasında taksime uğradı Urfa ve havalisi varislerinden birinci Silifkosa düştü Urfa merkez olmak üzere bir hükümet kuruldu. Bilahere gelen krallardan 4 cü Antiohyos Urfa'ya Antiohya adını verdi ise de sonraları birbirine çok yakın olan Antakya'nın da aynı ismi taşımakta olması bazı yanlışlıklara ve güçlüklerle sebep olduğundan bu şehre Makedonya Selanik Şehri ile Yugoslavya sınırı arasında bulunan ve Makedonya'nın baş şehri olan Edesse şehrine her bakımdan çok benzediği için Edesse adı verildi. Edesse'de olduğu gibi bu yeni Edesse şehrinde de bir çok su kaynakları mevcut idi.

Bu havalide Makedonyalıların hakimiyeti 200 sene kadar devam etti. Bu müddet zarfında Yunan medeniyeti inkişaf ederek Edesse şehri büyük bir kültür ve ilim merkezi haline geldi, fakat bu hal çok devam etmedi. Silifkös hanedanı Zafa duçar oldu dahili ihtilâller baş gösterdi ve nihayet bu hükümet yerini Abgar Krallığına terk ederek tarihten silinip gitti.

ABGARLAR DEVRİ

Urfa tarihinin en aydınlık ve yükselme devrini Abgar Krallığı zamanında yaşamıştır. Bu hanedanı teşkil eden krallardan bir çoklarının adı Abgar olduğundan bu devlet Abgar Krallığı adını almıştır.

Milattan 200 sene evvel başlayıp 349 senesine kadar devam eden bu hanedanın saltanat müddeti 549 sene devam etmiştir. Malatya, Samsat, Kahta, Birecik, Rumkala, Suruc, Harran, Siverek, Rakka, Resilayin, Nüsaybîn, Viranşehir, gibi yerler Osruen adı altında Abgar Krallığının hakimiyeti altında bulunuyordu.

Abgar Krallarının sayısını saltanat sürelerini krallığa başladıkları tarihleri bildiren bir vesika mevcut değil ise de elde edilen bir listede 24 adedinin adı belirtilmektedir. Son zamanlarda kazılar neticesinde elde edilen mozayikler ve sürdürdükleri saltanat müddeti göz önünde tutulacak olunursa kral adetlerinin daha çok olması icap etmektedir.

Abgar Krallığı zamanında EDESSE şehri ve havalisindeki diğer şehirlerde büyük bir medeniyet kurulmuş olduğu elde edilen, o zamana ait mozayik ve diğer kalıntılardan anlaşılmaktadır.

URFA'DA İLK HİRİSTİYANLIĞIN ZÜHURU

Hazreti İbrahim'in doğum yeri olmakla büyük bir şeref taşıyan URFA, Hıristiyanlığın da, ilk defa resmen burada intişar ve kabul edilmesiyle de ayrıca bir ehemmiyet kazanmış olmaktadır. Hıristiyanlık bu şekilde kabul edilmiştir.

Rivayete göre gözlerinden hasta olan Kral Abgar Ukama Hazreti İsa'nın Medhini ve onun mucizevi kudretinin eşidir ve Hannan adında bir adamile Hazreti İsa'ya şöyle bir mektup yazar : Ey Kudüs diyarında zühur eden hayır sahibi ve kurtarıcı İsa, sana Abgar Ukama'dan selâmlar, senin şifa kabiliyetinin medhini duydum, hastalıkları nasıl ilâçsız ve otsuz olarak tedavi ettiğimizi işittim. Anlatılanlara göre körlere görme, topallara yürüme ve cüzamlıların temizletmek şifasını veriyor ve insanların içerisindeki fena ruhları atmada ölüleri diriltmekte kudretini gösteriyormuşsun. Bu mucizeleri duyduğumda ya senin Allah olduğuna ve gökten indiğine ya da bu mucizeleri yapmada kudreti olan Allahın oğlu olduğuna inandım bu sebeble çekmekte olduğum ıstırabı sona erdirmek için acele olarak bana gelmeni bu mektubumla senden rica ediyorum. Ayrıca Yahudilerin seninle alay ettiklerini ve sana fena muamelede bulduklarını işittim. Benim kutsal ülkem her ikimize de kâfi gelir.

Haberci Hannan Hazreti İsa'dan şöyle bir cevapla avdet eyledi. Beni görmeden bana inandığın için seni takdis ederim, benim mukadderatıma göre beni görenler bana inanmayacaklar, beni görmeyenler bana inanacaklardır. Benim seni ziyaret etmem bahsine gelince buraya gelirken bana verilen vazifeleri yerine getirmem şartile gönderildim .Burada vazifelerim bittikten sonra beni gönderen beni yine yanına çağıracaktır. Ben göğe çekildikten sonra Havvarilerimden birini sana gönderecek seni ıstıraplarından kurtaracak sana ve etrafındakilere hayat vereceğim. Buna binaen Hazreti İsa'nın göğe çıkmasından sonda Addai adında bir Havari Edessa'ya gelerek Filistinli Tubias oğlu Tubias'ın evine misafir oldu. Kral Abgar bu eve haber göndererek Addai'yi sarayına davet etti. Addai Hazreti İsa'dan getirdiği mektupta yazılı olan mucizeleri yerine getirince Kral Abgar hastalıklarından kurtulup şifaya kavuştu. Gelen mektupla beraber üzerinde ressam Aniasın çektiği Hazreti İsa'nın resmi bulunan mendil de vardı.

Kral Abgar kendisini şifaya kavuşturan ve gözlerinin görmesine sebep olan bu mektupla mendile çok kıymet vererek ve mukaddes birer ebanet olarak muhafazasına ihtimam gösterdiği gibi hıristiyan dinini de kabul etti ve bu dinin ilk defa Urfa ve havalisinde yayılmasına yardımcı oldu ve yine Urfa'da ilk defa hıristiyan dininin en büyük ve muhteşem kiliseleri yapılmaya başladı. Sonraları Romada yapılmış olan Sen Pol ve Sen Piyer Kiliselerinin plânları Urfa'daki kiliselerden alındığı rivayet edilmektedir.

Bu kiliselerden birisi de Kızıl Kilise idi. Son zamanlara kadar Kızıl Cami denilen şimdiki Ulu Cami bu kilisenin yerinde yapılmıştır ki, bu kiliseden kalan çan kulesi hâlâ minare olarak kullanılmaktadır. Ve yine bu kiliseden kalma bir çok sütun ve sütun başları caminin avlusunda bulunduğu gibi cami avlusuna şimal tarafından girilen kapı ve onu takiben garba doğru uzanan duvar kalıntıları da eski kilisenin kalıntılarındandır.

HAZRETİ İSA'YA AİT OLDUĞU SÖYLENEN MENDİLİN AKİBETİ

Tarihler bu mendil hakkında çok rivayet yazmışlardır. 1145 tarihinde Musul Atabeyi İmadeddin Zengi Urfa'ya geldiğinde o zaman Süryani Kilisesinin reisi olan Basil Zengi'ye mendil hakkında şöyle bir hikâye anlatmıştır. Mendil onu ziyarete gelen birisi tarafından gizlice çalınır, koynunda sakladığı bu mendilin ateş gibi nur saçtığını gören hırsız yanmaktan korktuğu için mendili Eyyup Peygamberin makamındaki kuyuya atmıştır. Bilahare kuyudan güneş misali ışık çıktığını görenler mendili bulup tekrar yerine iade ederler, elan mevcut olan bu kuyunun suyunun şifalı olduğuna inanılmaktadır.

Sonraları Urfa'yı fetheden İmadeddin'i Zengi bu inançta olduğu için vücudunu kablaman romatizma ağrılarından kurtulmak ümidile bu kuyunun şifalı suyu ile yıkanmıştır. Bu mendil hakkında ikinci bir rivayet de şöyledir :

Abbasilerin hilafeti zamanında bu devlet ile Bizanslılar arasında muharebeler cereyan ettikçe Arapların Erruha dedikleri bu şehir iki devlet arasında el değiştirmektedir. Bir defasında Bizanslılar bir çok esir almışlardı bu hadiseden sonra Bizans'tan bir heyet Bağdad'a gelmiş ve Halifeye şu teklifte bulunmuştu: Ruha Kilisesinde mahfuz Hazreti İsa'ya ait mendil kendilerine verildiği takdirde ellerindeki İslâm esirlerini serbest bırakacaklarını söylemişlerdi. Bunun üzerine Halife bir meclis toplayarak teklifi müzakere ettirdi. Muhalefet edenler oldu ise de Halifenin katıldığı taraf çoğunluğu sağladığından mendilin verilmesine ve esirlerin geri alınmasına karar verildi.

Buna bakılırsa adı geçen mendilin Bizans'a intikal ettiği anlaşılırsa da son zamanlara kadar Urfa'da oturan Hıristiyan cemaatları bu mendilin Ulu Caminin haremindedir elan mevcut olan kuyuda saklanmak istenirken kaybolduğuna inanırlar ve her pazar günü öğleden evvel bir çok

kadın ve genç kız gelir ellerindeki su kaplarını bu kuyunun suyundan doldurulmasını müezzinden rica ederler ve elde ettikleri bu kutsal suyu sevinçle evlerine götürürlerdi.

ABGAR KRALLIĞININ SONU

Hıristiyanlıktan evvel bu ülkede yıldızlara tapılırdı. O zamanlar güneş Edessa'nın en büyük mabudu idi. Şehrin şimalinde güneş Allahının bir mabedi vardı. Yine o zamanlar şehrin orta yerinde büyük bir mezbaha vardı bu mezbahada cinlere kurban kesilir ve ayin icra edilirdi. Bu mezbaha Kral Abgar ukamanın Hıristiyanlığı kabul ettiği tarihe kadar devam etmişti.

Krallığın sonuna doğru mezhep ihtilafları ve bundan doğan ihtilâller krallığın çökmesine ve Roma İmparatorluğunun nüfuzu altına girmesine yol açmış bulunuyordu. Roma'yı ziyarete giden son Abgar Kralının orada katledilmesinden sonra Abgar hakimiyeti sona ermiş İmparator Konstantis zamanında ve 324 tarihinde Mezopotamya'ya giren Romalılar Urfa ve havalisini de idareleri altına almışlardı.

ROMA DEVRİ

Kati surette Romalıların eline geçen bu havali geri-lemeye yüz tutmuştu. Ağır vergilerle halk günden güne fakarlaşıyordu ba husus Romalılarla İranlılar arasında devam eden muharebeler bu havaliyi çok tedirgin etmekte idi. Bu iki hükümet arasında el değiştirdikçe yağmalara, katliamlara sahne olmakta idi bu hal Arapların istilasına kadar devam etti ve İslâmiyetin yerleşmesinden sonra halk huzur ve rahata kavuştu.

ARAPLARIN İSTİLASI

Hakimiyetlerinin son demlerini yaşayan Roma ve İran devletleri birbirleriyle uğraşırken genç İslâm Devletinin orduları Ganem oğlu Ayaz kumandasında Mezopotamya'ya girmeye başladı. İkinci Halife Hazreti Ömer zamanında ve hicretin 17 nci senesinde Urfa, 'Harran, Birecik ve daha bazı kasabalar kapılarını Arap kumandanına açarak teslim olmuşlardı.

Urfa bu istilaya mukavemet etmediği için hadise kan-sız geçmişti. Roma zamanında baskı altında olan ilim er-babı İslâm adaletine kavuşunca ülkenin çehresi derhal de-ğişti. Süryani papazlarından da faydalanarak Yunanda sönmüş olan felsefe, tıp, kimya ve sair müsbet ilimler arap-çaya tercüme edilmeye başlandı. Tesis edilen medrese-lerden her sahada ünlü alimler yetişti. İleride Avrupa'yı cehaletten kurtaracak olan Rönesans ağacının filizleri Arapların Reha dedikleri bu şehirde yeşermeye başlamış-tı. Buradan İskenderiye'ye ve oradan da Endülü's'e giren ilim dalgaları bugünkü Avrupa medeniyetine ışık tutmuş oluyordu.

İleride kitabımızın başka bir bahsinde Urfa'da yetiş-miş olan ünlü ilim adamlarını adlarile tanıtmaya çalışaca-ğız.

ARAP DEVLETLERİNİN İDARESİ

Muaviye tarafından tesis edilen Arap saltanatının öm-rü pek uzun olmadı. Bir takım ihtimallerden sonra Abbasi Hanedanı devleti ele geçirdi. Emevilerin zulmünden bizar olan halk geniş nefes aldı Halife H. Reşit ve oğlu Memnun zamanında imar ve medeniyet son haddine ulaşmıştı. Bağ-

dat dünyanın en muhteşem bir şehri durumuna girmişti. Avrupa dünya dönüyor diyen alimleri ateşte yakmak isterken Urfa ve Harran medreselerinde coğrafya, cebir, müsellesat, hendese gibi müsbet ilimler okutuluyor, Sincar sahrasında arz ve tul daireleri ölçülüyor, dünya çevresinin muhiti tesbit ediliyordu. Her kemalin bir zavali olduğu gibi bu yükselişte yavaş yavaş hızını kaybetmeye yüz tuttu. Devletlerin en büyük düşmanı olan servet ve ihtişam ve bunun neticesi olan sefahat idarecilerin gözlerine kalın bir perde çekmekte gecikmedi başta halifeler olmak üzere bütün idareciler etraflarını görmez oldular adaletin yerine zulüm kaim olmaya başladı. Çok geniş olan ülkenin öte berisinde isyanlar baş gösterdi. Bağdat'ta oturan halifelerin kuru bir ünvandan başka bir şeyleri kalmamıştı. Endülüs'te, Mısır'da, Gazne'de bir çok hükümet türemiş, ülke tavaifi mülk arasında taksime uğramıştı. Bu halleri yakından takip eden Bizanslılar Hicri 361 yılında Urfa ile havalisini Nusaybin'e kadar zabtederek yağma etmişler, katliamdan ihrak ve tahripten çekinmemişlerdi ev ve barklarını terk edip kaçanların ucu Bağdat'a kadar uzamıştı. Bizanslıların zulüm ve katliamından kurtula bilen bu insanlar için Bağdat camilerinde hutbeler okunmuş Bağdat heyecan ve tessür içinde çalkanmıştı. Halife Ettabi Billahin gösterdiği zayıf ve lakeydiye karşı halk saraya hücum etmiş, fakat sarayın kapıları daha evvel kapatılmış olduğu için Halife kurtulabilmiş, fakat Urfa için herhangi bir teşebbüste bulunmamıştı.

SELÇUKİLERİN ZÜHURU

Abbasilerin yıldızı sönmeye başlarken şarkta İslâm alemi için bir güneş doğmaya başlamıştı. Oğuz Türklerin-

den Selçuk boyu yurtlarında asude yaşarken Gaznevilerin tecavüzüne uğramış ve bu devletin zulüm ve istibdadına boyun eğmeyerek Tuğrul Beyin riyaseti altında hazırladıkları kıyamda muvaffak olarak evvela Tos daha sonra Nişabor ve havalisini zabtederek Hicri 429 senesinde müstakil bir hükümet kurmuşlardı. Tuğrul bey Adil, müdebbir, cesur bir zat olduğundan az zamanda memleketini genişletmiş Irak ve dolayısıyla Bağdat'ı nüfuzu altına almıştı. Tuğrul beyin Hicri 455 tarihinde vefat etmesinden sonra yerine kardeşi oğlu Büyük Alp Arslan hükümdar oldu. 1071 tarihinde Malazgirt meydan muharebesini kazanmış ve yüzbin kişilik bir ordunun başında olan Bizans İmparatoru Romen Diyojen'i esir almak suretile küçük Asya'yı İstanbul kapılarına kadar Türk vatani olarak tapulamıştı. Daha sonra hâlâ Bizans'ın elinde bulunan Urfa'yı muhasara etmiş fakat bir netice elde edememişti. Bundan sonra Halep üzerine yürümüş ve bu şehri zabtmeye muvaffak olmuştu. Selçuk hükümdarlarının en büyük ve en adili olan bu hakan ne yazık ki, çok yaşamıyarak genç yaşında bir ihanet neticesinde şehiden vefat edince yerine oğlu Ebül-Fetih Melihşah Selçuk hükümdarı oldu. Babasının fethettiği kargaşalıkları bastırmak için İsfahan'dan hareket ederek Halep üzerine yürürken Ümerasin'den Emir Bozan'ı Urfa üzerine göndermişti. Emir Bozan evvela Harran'ı fethetmiş bilahere Urfa'yı sıkı bir muhasaradan sonra Hicri 479 senesinde şehre girmiş ve burayı Bizanslıların elinden kurtarmaya muvaffak olmuştu.

Çökmekte olan İslâm nüfuzu Selçukilerin sayesinde tekrar parlamaya başlamış siyasi sahada olduğu gibi imar, kültür, ilim ve medeniyet yönünden de İslâm alemi tekrar şahlanmaya başlamış oluyordu. Nüfuzları altındaki yerlerde yaptırmış oldukları medrese, cami, kervansaray, darüşşika ve rasathanelerin bir kısmı hâlâ zamanımıza kadar ayakta kalabilmiştir.

Urfa'yı fetheden Emir Bozani yerli halk asla unutmamış, erkek çocuklarının adını Bozan koymak suretile onun

hatırasını yaşatmışlardır. Başka şehirlerimizde rastlanmayan bu ad Urfa'da hâlâ devam ettirilmektedir.

URFA'NIN EHLİSALİP TARAFINDAN ZAPTI

Malazgirt meydan muharebesinden sonra garbe doğru yayılan Türk ve İslâm istilası başta Bizans olmak üzere bütün Hıristiyan alemini korkutmaya endişeye düşürmeye başlamıştı bu sıralarda Piyerlermit adında bir papazın Avrupa şehir ve köylerini dolaşarak halkı galeyana getirmesi üzerine tarihte en büyük facialara sebep olan Haçlı Orduları seller halinde İslâm memleketlerine akmaya başlamıştı bu akının yağma ve katliamından Urfa ve havalisi de kurtulamadı. Polonyalı Baldevin kumandasındaki Fransızlardan kurulu bir haçlı ordusu Antakya yolile Urfa üzerine yürüyerek 1098 senesinde şehri müslümanların elinden aldı. Urfa kısa bir süre içinde Hıristiyanlık alemine bağlanmış oluyordu. Başlangıçta batıdan gelen bu insanları Urfa Hıristiyanları iyi karşıladılar. İslâm adaletine alışmış olan bu zümre zamanla bu yeni efendilerine karşı hoşnutsuzluk izhâr etmeye başladı. Din namına hareket ettiklerini ilân eden bu haçlılar Urfa'da birikmiş olan zenginliklere el koyup ve kudsîyet taşıyan eşyaları kendi memleketlerine götürmek ve kiliseleri soymak istiyorlardı.

1144 senesinde haçlı hükümetinin son Kralı Jeselin fuhat peşinde idi. Rakka üzerine sefer açtı ve büyük bir kuvvetle Urfa'dan ayrıldı.

İMADEDDİNİ ZENGİ'NİN URFA'YI ZABTI

Musul atabeyi olan İmadeddini Zengi adil, merhametli, dirayetli ve o nisbette de mahir bir kumandan idi. Yaptığı yardımlarla Eyyubi hükümetinin meydana gelmesine sebep olmuştu. Harran'daki adamları vasıtasile Jeslen'in büyük bir kuvvetle Urfa'dan ayrıldığını haber aldı. Bu fırsatı kaçırmıyarak 1144 senesi ikinci teşrin ayınının 28 nci

salı günü Zengi'nin ordusu şehrin Harran kapısı tarafındaki surların önünde görüldü. Zengi'nin kumandanları bir toplantı yaptılar şehrin müdafaaya hazırlanmış olduğunu anladılar bir gün sonra güvercin postasıyla Zengi'yi vaziyetten haberdar ettiler. İki gün sonra gelen Zengi şehri tamamen muhasara altına aldı. Şehirde büyük bir müdafa kuvveti olmadığını biliyordu. Lüzumsuz yere kan dökülmesini istemiyordu. Yapılan ikazlara rağmen surların arkasındakiler karşı koymaktan vaz geçmediler. Müdafaada olanlar iki şeye bel bağlıyorlardı.

1 — Hazreti İsa'nın Kral Abgar'a yazdığı mektupta bu şehre ne açlık ne de kılıcın girmeyeceği hakkındaki sözleri idi ve bu inanca dayanılıyordu.

2 — Kral Joselin'in ordusile geri dönerek sur haricinde düşmanla savaşaacağı ümidi idi.

Haçlı ordusunun geri dönmediğini gören Süryanilerin baş piskoposu Basil Ebülferec latinlerin baş piskoposuna baş vurarak Zengi'ye anlaşma teklif edilmesini istedi. Bu da aynı fikirde idi Zengi'ye bu hususta bir mektup yazıldı ise de buna taraftar olmıyanlar habercinin elinden mektubu alıp yırttılar. Çünkü muhasarada olanlar şehrin yenileceğine inanmıyorlardı.

Zengi ümidini kesdiği için harbe başladı ve bu harb 25 gün devam etti. 25 nci gün Zengi'nin askerleri bu gün Kaleboynu denilen semtten surlarda açtıkları deliklerden şehre girdiler. Zengi askerlerinin bu cansiperane kahramanlıklarına mükafeten ve o zamanın adetlerine uyarak şehri üç gün yağma ettirdi. Hıristiyan tarihçilerinin yazdıklarına göre fethin ilk günü 6000 kişi kılıçtan geçirilmiş oluyordu. Bundan başka Harran kapısından şehir dışına kaçıp canlarını kurtarmak isteyenler kapının latin baş piskoposu tarafından kilitlenmiş olması karşısında birbirlerini çiynemişler ve bu panik sebeble de beşbin kişinin öldüğü tesbit edilmiştir.

Fetihten sonra şehre giren Zengi Edessanın haşmeti ve güzelliği karşısında hayranlığını gizliyemedi, yağma ve talanın derhal durdurulmasını emretti. Şehri gezerken ihtiyar bir adamın iplerle bağlanıp bir köşeye terk edilmiş olduğunu gördü ve derhal iplerini çözdürdü ve bu ihtiyarın kim olduğunu sual etti. Bu adamın süryanilerin başpiskoposu Basil Ebül Ferec olduğunu söylediler. İhtiyarı yanına çağırdı. Arapça konuştuğunu işitince çok hürmet etti ve bu alim adamı çadırına davet eyledi. Konuşmalarından çok istifade etti.

Zengi şehrin nizam ve intizamını asayişini kısa bir sürede temin ettiği için normal hayat hemen avdet etti. İşgalden bir kaç gün sonra şehirde bir adamını bırakarak kendisi ordusile beraber Harran'a çekildi. Bir sene sonra Urfa'ya avdetinde çok muhteşem bir şekilde karşılandı. Müslümanlar bir tarafta Hıristiyanlar bir tarafta ondan candan alkışlıyorlardı. Bu karşılayanlar içerisinde evvelce dostluk tesis ettiği Baş piskopos Ebül Fereç de vardı. Semim bir surette görüştüler ondan Eyyup Peygamberin kuyusunun yerini sual etti. Evvelce de arz ettiğimiz gibi Zengi bu kuyudan su çekti. Bu mübarek su ile romantizmalı ayaklarını yıkadı ve Cenabı Haktan şifa temennisinde bulundu. Zengi'nin adaleti lütuf ve merhameti sayesinde şehir haçlıların zulmünden kurtularak bütün felaketleri atlattığı hür ve müreffeh bir hayat yaşamaya başlamıştı. Ne yazık ki bu hadiseden sonra Zengi çok yaşamamış 1146 senesinde kendi adamlarının tertip ettiği bir suikast neticesinde vefat etmiştir. Bundan cesaret alan Joslen şiddetli bir baskınla şehre girmiş, bütün muhafızları kılıçtan geçirmişti. Şehri elinde tutabilmek için muhtaç olduğu kuvveti Suriye'yi ellerinde bulduran haçlılardan istemişti şehir haricinde istediği kuvvetin gelmesine intizar eden Joslen uzaktan kılıçları parlayan bir kuvvetin gelmekte olduğunu görerek sevinmişti. Halbuki gelen kuvvet Joslen'in öldürdüğü müslüman askerlerinin öcünü almak için gelen Zengi'nin oğlu Nurettin Mahmud'un ordusu idi, bu

suretle sükutu hayale uğrayan Joslen gece bir kaç arkadaşile kaçıp kurtulmak istemiş ise de şehrin yakınlarında kendilerine yetişen Nurettin hepsini kılıçtan geçirerek öldürdükleri Müslümanların intikamını almıştı. Şehri olduğu gibi teslim alan Nurettin Mahmut haçlı ordusundan ayrılarak Urfa'da kısa bir süre krallık tesis eden Fransızların bu birinci istilasına son vermiş bulunuyordu ne hazin bir akıbetdir ki Fransızlar bundan bir ders almamışlar 1919 senesinin Kasım ayının birinci günü İngilizlerden teslim alarak şehri işgal etmek istemişlerdi. Türk ruhu değişmemiş aynı hamaseti kanında taşıyordu. Bütün mahrumiyet ve İmkânsızlıklara rağmen 61 gün devam eden boğuşmalar sonunda bir alay Fransızın Şebeke mevkiinde imha edilmesile bu 2 nci istilaları da sona erdirilmiştir. Bu hadisenin tafsilatı bilahare verileceği için şimdilik bu kadarla iktifa edilecektir.

TAVAFİ MÜLUK DEVRİ

Urfa şehrini haçlılardan geri alan Nurettin Mahmud'un Hicri 569 senesinde vefat etmesi üzerine Elcezire havalisi bir müddet için Emir Fahreddin Mesud'un eline geçmiş daha sonra Mısır ve Suriye'de kuvvetli bir devlet kuran Salahaddin Eyyubi Hicri 587 senesinde bu havaliiyi zabtederek kardeşi Melik Adil'e vermişti, Urfa'da bu hanedan tarafından yaptırılmış olan bir takım asar hâlâ ayakta durmaktadır. Ezcümle Ulu Caminin ittisalindeki medrese ki, bir okul olarak istifade edilmekte olup Salahaddin Eyyubi tarafından yaptırılmıştır.

Salahaddin Eyyubi'nin vefatından sonra ülkesi kardeşleri ve onların oğulları arasında taksime uğradığından bu devletin de ömrü kısa olmuş Urfa bir müddet de Selçuki atabeylerinin idaresinde kaldıktan sonra Timurleng'in akınlarına maruz kalmıştır. İki defa Mardin'i muhasara eden Timur burayı alamayınca bütün hincını Urfa'dan almak istemiş şehri tahrip ve insan kellesinden tepeler vü-

cuda getirmiştir. Bir ipek şehri olan Suruc da Timur'un katliamından kurtulamamış, Tatar süvarilerinin çekirge sürüleri gibi üşüşükleri bu güzel ve zengin şehir de yerle bir edilmiştir.

Anadolu ve Suriye'yi tahrip eden Timur ordularının yurtlarına çekilmesinden sonra Türkistan'dan hicret eden Akkoyunlular, Diyarbakır ve çevresinde kuvvetli bir devlet kurmuşlardı. Bu sırada Urfa'da bu devletin hudutları dahiline girdi. Akkoyunlu'ların, en nüfuzlu hükümdarlarından olan Uzun Hasan'ın Hasan Padişah adı ile yaptırdığı çok güzel bir camii de halen müslümanların ibadetine açık bulunmaktadır.

URFA'DA OSMANLI İDARESİ

Akkoyunlular'dan sonra İran nüfuzu altına girmiş olan Urfa, hicri 922 tarihinde Diyarbakır civarında İran ordusu kumandanı Kara Hanın Osmanlı ordusu kumandanı Hüsrev Paşa'ya yenilmesi ile Urfa, İran nüfuzundan kurtularak Yavuz Sultan Selim Han zamanında Osmanlı Devletinin ziri himayesine girmekle tarihinin en şerefli, en debdebeli, en mesut devresini yaşamak bahtiyarlığına kavuşmuş bulunuyordu. O zamanlar Osmanlı Devletine vatandaş olmak erişilmesi güç bir imtiyaz mahiyetinde idi.

Oğuz Türklerinin Kayhan soyundan 500 çadırılık bir aşiret orta Asya'dan koparak Anadolu'ya yönelmişti çok uzun ve yorucu bir yolculuktan sonra kendileri gibi Oğuz boyundan olan Konya Selçukilerine misafir oldular, konuklarından çok memnun olan Selçuk hükümdarı bu soydaşlarına ülkesinin en güzel yerinden ufak bir parça hediye etti. Bu yer Bizans'a o kadar yakın idi ki yüksek tepelerine çıkıldığı zaman İstanbul'un surlarını görmek mümkün oluyordu. Gel zaman git zaman ev sahibi devletin ömrü sona erdi, çok geniş olan ülkesinde Karamanoğulları, Menteşeoğulları, Germiyanogulları, Aydınogulları, İsfendiyarogulları, Ramazanogulları, Zülkadiroğulları, Artikoğulları gibi bir

çok müstakil beylikler türedi. Bu arada Kayhan aşiretinin başkanı olan Osman bey de kendi yurdunda istiklalini ilân etti. Bu beylik diğer beyliklerin en küçüğü idi. Böyle iken kısa bir zamanda bu küçük beylikte üç kıta üzerinde bir cihan devleti zühur amami etmiştir haiz olduğu adalet, ihtişam, kuvvet ve mahabet sayesinde dünya siyasetine hakim olmuş ve bir çok devlet onun himayesine mazhar olmayı canına minnet bilmişti. 1949 senesinde Amerika'da bulunuyordum. O zaman bu devlet ikinci Cihan Harbinden galip çıkmıştı. Rusya'nın henüz ona karşı koyacak bir durumu yoktu. Dünyada tek as bir devlet durumunda idi. Böyle olduğu halde temas ettiğim bazı Amerikalı dostlarım biz hâlâ Osmanlı İmparatorluğu seviyesine gelmiş değiliz ve halen bizde cari olan kanunların bir çoğu Osmanlılardan alınmıştır diyerek hakikatı itiraf ediyorlardı.

Bu şevket ve azametın ruhunu incelediğimizde Sultan Osman'ın son nefesinde irad ettiği vasiyet karşımıza çıkmaktadır. Kendinden sonra devleti elde tutacaklara öyle bir yol göstermiş öyle bir ışık tutmuştur ki buna sadık kaldıkça Fatihler, Kanuniler, Yavuzlar, Akşemseddinler, Molla Küraniler, Mimar Sinanlar ve daha bir çok emsalleri türemiş bir beden ve bir kalp halinde ülkelerine ve bütün insanlığa hizmet etmişlerdir bu kıymetli vasiyeti her dindaşımın severek okuyacağını ümit etmekteyim.

OSMAN GAZİNİN VASIYETİ

Sultan Osman son nefesini verirken gazileri, şeyh üdebalinin kardeşi Ahi Şemseddin'i onun oğlu ahi Hüseyini Konur Alp'ı, Çandarlı Kara Halil'i yanına çağırtdı ve kendilerine şunları söyledi.

Benim oğullarıma ve yoldaşlarıma birinci vasiyetim daima gaza ve cihad sünnetini yerine getirmeleri ve Allah'ın dinini yüceltmeye uğraşmalarıdır. Buna dayanarak bayraklarınızı yüksekte tutunuz. İslâma hizmetten geri kal-

mayınız. Çünkü Cenabı Hak bu zaif kulunu memleketler açmak ve İslâm ayinini yaymak üzere teyit buyurmuştur. Din sevgisinin ve gaza kanununun bu hanedanda yerleşip kalacağını ümit ederim. Cihadın ve tevhit kelimesinin bu beldelerin sonuna kadar ulaşacağını Allahın lutfundan umarım bu hanedandan gelenlerden ve onlara mensup ve tabi olanlardan bu yolda yürüyenler kıyamet gününde Peygamberin şefaatinde ve benimle buluşmaktan mahrum kalmıyacaklardır.

Sonra oğlu Orhan beye döndü. Oğlum bu dünyaya gelen kul ve efendiden hiç kimse yoktur ki vadesi gelince ahiret yolculuğuna çıkmazın. Şimdi de sıra bana geldi. Bu manevi yolculuğu rahatça ve kolaylıkla yapmak için dünyaya ait her şeyi gönülden çıkartmak lazımdır. Buna rağmen sadece sana doğru yolu gösterme için son defa dünya işleriyle ilgileniyorum.

Ey bahtiyar oğlum hükümet emanetini sana ve seni de Allah'a ısmarlıyorum. Halkın hakkını senin omuzlarına yüklüyorum, ceza gününde bunun hesabını isterim. Dünya ve din işlerinde maddi ve manevi isteklerin hepsinde daima kanun ve töreleri ölçü tut bu doğru yoldan sakın ayrılmaz, emirler ve yasaklarda daima Allah'ın kitabına, peygamberin sünnetine uy tereddüde düştüğün meseleleri Ulemaya danış ve söylediklerini yap ihsanın herkese olsun, herkese rütbe ve derecesine göre devran ilim adamlarına herkesten fazla riayet et. Allahın en büyük emaneti hükümettir. Allaha güvenerek bu mesuliyeti yüklen şartlarını yerine getir idaresi elinde bulunan memleketlerdeki insanlara ve hatta hayvanlara bile merhametli ve şefkatli davran, gazilerin başlarını, halkın ileri gelenlerini ve mensuplarını bütün askerlerini ve halkı kendi evlâtların ve akrabaların gibi say bu hanedana canını ortaya koyarak hizmet etmiş olanların hakkını gözet, kusur ve kabahatları olursa af et onlardan ikramını kesme, onların evlâtlarını kendi oğulların addet, bu hanedandan merhamet umarak vatanlarını bırakıp gelmiş olanları hoş tut, vatan gariplerinin gönülleri-

ni al, dūşmanlarından gaflette bulunma, sakın zalim olma, alemi adaletle Őenlendir, nerede bir alim bulursan raĒbet ikram ve ihtiramda bulun, askerine ve malına gurur getirip Őeriat halinden uzaklaŐma, bizim yolumuz Allah yolu ve maksadımız hakkı yaymaktır. Yoksa kuru bir kavga ve ci-hangirlik davası deĒildir, diyerek gözlerini kapadı ve Al-lahın huzuruna tertemiz intikal eyledi.

Bu vasiyetin verdiği hızla Osmanlı ũlkesinin nasıl bir asayiŐ cenneti olduğunu bir de yabancılardan dinliyelim.

16 NCİ ASIRDA OSMANLI ũLKESİNDEKİ EMNİYET

İstanbul'da olduğu gibi taŐralarda da iffet ve doĒruluk son derecede yaygındı. O zamanlarda yazılan ve sonraları İngiltere'de (Dailynews) gazetesinde neŐredilen bir mek-tupda bir İngiliz seyyahının anlattığı Őu menkıbeyi lũtfen dinliyelim.

Bugũn kendi eŐyamla yol arkadaŐım olan eski bir Macar subayının eŐyasını nakletmek ũzere bir kŕylũnũn yŕk arabasını kiraladım. Sandıklar, portmantolar, denkler, paltolar, kŕrkler, atkılar hep aŐıktaydı. Buralarda yatağın hayali bile mevcut olmadığı işin gece ũstũnde uzanmak ũzere ben biraz kuru ot satın almak isteyince son derece nazik bir Tŕrk bana refakat teklifinde bulundu. Araba sa-hibi kŕylũ de ŕkŕzlerini koŐumdan Őıkarıp bizim bũtũn eŐ-yamızla beraber arabayı sokağın ortasında bıraktı. Ben onun uzaklaŐtıđını gŕrũnce burada birisi kalmalıdır ve bu eşyaları beklemelidir, dedim. Yanımdaki Tŕrk hayretle sor-du: NiÇin? EŐyalarımızı beklemek işin Mũslũman Tŕrk Őu cevabı verdi. A ne lũzumu var, eŐyalarınız bir hafta geceli gũndũzlũ burada kalsa bile dokunan olmaz, ben bu sŕzũ tereddũtle kabul ettim ve ertesini gũn avdetimde herŐeyi yerli yerinde buldum. Őu noktayı da unutmamalı ki, o sı-ralarda İslām askerleri de mũtemadiyen bu yoldan gelip geŐmekte idiler.

Ne olur bu vaka bũtũn Londra kiliselerinde papazlar tarafından ilān edilse, belki inanmıyacıklar ve rũva sana-cıklar amma yine de uyanmamıza hizmet edecektir.

Bundan başka yine bir İngiliz tarihçisinin Tercüman Gazetesinde neşir edilen Osmanlı tarihinden bir pasaj okuyalım :

1715 senesinde Veziri azam Ali Paşanın kumandasında Mora kıtası fetih edilirken yerli Yunanlılar Efedileri Venediklilerin zulmünden kurtulmak için Kıbrıs ve Girit adalarının fethinde olduğu gibi Osmanlı ordusuna kucaklarını açmışlar ve onlara yardım etmişlerdir.

Sultan Osman İslâmiyetten aldığı ilhamla vasiyetini dile getirmiş ve bu telkin sayesinde nesli için muazzam bir İmparatorluğun temellerini atmıştı. Sultan Osman'ın tavsiye ettiği rejim İslâmi esaslara dayanmakta idi ve bu esaslara sadık kalındığı müddetçe karşısına hiç bir kuvvet çıkamamıştı. Bu esaslara ihanet edildiği andan itibaren de her şey hercümerce uğramış ve ortada hiç bir şey kalmamıştı. Bu günkü durumumuzu bu yönden değerlendireceğimiz yerde bazı okumuş cahillerin İslâmiyetten korkarak ona gericilik demeleri kadar büyük bir hezeyan olamaz. Hidayete ermeleri için dua etmekten başka bir çaremiz yok. Cenabı Hak milletimize iyi ile kötüyü fark ve temyiz etme kabiliyetini ihsan edinceye kadar bu gibilerin düdüğü ötecektir. Burada kitap sona eriyor. Okuyan kardeşlerimden Allah razı olsun. Beni hayrile yad etmeleri en büyük kazancım olacaktır.

Gencay Matbaası : 27 78 23 İstanbul

HEDİYESİ 10 LİRADIR

